

๑๕๕
๑๕.๕

๑.๕๖๓

ไวยากรณ์ไทย

สำหรับชั้นมัธยมปีที่ ๔

แบบเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ขุนสุนทรภาศิต เรียบเรียง

หลวงถวณกิจวิฑูร แก้วไข

495.915

๑๕๕๗๗

จำหน่ายที่ ไทยวัฒนาพานิช

๑๕๑ ถนนไมตรีจิต พระนคร

ไวยากรณ์ไทย

สำหรับชั้นมัธยมปีที่ ๔

ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
และแนวการสอนของกรมวิสามัญศึกษา

ขุนสุนทรภายิก เรียบเรียง

หลวงกรุณกิจวิทุร แก้ไข

พิมพ์ครั้งที่ ๒๕๔
พิมพ์ครั้งแรก ๓๐,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๙๘

ราคาเล่มละ ๔.๕๐ บาท

พิมพ์จำหน่ายที่ ไทยวัฒนาพานิช

(สงวนลิขสิทธิ์)

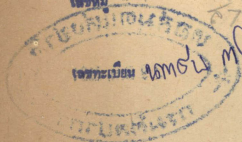
กรม

313 2/4

เลขที่ 0976

495.915

67972

เลขที่

เลขที่ 0976

495.915

พิมพ์จำหน่ายที่ ไทยวัฒนาพานิช
๕๕๕ ไมตรีจิต พระนคร โทรคำท ๒๐๘๐๗
และตามร้านจำหน่ายแบบเรียนทั่วไป

คำแนะนำ

ถึงแม้ว่าเราจะมหัสือ อักษรวิธี วจรภาค และวากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์ไว้แล้วก็ตาม แต่หนังสือเหล่านี้เป็นตำรา หาใช่แบบเรียนโดยตรงไม่ มีหน้าซ้ำข้อความบางแห่งอ่านแล้วไม่เข้าใจโดยตลอด เป็นช้อยากแก่การเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่ต้องสอนไวยากรณ์ไทย มักหนักใจมาก ที่ไม่แน่ใจว่าจะดำเนินการสอนอย่างไรจึงจะให้ความรู้แก่นักเรียนได้ดี ส่วนนักเรียนเก่า เมื่อเรียนไปไม่เข้าใจตามลำดับ ก็ไม่รู้หลักไวยากรณ์ เลยเมือหน่ายในการเรียนไวยากรณ์

บทเรียนไวยากรณ์ไทยเล่มนี้ จึงได้วางลำดับหลักไวยากรณ์ไว้เป็นบทๆ ตั้งแต่อักษรวิธี วจรภาค วากยสัมพันธ์และฉันทลักษณ์ครบถ้วนตามหลักสูตรและแนวการสอน ในบทหนึ่งๆก็วางไว้ให้เรียนในเวลาชั่วโมง รวมทั้งหมดแบบฝึกหัดด้วย เพียงแค่อ่านและพิจารณาไปเป็นบทๆ ก็จะค่อยเข้าใจหลักไวยากรณ์จนเป็นลำดับ รับรองได้ว่าบทเรียนไวยากรณ์เล่มนี้ได้ทดลองใช้เรียนใช้สอนมาแล้วเป็นเวลานานนับ ได้ผลดีแก่ผู้เรียนและผู้สอนจริง

เนื่องด้วยหลักสูตรกำหนด ๓ ให้สอนเพียงแค่นั้น เช่น ชั้นมัธยมปีที่ ๔

๓. อักษรวิธี กระจายอักษร คือให้รู้ส่วนของพยางค์ ให้รู้หลักการใช้สระต่างๆ เช่น สระอะ สระโ อ เป็นต้น ให้รู้หลักการอ่านคำตัว ฤ คำสมาส และคำพ้องต่างๆ ฯลฯ

๒. วชิรภาค ให้รู้ชนิดของค่านาม สรรพนาม กริยา คุณศัพท์
และกริยาวิเศษณ์

๓. วैयाकरण ให้รู้ประเภทของวดี และเอกรรทประโยชน์
และส่วนของเอกรรทประโยชน์

๔. ฉันทลักษณ์ ให้รู้จักลักษณะกลอนและโคลงสี่สุภาพ

ในบทหนึ่งๆ ของบทเรียนไวยากรณ์นั้น ขึ้นต้นด้วยตัวอย่างและ
ข้อความทั้งายๆ ก่อน แล้วอธิบายลงไปถึงหลักของเรื่องนั้นๆ ให้ง่ายแก่
การเรียนรู้ แล้วจึงให้ทำแบบฝึกหัด

บทเรียนไวยากรณ์เล่มนี้ ได้กำหนดหัวข้อวิชาไวยากรณ์ไว้เป็น
บทๆ ตามหลักสูตรส่วนใหญ่ ซึ่งผู้เรียนจะเข้าใจติดต่อกันได้ง่าย เมื่อ
นักเรียนได้เรียนจบเล่มแล้ว ก็จะมีความรู้เต็มตามหลักสูตรโดยสมบูรณ์

ขุนสุนทรภานุ

๓ กนย. ๘๐

สารบัญ

บทที่	หน้า
๑. พยัญชนะไทยแบ่งออกเป็น ๓ พวก	๑
๒. สระแบ่งออกเป็น ๓ จำพวก	๕
๓. วรรณยุกต์	๘
๔. คำดหุ คำครุ คำตาย คำเป็น	๑๔
๕. ฝนคำตาย	๓๘
๖. วิชัประสมอักษร สระเปลี่ยนรูป	๒๒
๗. วิชัประสมอักษร & ส่วนพิเศษและ & ส่วน	๒๖
๘. วิชักระจายอักษร	๒๘
๙. หดกการเขียนหนังสือ	๓๔
๑๐. เครื่องหมายวรรคตอน	๓๘
๑๑. หดกการอ่านหนังสือไทย	๔๓
๑๒. คำ	๔๘
๑๓. จำแนกคำ	๕๓
๑๔. คำมูล คำประสม	๕๘
๑๕. คำ และ วลี	๖๒
๑๖. จำแนกวลี	๖๖
๑๗. ประโยค	๗๐

บทที่	หน้า
๑๘. รูปเอกรรตประโยชน์ในภาษาไทย	๗๔
๑๘. เลขนอก เลขใน	๗๗
๒๐. บทขยายทั่วไป	๗๒
๒๑. นามจำแนกชนิด	๗๖
๒๒. สรรพนามจำแนกชนิด	๘๐
๒๓. บทประธานโดยละเอียด	๘๔
๒๔. กริยาจำแนกชนิด	๘๗
๒๕. คำคุณศัพท์ และกริยาวิเศษณ์จำแนกชนิด	๙๐
๒๖. บทขยายประธานและบทขยายกรรม	๙๗
๒๗. บทขยายกริยา	๑๐๓
๒๘. วิชากระจายเบื้องต้น	๑๐๗
๒๘. วิชาต้นพนธ์ และกระจายคำ	๑๒๒
๓๐. ลักษณะโคลงดีรูปภาพและกลอน	๑๒๗

คำแนะนำ

ถึงแม้ว่าเราจะมีหนังสือ อักษรวิจิตร วิจารณ์ และวาทกรรม
และฉันทลักษณ์ไว้แต่ก็ตาม แต่หนังสือเหล่านั้นเป็นตำรา หาใช่แบบ
เรียนโดยตรงไม่ มีหน้าซ้ำข้อความบางแห่งอ่านแล้วไม่เข้าใจโดยตลอด
เป็นข้อยากแก่การเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่สอนไวยากรณ์ไทย
มักหนักใจมาก ที่ไม่แน่ใจว่าจะดำเนินการสอนอย่างไรจึงจะให้ความรู้แก่นักเรียนได้ดี ส่วนนักเรียนเอง เมื่อเรียนไปไม่เข้าใจตามลำดับ ก็ไม่รู้
หลักไวยากรณ์ เลยเบื่อกว่าในการเรียนไวยากรณ์

บทเรียนไวยากรณ์ไทยเล่มนี้ จึงได้วางลำดับหลักไวยากรณ์ไว้
เป็นบท ๆ ดังแต่อักษรวิจิตร วิจารณ์ วาทกรรม และฉันทลักษณ์ครบถ้วน
ตามหลักสูตรและแนวการสอน ในบทหนึ่ง ๆ ก็วางไว้ให้เรียนในเวลาชั่วโมง
รวมทั้งแบบฝึกหัดด้วย เพียงแต่อ่านและพิจารณาไปเป็นบท ๆ ก็จะช่วย
เข้าใจหลักไวยากรณ์จนเป็นลำดับ รับรองได้ว่าบทเรียนไวยากรณ์เล่ม
นี้ได้ทดลองใช้เรียนใช้สอนมาแล้วเป็นเวลานานนับ ได้ผลดีแก่ผู้เรียนและผู้
สอนจริง

เนื่องด้วยหลักสูตรกำหนด ๑ ให้สอนเพียงแค่นั้น เช่น ขัน
มัธยมบท ๔

๓. อักษรวิจิตร กระจายอักษร คือให้รู้ส่วนของพยางค์ ให้รู้หลัก
การใช้สระต่าง ๆ เช่น สระอะ สระโอะ โอะ เป็นต้น ให้รู้หลักการ
อ่านคำตัว ฤ คำสมาส และคำพ้องต่าง ๆ ฯลฯ

๒. วจุภาค ให้รู้ชนิดของคำนาม สรรพนาม กริยา คุณศัพท์
และกริยาวิเศษณ์

๓. วายกสัมพันธ ให้รู้ประเภทของวลี และเอกรรตประโยชน์
และส่วนของเอกรรตประโยชน์

๔. ฉันทลักษณะ ให้รู้จักลักษณะกลอนและโคลงสี่สุภาพ

ในบทหนึ่งๆ ของบทเรียนไวยากรณ์นั้น ขึ้นต้นด้วยตัวอย่างและ
ข้อความที่ง่าย ๆ ก่อน แล้วอธิบายลงไปถึงหลักของเรื่องนั้น ๆ ให้ง่ายแก่
การเรียนรู้ แล้วจึงให้ทำแบบฝึกหัด

บทเรียนไวยากรณ์เล่มนี้ ได้กำหนดหัวข้อวิชาไวยากรณ์ไว้เป็น
บทๆ ตามหลักสูตรส่วนใหญ่ ซึ่งผู้เรียนจะเข้าใจคิดต่อกันได้ง่าย เมื่อ
นักเรียนได้เรียนจบเล่มแล้ว ก็จะมีความรู้เต็มตามหลักสูตรโดยสมบูรณ์

ขุนสุนทรภานุติ

๓ กนย. ๘๐

สารบาญ

บทที่		หน้า
๑.	พยานุเคราะห์ไทยแบ่งออกเป็น ๓ พวก	๑
๒.	สระแบ่งออกเป็น ๓ จำพวก	๕
๓.	วรรณยุกต์	๘
๔.	คำท ห คำกร คำตาย คำเป็น	๑๕
๕.	ผันคำตาย	๓๘
๖.	วิधिประสมอักษร สระเปลี่ยนรูป	๒๒
๗.	วิधिประสมอักษร & ส่วนพิเศษและ ๕ ส่วน	๒๖
๘.	วิธกระจ่ายอักษร	๒๘
๙.	หัตถการเขียนหนังสือ	๓๕
๑๐.	เครื่องหมายวรรคตอน	๓๘
๑๑.	หัตถการอ่านหนังสือไทย	๔๓
๑๒.	คำ	๔๘
๑๓.	จำแนกคำ	๕๓
๑๔.	คำมูล คำประสม	๕๘
๑๕.	คำ และ วลี	๖๒
๑๖.	จำแนกวลี	๖๖
๑๗.	ประโยค	๗๐

บทที่	หน้า
๑๘. รูปเอกรรตประโยชน์ในภาษาไทย	๗๔
๑๙. เถนชก เถนใน	๗๗
๒๐. บทขยายทั่วไป	๗๒
๒๑. นามจำแนกชนิด	๗๖
๒๒. ตัรพนามจำแนกชนิด	๘๐
๒๓. บทประธานโดยละเอียด	๘๔
๒๔. กริยาจำแนกชนิด	๘๗
๒๕. คำคุณศัพท์ และกริยาวิเศษณ์จำแนกชนิด	๙๐
๒๖. บทขยายประธานและบทขยายกรรม	๙๗
๒๗. บทขยายกริยา	๑๐๓
๒๘. วิชกระจายเบงคน	๑๐๗
๒๙. วิชสัมพนธ และกระจายคำ	๑๒๒
๓๐. ลักษณะโคลงดีรูปภาพและกลอน	๑๒๗

บทที่ ๑

พยัญชนะไทยแบ่งออกเป็น ๓ พวก

จงอ่านพยัญชนะไทยทั้ง ๔๔ ตัวนี้

ก ข ข ก ค ฅ ฆ ง

จ ฉ ช ซ ฌ ญ

ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ

ด ต ถ ท ธ น

บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

ย ร ล ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ

พยัญชนะเหล่านี้

เราเขาแบบอย่างมาจากพยัญชนะบาลีและ

สันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาของอินเดีย มีย่อยแต่เดิมเพียง ๓๕ ตัว เรา
คัดทั้งเสียตัวหนึ่งคือ ° (ฮัง) จึงเหลือ ๓๔ ตัว

และเราเติมพยัญชนะขึ้นอีก ๑๐ ตัว คือ :—

ข ค ช ฌ ค บ ฝ อ ฮ

เราเติมพยัญชนะขึ้น

เพื่อใช้แก้ถ้อยคำพูดจาในภาษาไทย

แท้ของเรา เช่น โข้ เด็ก ใบ ฝน ฟัน อ่าง ฮุก ฯลฯ

เราจึงเรียกว่า พยัญชนะเดิม

เมื่อเราเอาพยัญชนะเดิมออกเสียแล้ว

คงเหลือพยัญชนะ

อีก ๓๔ ตัว จงพิจารณาดูให้ดี จะเห็นว่ามัวตัวเขียนหยุก ๆ หยิก ๆ

อยู่หลายตัว รูปวางหน้าตา บอกว่าไม่มีใครใช้เขียนแก้คำไทยแท้ ๆ
มีอยู่ ๓๓ ตัว คือ :—

ม ฌ ญ ฎ ฐ ท ฒ ณ ธ ภ ศ ษ พ

ตัวพยัญชนะเหล่านี้ มักเขียนแก้คำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต
โดยตรง เช่น ฌราวาส ฌาน ญัตติ ฐาน เณร ธรรม
ภิกษุ ศัพท์ ฤษี ฯลฯ บางตัวมีที่ใช้ในคำไทยแท้ แต่มิค่อยเต็มที
เช่น ฆ่า เฒ่า เธอ ณ อำเภอ สอก ฯลฯ เราจึงเรียกพยัญชนะ
๓๓ ตัวนี้ว่า พยัญชนะเดิม เพราะพยัญชนะเหล่านี้ใช้แก้คำบาลีสันสกฤต
ซึ่งเป็นคนเดิม ที่เราเอาแบบอย่างมา

พยัญชนะ ๔๔ ตัวเป็นพยัญชนะเดิม ๓๐ ตัว เป็นพยัญชนะเดิม
๑๓ ตัว คงเหลืออีก ๒๓ ตัว คือ :—

ก ข กง จ ฉ ช ต ถ ท น ป ฟ พ ม
ย ร ล ว ส ห

พยัญชนะเหล่านี้ใช้ได้ทั่วไป ทั้งคำไทย คำบาลีและสันสกฤต คำไทยใช้เช่น
กิน ขัน เคาะ งู
จาน ฉัน ช้าง

เต่า ถู ที่ นา

ไป ผ้า พ่อ ม้า

ยุ่ง เรือ ลาว วัว เสือ ห้า ฯลฯ

คำบาลีและสันสกฤต ใช้เช่น กาย ชันฑา คาหก สงฆ์

จร นันท ชล ตันติ ถาวร (ป.) สถาวร (ส.)

ทัณฑ์ นาภี ปาฐก ผล

พน มติ ยุทธ ธรณ

เลข วลี สุข หงส์ ฯลฯ

พยัญชนะ ๒๓ ตัว นับว่าเป็นตัวกต่าง ๆ ใช้อยู่ในภาษาไทย

และภาษาบาลี สันสกฤต เราจึงเรียกว่า พยัญชนะกลาง

พยัญชนะไทยมี ๔๔ ตัว แบ่งได้ ๓ จำพวก คือ:—

พวกกต่าง ๒๓ ตัว พวกเดิม ๓๓ ตัว พวกเดิม ๓๐ ตัว

พยัญชนะบาลี ๓๓ ตัว สันสกฤตมีอยู่ ๓๕ ตัว แบ่งออกเป็น ๖ วรรค คือ						พยัญชนะเดิม ๓๐ ตัว ที่ไทยเดิมขึ้น	
วรรค กะ	ก	ข	ค	ฅ	ง	ช	ต
วรรค จะ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ	ซ	
วรรค ฎะ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ณ	ฎ	
วรรค ตะ	ด	ถ	ท	ธ	น	ด	
วรรค ปะ	ป	ผ	พ	ภ	ม	บ	ฝ ฟ
เศษวรรค	ย	ร	ล	ว	ศ	อ	ฮ
	ษ	ส	ห	ฬ	๐		

แบบฝึกหัด

๑. พยัญชนะไทยมีกี่ตัว ? ตัวไหนต้องเขียนรวมตัวหลังขึ้น ?
เขียนตัวนั้น ๆ มาให้ดูด้วย

๒. พยัญชนะไทยตัวใดบ้าง ที่ต้องเขียนให้มันลงไปได้ ?
เขียนรูปมาให้ดูทุก ๆ ตัว

๓. ทำไมจึงเรียกว่าพยัญชนะกลาง มีกี่ตัวด้วยกัน ? เขียนมาให้ดูให้ครบ

๔. จงเขียนพยัญชนะเดิมมาให้ดูทุกตัว

๕. จงหาคำที่เขียนด้วยพยัญชนะเดิมมา ๕ คำ

๖. ตัวพยัญชนะที่ขีดเส้นใต้ไว้ ตัวไหนเป็นพยัญชนะจำพวกใด
วัด พระ ศรี รัตน ศาสตรา

ราช อาณา จักร ไทย

รัฐ ธรรม นุญ จ วัฒนา ถาวร

๗. เราเขียนเรียงตัวพยัญชนะไทยไว้กี่แถว แถวไหนมีตัว
พยัญชนะน้อยที่สุด และแถวไหนมีตัวพยัญชนะมากที่สุด ? เขียนมาให้ดูทั้งสองแถว

๘. การเรียงลำดับพยัญชนะทั้ง ๔๔ ตัวนั้น เรียงเป็นลำดับอย่างไร
ทำไมจึงเรียงลำดับอย่างนั้น ?

๙. พยัญชนะของไทย ทำไมจึงต้องแบ่งออกเป็นพยัญชนะกลาง
พยัญชนะเดิม พยัญชนะเดิม ? จงอธิบายและเขียนพยัญชนะที่แบ่งเป็น
พวก ๆ นั้น มาให้ครบทั้งสามพวก

๗
บทที่ ๒

สระแบ่งออกเป็น ๓ จำพวก

จงอ่านสระ ๓๒ ตัวนี้ ออกเสียงให้ชัดๆ ให้สังเกตว่า ตัวไหน
เสียงสั้น ตัวไหนเสียงยาว

สระเสียงสั้น (รัสสระ)	สระเสียงยาว (ทิมสระ)
ะ	า
ั	ำ
ุ	ู
ิ	ี
เ-ะ	เ-
แ-ะ	แ-
โ-ะ	โ-
เ-าะ	อ-
เ-อะ	เ-อ
เ- ัยะ	เ- ำย
เ- ุยะ	เ- ูอ
- ัวะ	- ำว
ฤ	ฤา
ฦ	ฦา
- ำ	
เ-	
เ-	
เ-า	

เมื่อเราอ่านสระ ๓๒ ตัวจนชินปากชินหูแล้ว จะสังเกตเห็นว่า

เ	า
ะ	า
ั	า
ิ	ุ
เ-ะ	เ-
แ-ะ	แ-
โ-ะ	โ-
เ-าะ	อ-
เ-อะ	เ-อ

รวม ๓๘ ตัวนั้น มีเสียงเปล่งออกมาเป็นเสียงเดียวโดยแท้ ผิด
กับเสียง เ ยะ เ ยี ซึ่งมีสองเสียงคือ ิ กับ ุ ประสมกันเป็น
เสียง เ ยะ กับ ำ ประสมกันเป็นเสียง เ ยี เราจึงเรียกสระ
เสียงเดียวโดยแท้ ๓๘ ตัวนั้นว่า สระแท้

จึงอ่านสระต่อไปอีก ๖ ตัว คือ :-

เ-ียะ	เ-ีย
เ-ือะ	เ-ือ
- ัวะ	- ัว

จะสังเกตเห็นว่า เบื้องออกเป็น ๒ เสียงประสมกันอยู่ คือ :-

เ-ยะ	ประสมจาก	กบ ะ
เ-ย	“ “	กบ ำ
เ-ยะ	“ “	กบ ะ
เ-อ	“ “	กบ ำ
-วะ	“ “	กบ ะ
-ว	“ “	กบ ำ

เราจึงเรียกสระ ๖ ตัวนี้ว่า สระประสม

จงอ่านสระต่อไปซึ่งเหลืออีก ๘ ตัว คือ :-

ฤ	ฤา
ฦ	ฦา
-ำ	
ำ	
ำ	
เ-ำ	

สระเหล่านี้ล้วนมีเสียงซ้ำกับ ฤ ฦ ฤ ฦ และ อัม อัย อัว

เราไม่จำเป็นต้องมีสระ ๘ ตัวนี้ก็ได้ ใช้ตัวอื่นแทนได้ ฉะนั้น สระ ๘ ตัว

จึงนับว่า เกิน มาเบด้าๆ เราจึงเรียกว่า สระเกิน

สระ ๓๒ ตัว แบ่งเป็น ๓ พวกคือ :-

สระ แท้ มี ๓๘ ตัว

สระ ประสม มี ๖ ตัว

สระ เกิน มี ๘ ตัว

แบบฝึกหัด

๑. เมื่อเราเอาตัวสระไปประสมกับตัวพยัญชนะ สระตัวไหนบ้าง
ที่เขียนอยู่ข้างบน ? เขียนมาให้ติดสัก ๕ คำ
 ๒. เมื่อเราเอาตัวสระไปประสมกับตัวพยัญชนะ สระตัวไหนบ้าง
ที่เขียนอยู่ข้างล่าง ? เขียนมาให้ติดสัก ๒ คำ
 ๓. สระเสียงสั้นมีกี่ตัว ? เขียนมาให้ดูจนครบ
 ๔. สระประสมมีอยู่กี่ตัว ทำไมจึงเรียกว่าสระประสม อธิบาย
ให้เห็นว่าตัวไหนประสมกันอยู่อย่างไร ?
 ๕. สระเกินมีอยู่กี่ตัว ถ้าเราเลิกใช้เสีย จะเอาอะไรมาใช้
แทนได้ ? เขียนเทียบมาให้ดู
 ๖. สระแท้มีอยู่กี่ตัว ทำไมจึงเรียกสระแท้ ?
-

บทที่ ๓

วรรณยุกต์

จงอ่านคำในภาษาไทยและความหมายของคำดังต่อไปนี้

- { จ้าง : จัด เมื่อ ชัด คดไป
- { จ้าง : กระ้าง ว่าง ใส ชัดเจน แจ่ม
- { จ้าง : ทำงานให้ค่าแรง ช้อชนมชนิดหนึ่ง
- { ป่า : ว่าง เหี่ยว ชัดไป
- { ป่า : พง ดง ทรกด้วยต้นไม้ต่าง ๆ
- { ป่า : พี่สาวของพ่อ หรือ แม่
- { เสื่อ : ดีดเสื่อเพื่อปลูก้ายแมวแต่ใหญ่กว่า
- { เสื่อ : เครื่องสานชนิดหนึ่งสำหรับนั่งและนอน
- { เสื่อ : เครื่องสวมกายทำด้วยผ้า
- { นา : พันดินสำหรับปลูกข้าว
- { น้ำ : ควร ชวนให้
- { น้ำ : น้องของแม่
- { ทา : ฉาบ ได้ โบก
- { ทำ : ฝังนาสำหรับขนถาง แต่งกริยายกม้อยกเท้า
- { ทำ : ชวนขัน

จงอ่านคำไทยต่อไปนี้

จาง จ่าง จ้าง จ้าง จ้าง

ปา ป่า ป้า ป่า ป่า

บาง บ้าง บ้าง บ้าง บ้าง

ขา ข่า ข่า

ผา ผ่า ผ่า

เสือ เสือ เสือ

จะเห็นได้ว่า คำในภาษาไทยนิยมเสียง ^๕สูง คำ ^๕กลาง และ ^๕เรียกว่า
เสียงดนตรี หรือเสียงวรรณยุกต์ มีอยู่ ๕ เสียงด้วยกัน คือ :—

เสียงวรรณยุกต์ ดำเนิน เอก โท ตรี จัตวา

รูปวรรณยุกต์ — , ๑ ๒ ๓ ๔

รูปวรรณยุกต์ & รูป ^๕สำหรับเขียนบนคำพยางค์หนึ่ง ให้ ^๕รู้
ว่าคตินิยมเสียงสูงอย่างไร เช่น จ่าง ป่า ข่า เสือ ฯลฯ ก

รู้ว่าเสียงวรรณยุกต์เอก แม้ไม่ออกเสียงให้ได้ยิน เพียงแต่เห็นรูป
วรรณยุกต์ก็อาจบอกได้ว่าเสียงเอก ถ้าเขียนรูปวรรณยุกต์ ๑ ๒

ดังได้ เช่น จ้าง จ้าง จ้าง ป่า ป่า ป่า ฯลฯ ก็อาจบอกได้ว่า

เสียงโท ตรี จัตวา ตามลำดับ เสียงวรรณยุกต์ก็ต้องใช้รูปบอกเช่น ^๕

เรียกว่า วรรณยุกต์มีรูป

พยางค์หนึ่ง & ๔ ตัว มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเงาประจำตัวอยู่ทุก ๆ

๒ ๓ ๔
ตัวดังนี้

อักษรกลาง พันเสียงวรรณยุกต์เป็นสามัญมี ๘ ตัวคือ :—

ก จ ฉ ฎ ฏ ด ต บ ป อ

อักษรสูง พันเสียงวรรณยุกต์เป็นจตุรามี ๑๓ ตัวคือ :—

ข ข ฦ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห

อักษรต่ำ พันเสียงวรรณยุกต์เป็นสามัญมี ๒๔ ตัวคือ :—

ก ต ฦ ง, ช ช ฦ ญ, ท

ฦ ฦ, ท ฦ น, พ ฟ ภา-ม,

ย ร ล ว พ ฮ

พยัญชนะ ๔๔ ตัว แบ่ง พันเสียง วรรณยุกต์ ไว้ เป็น อักษรกลาง
อักษรสูง อักษรต่ำ รวม ๓ จำพวกเช่นนี้ เรียกว่า ไตรยางศ์

คำที่ใช้พยัญชนะอักษรกลาง อักษรสูง อักษรต่ำ และไม่มี
รูปวรรณยุกต์วางไว้ข้างบน เช่น กา ขา นา ฯลฯ กับว่าเสียง
วรรณยุกต์เป็นพันอยู่แล้ว กา เป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญ ขา เป็น
เสียงวรรณยุกต์จัตวา นา เป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญ

เสียงวรรณยุกต์ที่ไม่ต้องใช้รูปเช่นนี้ เรียกว่า วรรณยุกต์
ไม่มีรูป

เสียงวรรณยุกต์คือเสียงสูงต่ำขึ้นลง จากเสียงสามัญไป เอก
โท ตรี จัตวา เมื่อจะเอาตัวพยัญชนะอักษรกลางซึ่งพันเสียงเป็นเสียง สามัญ
ไปผันก็ได้ลำดับ ดังนี้

เสียงวรรณยุกต์	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˊ	+
อักษรกลาง	ก	ก	ก	ก	ก

แต่จะเอาพยัญชนะอักษรสูง ๕ เสียงเป็น จัตวา ไปนั้น ก็ไม่ได้
 ลำดับจากต่ำไปหาสูง เพราะพยางค์อักษรสูงเป็นจัตวาสูงที่สุดอยู่แล้ว
 ต้องผันลงมาดังนี้

เสียงวรรณยุกต์	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˊ	+
อักษรสูง	—	ข	ข	—	ข

๑๖ อักษรต่ำ ๕ เสียงเป็นสามัญนั้น ความจริงพยางค์
 ต่ำกว่าสามัญ แต่ไม่ผันลำดับไว้ จึงอนุโลมจัดไว้ว่าเป็นเสียงสามัญ
 เหตุที่อักษรต่ำพยางค์ต่ำกว่สามัญ การผันขึ้นไป จึงไม่ผันลำดับ
 อย่างอักษรกลาง ต้องผันข้ามไปดังนี้

เสียงวรรณยุกต์	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˊ	+
อักษรต่ำ	ค	—	ค	ค	—

รูปวรรณยุกต์ที่วางไว้บน ค ี ก็ไม่ตรงตามเสียง เป็นเสียง
 โท และ ตรี ตามลำดับ

เมื่อเราพบเห็นอักษรต่ำ มีรูปวรรณยุกต์เป็น เอก โท ต้อง
 บอกว่า เสียงโท เสียงตรี ตามลำดับ

การผันวรรณยุกต์จึงเป็นไปดังนี้

เสียงวรรณยุกต์	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˋ	ˋ
อักษรกลาง	ก	กั	กั	กั	กั
อักษรสูง	—	ขุ	ขุ	—	ขุ
อักษรต่ำ	ค	—	คั	คั	—

จึงสังเกตให้ได้ว่า อักษรสูง กับ อักษรต่ำ ที่ผันไปได้พวกละ

๓ เสียงนั้น ผันต่างกันมาก

แบบฝึกหัด

๑. วรรณยุกต์คืออะไร มีรูปกี่เสียง ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๒. จงหา คำที่ไม่ ต้อง ลงรูปวรรณยุกต์ก็ออกเสียง ได้มา ๑๐ คำ
คำเช่น เรยกว่ามวรรณยุกต์ชนิดใด เพราะเหตุไร ?
๓. อักษรสูงมักคว ผันวรรณยุกต์ไปได้อย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๔. อักษรต่ำมักคว ผันวรรณยุกต์ไปได้อย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๕. คำต่อไปนี้มีเสียงวรรณยุกต์อะไร ?
ขา นา นี ถ้า ทำ ช่อ สี ห่อน
๖. ไตรยางค์คืออะไร มีกี่จำพวก จำพวกหนึ่ง ๆ มีอักษรอะไรบ้าง ?
จงชี้แจงวิธีผันไตรยางค์และชักตัวอย่างประกอบจำพวกละหนึ่งตัวอย่าง

๘ บทที่ ๔

คำดห คำคร คำตาย คำเป็น

สระทั้ง ๓๒ ตัวของไทยนั้น มีเสียงสั้นบ้าง เสียงยาวบ้าง จง
อ่านและสังเกตให้ดี

-ะ -า -ิ -ึ -ุ -เ -แ -เ
โ- โ- เ- -อ -เอ- -อ -เียะ -เีย
เือะ เือะ ัวะ ัว ฤ ฤา ฤ ฤา ำ
ใ- ใ- เ-

เมื่อเขาสระเหล่านี้ไปจากลูกแม่ ก กา คือ :-

กะ กา กิ กึ กู กุ เกะ เก
เกาะ แก โกะ โก เกาะ กอ เกอะ เกอ
เกียะ เกีย เกือะ เกือ กัวะ กัว (กำ ไก ใก เกา)

คำที่จากลูกด้วยสระเสียงสั้น คือ :-

กะ กิ กึ กู เกะ เกาะ โกะ เกาะ
เกอะ เกียะ เกือะ กัวะ ฤ ฤ (กำ ไก ใก เกา)

ไม่ว่าจะจากด้วยตัวพยัญชนะใด ออกเสียงมาใช้กันด้วยอม

เป็นเสียงสั้นเสียงเบา เอ็นให้ยาวให้หนักออกไปไม่ได้ จึงเรียกคำ
ที่ไรด้วยสระเสียงสั้นเหล่านี้ว่า คำลหุ

คำคำที่ ประสมสระเสียงสั้นในมาตราแม่ ก กา (ยกเว้นสระ
— ำ ใ— ใ— เ— เพราะเป็นเสียงมีตัวสะกด)

คำที่ใช้แจกถูกด้วยสระเสียงยาว คือ :—

กา กิ กิ กู เก แก โก กอ เกอ
เกีย เกือ กัว ฤ ฤ

ย่อมเป็นเสียงยาวเสียงหนักทั้งนั้น จึงเรียกว่า คำกรุ

คำที่แจกถูกใน แม่ มีตัวสะกดทุก ๆ แม่ แจกด้วยสระทั้ง ๓๒ ตัว
(ทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว) คือ :—

กั้น กาน กิน ก็น กิ่น ก็น กุน กุน
แก่น เกน แgın แทน กน โทน ก้อน กอน เกื่อน (เกิ่น)
เกอน (เกิ่น) เกียน เกียน เกื่อน เกื่อน ก้วน กวน

หรือจะใช้ แม่ มีตัวสะกด ก ต บ ฎ ฏ แม่มีตัวสะกดทุก ๆ
แม่ก็เหมือนกัน เหตุอันยอมมีเสียงยาวเสียงหนักทั้งนั้น จึงเรียกว่า
คำกรุ ด้วย

คำกรุ คือคำที่ประสมสระเสียงยาวในมาตราแม่ ก กา กับคำที่มีตัวสะกด
และคำที่ประสมสระ — ำ ใ— ใ— เ— เพราะเป็นเสียงมีตัวสะกด

ยังเรียกคำที่ใช้สระเสียงสั้นเสียงเบาอีกอย่างหนึ่ง คือ :—

กะ กิ กิ กุ เกะ แกะ โกะ เกาะ
เกอะ เกียะ เกือะ กัวะ ฤ ฤ เรียกว่า คำตาย

เมื่อเราเขาสวรรค์ ๓๒ ตัวขึ้นไปแจกตุกเป็น แม่ มีตัวสระกด คือ :-

กัก กาก กิก กัก กัก กัก กุก กูก ๑ ล ๑

กัต กาด กิด กัด กัด กัด กุด กูด ๑ ล ๑

กัณ กาน กิน กัณ กัณ กัณ กุน กูน ๑ ล ๑

คำที่ใช้ด้วยสระเสียงยาว คือ :-

กา กิ กิ กู เก แก โก กอ เกอ

เกีย เกือ กัว ฤา ฤา และคำ ไก ไก เกา

เรียกว่า คำเบน

ทุก ๆ คำที่แจกตุกในแม่ กัก กัต กัณ เฉพาะ ๓ แม่ เรียกว่า คำตาย ด้วย

คำตาย คือ คำที่ประสมสระเสียงสั้นในมาตราแม่ ก กา (ยกเว้นสระ

— ำ ใ — ใ — เา เพราะเป็นเสียงมีตัวสระกดในมาตรา

กม เกย เกอว) และคำในมาตรา กก, กต, กน

เมื่อเราเขาสวรรค์ ๓๒ ตัวขึ้นไปแจกตุกเป็น แม่ มีตัวสระกด คือ :-

กัங กาง กิง กัங กัங กัங กุง กุง ๑ ล ๑

กัณ กาน กิน กัณ กัณ กัณ กุน กุน ๑ ล ๑

กัม กาม กิม กัม กัม กัม กุม กุม ๑ ล ๑

กัย กาย กีย กัย กัย กัย กุย กุย ๑ ล ๑

กัว กาว กิว กัว กัว กัว กุว กุว ๑ ล ๑

(โบราณท่านแจกตุกแม่ กัย กัว ไว้รวมกัน)

ทุก ๆ คำที่แจกถูกลงในแม่ กง กน กม เกย์ เกอว เฉพาะ
เรียกว่า คำเป็น ด้วย

คำเป็น คือคำที่ประสมสระเสียงยาวในมาตรา ก กา กับคำในมาตรา
กง กน กม เกย เกอว และคำที่ประสมสระ —ำ ไ—
ไ— —ำ เพราะเป็นเสียงมีตัวสะกด ในมาตรา กม เกย
เกอว

แบบฝึกหัด

๑. สระเสียงสั้นกับสระเสียงยาวต่างกันอย่างไร น้อย่างใดตัว?
เขียนมาให้ทั้ง ๒ พวก
๒. คำต่อไปนี้ ตัวไหนมีสระเสียงสั้นหรือสระเสียงยาว?
คำตายหรือคำเป็น? คำดหุหรือคำครุ?
คำ หวาน เเดิน หมั้น เรียน ขอ เจาะ เกอะ
๓. คำใดคืออะไร? อธิบายและยกตัวอย่างมา ๖ คำ
๔. คำครุคืออะไร? อธิบายและยกตัวอย่างมา ๖ คำ
๕. คำต่อไปนี้ ตัวไหนเป็นคำดหุ ตัวไหนเป็นคำครุ
คนไทยจงรักภักดีศาสนาภักดิ์วีรย์ของเราไว้
๖. คำตายคืออะไร? อธิบายและยกตัวอย่างมา ๖ คำ
๗. คำเป็นคืออะไร? อธิบายและยกตัวอย่างมา ๖ คำ
๘. คำต่อไปนี้ ไหนเป็นคำตาย และไหนเป็นคำเป็น?
ไทยรวมกำลังตั้งมั่น จะอาจป้องกันชนชั้นแข็ง

๒๓๕

ผันคำตาย

เราทราบมาแล้วว่า ผันวรรณยุกต์เป็นไปตามแผนต่อไปนี้

เสียงวรรณยุกต์	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˊ	ˋ
อักษรกลาง	ก	ก	ก	ก	ก
อักษรสูง	—	ข	ข	—	ข
อักษรต่ำ	ค	—	ค	ค	—

คำทุกคำที่ผันไปได้ตามหลักข้างบนนี้ ต้องเป็น คำเป็น

จงหาคำมาดองผันดู เช่น แม่กัน แม่กิง แม่กิม ดิง

เสียงวรรณยุกต์	สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˊ	ˋ
อักษรกลาง	กัน	กัน	กัน	กัน	กัน
อักษรสูง	—	คัน	คัน	—	คัน
อักษรต่ำ	คั้น	—	คั้น	คั้น	—
อักษรกลาง	กิง	กิง	กิง	กิง	กิง
อักษรสูง	—	ขัง	ขัง	—	ขัง
อักษรต่ำ	คัง	—	คัง	คัง	—
อักษรกลาง	คัม	คัม	คัม	คัม	คัม
อักษรสูง	—	กัม	กัม	—	กัม
อักษรต่ำ	ทัม	—	ทัม	ทัม	—

จึงตั้งเกตุว่า คำเป็นคำใดเป็นอักษรตั้ง อักษรต่ำ ผันไปได้เพียง
๓ เสียง เช่น ขิง คิน สัน ชัน ถัน ทัน ฯลฯ

ถ้าคำใดเป็นคำตาย มีตัวสะกดเป็นแม่ กก กต กบ แล้วใช้
การผันวรรณยุกต์เปลี่ยนไปดังแผนต่อไปนี้

เสียงวรรณยุกต์	คำมีญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˋ	ˋ
อักษรกลาง	—	ก	ก	ก	ก
อักษรตั้ง	—	ข	ข	—	—
อักษรต่ำ (เสียงยาว)	—	—	ค	ค	ค

เราอ่านผันฟังไปให้เข้าใจแล้ว จักเห็นว่า

อักษรกลาง	คำตาย	ผันเสียงเป็น	เสียงเอก
อักษรตั้ง	คำตาย	ผันเสียงเป็น	เสียงเอก
อักษรต่ำ	คำตาย (เสียงยาว)	ผันเสียงเป็น	เสียงโท

จงหาคำตายมาผันฟังดู เช่น แม่กต แม่กบ

เสียงวรรณยุกต์	คำมีญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
รูปวรรณยุกต์	—	ˊ	ˋ	ˋ	ˋ
อักษรกลาง	—	ด	ด	ด	ด
อักษรตั้ง	—	ถ	ถ	—	—
อักษรต่ำ	—	—	ท	ท	ท
อักษรกลาง	—	จ	จ	จ	จ
อักษรตั้ง	—	ช	ช	—	—
อักษรต่ำ	—	—	ช	ช	ช

จะสังเกตเห็นว่า อักษรคำ คำตาย เสียงยาว ผันจากเสียงโท ไปเป็นเสียงตรี จดว่า อักษรคำ คำตาย เสียงสั้น พ้นเสียงเป็น เสียงตรี ผันลงมาเป็นเสียงโท แล้วข้ามไปเสียงจัตวา

แบบฝึกหัด

๑. คำเป็นคืออะไร? อธิบายและยกตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๒. คำตายคืออะไร? อธิบายและยกตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๓. คำในความต่อไปนี้ คำไหนเป็นคำตาย?
ช่วยกันเต็มใจฝึกฝน บำรุงทั้งชาติศาสนา
๔. อักษรสูงและอักษรต่ำเมื่อเป็นคำตาย พ้นเสียงเป็นวรรณยุกต์อะไร ผันไปได้อย่างไร
๕. อักษรต่ำคืออะไร มีกี่ตัว? เขียนมาให้ดู
๖. จงหาคำตายที่ใช้อักษรต่ำมา ๓๐ คำ แล้วบอกว่าคำนั้น ๆ เสียงสั้นหรือเสียงยาว?
๗. อักษรต่ำคำตายทมิเสียงสั้น พ้นเสียงเป็นวรรณยุกต์อะไร?
๘. อักษรต่ำคำตายทมิเสียงยาว พ้นเสียงเป็นวรรณยุกต์อะไร?
๙. จงชี้แจงการผันอักษรต่ำคำตายมาให้ละเอียด
๑๐. จงผันคำตายต่อไปนี้มาให้ดู
ปาก สาก นาก นึก
๑๑. คำตายของอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ มีพ้นเสียงต่างกันอย่างไร และผันได้อย่างไร?

บทที่ ๒

วิธีประสมอักษร สระเปลี่ยนรูป

พยัญชนะตัว ๓ สระตัว ๓ จรรจนยุกต์เสียง ๓ ประสมกันอ่าน
ออกเสียงเป็นถ้อยคำได้ เรียกว่าวิธีประสมอักษร ๓ ส่วน หรือแม่ ก กา
ถ้าเพิ่มให้มิตัวสะกดขึ้นก็เรียกว่าวิธีประสมอักษร ๔ ส่วน หรือแม่มีตัวสะกด
จอ่านและตั้งเกด แม่ ก กา และแม่มีตัวสะกดต่อไปนี้

กะ ภา กิ กี้ กึ กึ กุ กู เกะ เก
เกาะ แก โกะ โก เกาะ กอ เกอะ เกอ เกียะ เกีย
เกอะ เกือ กัะ กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว กั๊ว
กั้น กาน กิน กิ่น กิ่น กิ่น กิ่น กุน กูน
เกิน เกน เกิ่น เกน กน โคน ก้อน กอน
เกื่อน (เกิ่น) เกอน (เกิ่น) เกียน เกียน เกื่อน เกื่อน ก้วน
กวน

วิธีประสมอักษร ๓ ส่วน แม่ ก กา น รูปสระวางไว้ข้างหลัง
บ้าง ข้างบนบ้าง ข้างล่างบ้าง ไม่เปลี่ยนแปลงจากรูปเดิม ที่
เรียงไว้เป็นลำดับแต่ ะ ั ึ ึ ไปจนถึง ะ ั ึ ึ
-วะ -ว

วิประสมอักษร & ส่วนแม่ทมิฬตัวสะกด รูปสระวางไว้ตรงกับ
ที่เรียงไว้เป็นลำดับกัน ที่เปลี่ยนแปลงรูปไปบ้างก็ เช่น กะ พอม
ตัวสะกด ก็เปลี่ยนรูป ะ เป็น ั หันอาทาคไป เกะ พอมตัวสะกด
ก็เปลี่ยนรูป ะ เป็น ึ ไม่ได้

จึงตั้งเกศสระทั้ง ๓๒ ตัวที่เข้าประสมกันเป็นแม่ ก กา และเป็นแม่
ทมิฬตัวสะกดแล้ว รูปสระได้เปลี่ยนแปลงรูปไปดังต่อไปนี้

สระ ๓๒ ตัว	ประสม ๓ ส่วน แม่ ก กา	ประสม ๔ ส่วน แม่ทมิฬตัวสะกด	รูปสระเปลี่ยนแปลงไป
ะ	กะ	กัน	เปลี่ยนรูป ะ เป็น ั
า	กา	กาน	
ิ	กิ	กิน	
ุ		กึ	
ึ		กึ	
ึ		กึ	
ึ		กึ	
ุ	กู	กุน	
ู	กุ	กูน	
เ-ะ	เกะ	เก็น	„ ะ เป็น ึ
เ	เก	เกน	
แ-ะ	แกะ	แก็น	„ ะ เป็น ึ
แ	แก	แกน	
โ-ะ	โกะ	กน	ลดรูป โ-ะ ออกหมด

สระ ๓๒ ตัว	ประสม ๓ ส่วน เป็นแม่ ก กา	ประสม ๔ ส่วน เป็นแม่มีตัวสะกด	รูปสระเปลี่ยนแปลงไป
โ .	โก	โกน	
เ-าะ	เกาะ	ก๊อน	ลดรูป เ-าะ ออกเพิ่ม อ
-อ	กอ	กอน	
เ-อะ	เกอะ	เก็อน	เปลี่ยนรูป ะ เป็น ั
เ-อ	เกอ	เกอน	
		{ เกิน	„ อ เป็น ั
เ-ยะ	เกยะ	เกียน	„ ะ เป็น ั
เ-ย	เกย	เกียน	
เ-อะ	เกอะ	เก็อน	„ ะ เป็น ั
เ-อ	เกอ	เก็อน	(เป็น ั)
-วะ	กัวะ	กั๊ว	ลดรูป ั เปลี่ยนรูป ะ
-ว	กั	กวน	ลดรูป ั ออก

เมื่อมีตัวสะกด สระลดรูป ๒ ตัว คือ:—

โกะ + น = กน

กั + น = กวน

สระลดรูปและเปลี่ยนรูป ๒ ตัว คือ:—

เกาะ + น = ก๊อน

กัวะ + น = กั๊ว

สระเปลี่ยนรูป ๒ ตัว คือ:—

กะ + น = กั

เกะ + น = เก็น

เกาะ + น = เก็น

เกอะ + น = เกอน, เก็น

เกียะ + น = เกียน

เกือะ + น = เกือน

ประสมอักษร & ส่วนมีตัวสะกด ในสระ - อะ - อ - มีตัว
สะกดเป็น เกือน เกอน อาจดรูปเขียนเป็น เก็น เกิน ก็ได้ เช่น
คำว่า เกอน—เก็น, เคอน—เคน, เชอญ—เชิญ ฯลฯ

แบบฝึกหัด

๑. วิเคราะห์ประสมอักษร ๓ ส่วน กับ & ส่วน ต่างกันอย่างไร? อธิบาย
และยกตัวอย่าง

๒. คำต่อไปนี้ คำไหนประสมอักษร ๓ ส่วน ? & ส่วน ?

จงตั้งใจเล่าเรียนให้ดี ความรู้จะเกิดมีแก่ตน

๓. จงหาพยัญชนะ ส แยกจากแม่ กด มาให้ครบ

๔. รูปสระตัวใดบ้างที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อไปแยกจากเป็นแม่

ตัวสะกด

๕. คำต่อไปนี้ เดิมมีรูปสระอะไร เขียนแยกมาให้เห็น

จัน จน จวน เจียน

๖. จงเขียนรูปสระของคำต่อไปนี้มาให้เห็นชัดเจน

กึ กง กวด

๘ บทที่ ๗

วิธีประสมอักษร ๔ ส่วนพิเศษและ ๕ ส่วน

วิธีประสมอักษร ๓ ส่วน ได้แก่แม่ ก กา

วิธีประสมอักษร ๔ ส่วน ได้แก่แม่มีตัวสะกด

จงอ่านคำต่อไปนี้

สี่ เสาร์ เล่ห์ สนเทห์ โอฟาร์

จะเห็นได้ว่า คำที่ใช้แม่ ก กา เหล่านี้มีตัวการันต์เพิ่มขึ้นด้วย

ถ้าจะแยกออกเป็นส่วน ๆ กระจายอักษรแล้ว ก็จะเป็นดังนี้

สี่	ส	ั	วรรณยุกต์จัตวา	ห	การันต์
เสาร์	ส	-า	วรรณยุกต์จัตวา	ร	การันต์
เล่ห์	ล	-	วรรณยุกต์โท	ห	การันต์
-เทห์	ท	-	วรรณยุกต์โท	ห	การันต์
-ฟาร์	ฟ	-า	วรรณยุกต์สามัญ	ร	การันต์

เช่นนี้เรียกว่า ประสมอักษร ๔ ส่วนพิเศษ

จงพิจารณาคำต่อไปนี้ ได้แยกกระจายอักษรไว้แล้ว

สี่	ส	ั	วรรณยุกต์จัตวา	ห	การันต์
สิน	ส	ั	วรรณยุกต์จัตวา	น	สะกด
ท่า	ท-า=	-ม	วรรณยุกต์สามัญ	ม	สะกด

ใน น ใ (ไม้ม้วน) = ๖ วรรณยุกต์สามัญ ย สระกด

ไช ช ใ (ไม้มลาย) = ๖ วรรณยุกต์สามัญ ย สระกด

เขา ข เ-า = ๖ วรรณยุกต์จัตวา ว สระกด

เหล่านี้เรียกว่า ประสม ๔ ส่วนปกติ

วิธีประสมอักษร ๔ ส่วน จึงแบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ:-

๑. วิธีประสมอักษร ๔ ส่วนปกติ ได้แก่คำในแม่ทมิฬสระกด
และคำที่ประสมสระ -า ใ -ใ -เ-า เพราะเป็นเสียง มีตัว
ม ย ว สระกด มีพยัญชนะ ๓ สระ ๓ วรรณยุกต์ ๓ ตัวสระกด ๓
รวมเป็น ๔ ส่วนตามปกติ จึงเรียกว่าประสม ๔ ส่วนปกติ

๒. วิธีประสมอักษร ๔ ส่วนพิเศษ ได้แก่คำในแม่ ก กา
มีพยัญชนะ ๓ สระ ๓ วรรณยุกต์ ๓ ตัวการันต์ ๓ รวมเป็น ๔ ส่วน
พิเศษ จึงเรียกว่าประสม ๔ ส่วนพิเศษ

จงอ่านคำต่อไปนี้

สิงห์ สัตว์ ไมล์ เยาว์

ถ้าจะแยกกระจายอักษรในคำเหล่านี้ ก็จะเป็นดังนี้

คำ	พยัญชนะ	สระ	วรรณยุกต์	ตัวสระกด	ตัวการันต์
สิงห์	ส	ิ	จัตวา	ง	ห
สัตว์	ส ะ	แปลงเป็น	เอก	ด	ว
ไมล์	ม ใ	(ไม้มลาย)	สามัญ	ย	ล
เยาว์	ย	เ-า	สามัญ	ว	ว

อักษรที่ประสมกันอยู่ ๕ ตัว คือ ม พร อ ม ด ง แค พยัญชนะ ๓
สระ ๓ วรรณยุกต์ ๓ ตัวสระกด ๓ ตัวการันต์ ๓ รวมเป็น ๕ ส่วน จึง
เรียกว่า ประสม ๕ ส่วน

วิธีประสมอักษร แบ่งออกเป็น ๓ วิธี คือ:-

๑. ประสม ๓ ส่วน เช่น สี แห ๑๓๑
๒. ประสม ๔ ส่วนพิเศษ เช่น สีห์ เลห์ ๑๓๑
- ประสม ๔ ส่วนปกติ เช่น สิง เล่น ๑๓๑
๓. ประสม ๕ ส่วน เช่น สิงห์ เสาร์ หัดถ์ ๑๓๑

๕ แบบฝึกหัด

๑. วิธีประสมอักษร ๔ ส่วนพิเศษเป็นอย่างไร ? อธิบายและให้ตัวอย่าง

๒. คำต่อไปนี้ คำไหนประสมอักษร ๔ ส่วนพิเศษ

เขาว์ สีห์ ไมถ์ เลห์ เสาร์

๓. วิธีประสมอักษร ๕ ส่วนเป็นอย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง

๔. วิธีประสมอักษร ๔ ส่วนพิเศษ กับวิธีประสมอักษร ๔ ส่วนปกติ ต่างกันอย่างไร ?

๕. คำต่อไปนี้ คำไหนประสมอักษร ๔ ส่วนปกติ

กิด มี แสน จน จัน ไม่

๖. จงแยกกระจายอักษรในคำต่อไปนี้ ให้เห็นส่วนต่างๆ โดย

ละเอียด

เด็ก นาย เดิน เขียน

๗
บทที่ ๘

วิธีการกระจายอักษร

คำที่พูดจากนั้นออกมาเป็นเสียงหนึ่ง หรือพยางค์หนึ่งนั้นย่อมประกอบ
ด้วยตัวอักษร ๓ ส่วน คือ พยัญชนะเสียง ๑ สระเสียง ๑ และวรรณยุกต์
เสียง ๑ เช่น

จำ ป่า เข้า ไข่ ที่ ว่า ๑๑๑

บางคำบางเสียงมีตัว สะกด และตัว การันต์ ด้วย เช่น

ด้าน ต่าง ข้าง ห้าง โนน ท้อง ๑๑๑

เล่ห์ สู้ เสาร์ สิทธิ์ หัตถ์ สัตว์ ๑๑๑

เมื่อเราเอาตัวอักษร คือ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เข้า
ประสมกันอ่านออกเป็นเสียงต่าง ๆ เช่น

กะ กา กิ กึ กี้ กุ กู ๑๑๑

กัน กาน กิน ก็น กิ่น กูน กูณ ๑๑๑

เช่นนั้นเราเรียกว่า วิธีประสมอักษร ดังได้กล่าวมาแล้ว

ถ้าเราเอาคำหนึ่ง ๆ ที่เป็นเสียง ๑ หรือพยางค์ ๑ มาแยกกระจาย
ดูว่า มีส่วนของตัวอักษรอะไรบ้าง เช่น

จำ แยกกระจายได้ว่ามีพยัญชนะ จ สระ า วรรณยุกต์ จัตวา

เช่นนั้น เราเรียกว่า วิธีการกระจายอักษร

เมื่อกะจ่ายอักษร เราจึงต้องบอกรายละเอียดดังในตารางนี้

คำว่า	เสียง ๓ หรือ พยางค์	พยัญชนะ ต้น	สระ	ตัวสะกด	วรรณยุกต์	ตัวการันต์
เข้า	เข้า	ข	เ - ๑ = ัว	ว	โท (ไม้โท)	—
เล่ห์	เล่ห์	ล	เ	—	โท (ไม้เอก)	ห
หน้า	หน้า	น (ท หน้า)	า	—	โท (ไม้โท)	—
ฉัน	ฉัน	ฉ	ะ แปลงเป็น ิ	น	จัตวา ไม่มีรูป	—
จิต	จิต	จ	ิ	ด	เอก ไม่มีรูป	—
สะออน	สะ	ส	ะ	—	เอก ไม่มีรูป	—
	ออน	อ	า	น	โท (ไม้โท)	—
ถวิล	ถ	ถ (อักษรนำ)	ะ ดทรูป	—	เอก ไม่มีรูป	—
	วิล	ว	ิ	ด	จัตวา ไม่มีรูป	—
พระ	พระ	พร (อักษร ควบ)	ะ	—	ตรี ไม่มีรูป	—
ขรรค์	ขรรค์	ข	ะ แปลงเป็น ร หัน	ร อักษร ควบ	จัตวา ไม่มีรูป	ค
สม	สม	ส	โ ะ ดทรูป	ม	จัตวา ไม่มีรูป	—
ศักดิ์	ศักดิ์	ศ	ะ แปลงเป็น ิ	ก	เอก ไม่มีรูป	ด

๓. พยัญชนะต้น คือ พยัญชนะตัวแรก ที่ประสมกับสระอ่าน
ออกเสียง โดยมากเป็นตัวเดียว แต่บางทีเป็น ๒ ตัว ๓ ตัว มีหลักดังนี้

(๑) อักษรควบ คือ พยัญชนะ ๒ ตัวออกเสียงกล่ากันต้นทเป็น
เสียงเดียวกัน แบ่งออกเป็น ๒ ทาง คือ:—

ก. อักษรควบแท้ ออกเสียงตัวควบทั้ง ๒ ตัว เช่น กร้อย กลด
กว่า ขวาก ควาย ความ ฯลฯ

ข. อักษรควบไม่แท้ ออกเสียงแต่ตัวหน้าตัวเดียว หรือแปรไป
เป็นเสียงอื่น เช่น จริง เสริม ทรง ทราบ ฯลฯ

(๒) อักษรนำ คือ พยัญชนะ ๒ ตัวเรียงกัน ประสมสระตัวเดียว
แต่ออกเสียงเป็น ๒ พยางค์ พยางค์หน้าออกเสียง อะ พยางค์หลังออกเสียง
สูง เช่น อร้อย แสม แข่ง แสลง แสง ฯลฯ

ถ้า ห นำอักษรเดียวหรือ อ นำ ตัว ย ไม่ออกเสียงตัว ‘ห’
หรือ ตัว ‘อ’ เสมือนตัว ‘ห’ หรือตัว ‘อ’ นำ ทำหน้าที่เครื่องหมาย
วรรณยุกต์จตุวา เช่น หนา หมา อยู่ อยู่่า ฯลฯ

พยัญชนะต้นมีหลักอยู่ถึงกล่าวมาน เมื่อเวลากระจายอักษร จำเป็น
ต้องสังเกตให้ดี และบอกรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. สระ เมื่อประสมอักษร รูปสระบางตัวยอมเปลี่ยนแปลงไป
ตามวิธีแจกลูกหรือตามวิธีประสมอักษร เช่น ะ เปลี่ยนรูปเป็น เมื่อ
มีตัว สระกด เช่น กะ + น = กัน โ-ะ ถดรูปหมด เมื่อมีตัวสระกด
เช่น โกะ + น = กน (ให้ดูรายละเอียด บทที่ ๖) เมื่อเวลากระจาย
อักษร ต้องบอกถึงรูปสระเดิมด้วย

๑. ตัวสะกด คือ :-

ก เป็นตัวสะกดโดยตรง เช่น กิจ ภูมิใจ เหตุการณ์ ฯลฯ

๑. เบนพยญฐนะคัมของพยางค์ต่อไปอีก คือ :-

ตัวสะกดเป็นตัวอักษรนำ เช่น ทิพย แพทย ฯลฯ ตัว พ นำ
ตัว 'บ' ตัว 'ท' นำตัว 'บ' ตัว 'บ' อยู่ข้างหลังเป็นส่วนใหญ่ จะออก
เสียงก็ได้ ไม่ออกเสียงก็ได้ ถ้าไม่ใช่คำต้นมาแต่ไหน ไ้ไม่ การันต์เสีย

ค ตัวสะกดเป็นตัวอักษรควบ เช่น บุตร มิตร จักร อัคร สมุทร
เพชร ฯลฯ ตัว 'ด' กับ 'ร' ควบกัน ตัว 'ก' กับ 'ร' ควบ
กัน ตัว 'ค' กับ 'ร' ควบกัน 'ท' กับ 'ร' ควบกัน ตัว 'ช' กับ 'ร' ควบ
กัน นับเป็นตัวสะกดทั้งคู่ ไซ้เป็นตัวการันต์ไม่ได้ ไม่ต้องลงไม้ทันทสมา
ยกว่ากันว่า 'ศุกร' ดังปรากฏอยู่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

๕. ตัวการันต์ เป็นพยัญชนะตัวเดียวกัน เช่น สงฆ์ ๑๓๑ เป็น
อักษรควบกัน เช่น พักตร์ ๑๓๑ เป็นอักษรนำกัน เช่น ลักษณ ๑๓๑
เป็นพยัญชนะ ๒ ตัวกัน เช่น กาญจน เป็นพยัญชนะ ๓ ตัวกัน เช่น
ลักษณณ์ มรดกประปรกอบอยู่ด้วยกัน เช่น สัทธ ลัทธ ๑๓๑

๕. วรรณยุกต์ บางตัวก็มีเสียงสูงต่ำเป็นเงาประจำตัว โดยไม่ต้องมีรูปวรรณยุกต์ ได้แก่คำใน อักษรสูง ถดง คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ บางตัวมีรูปวรรณยุกต์วางประจำอยู่แล้ว ได้แก่ คำที่มี ไม้ ๑ ๒ ๓ ๔ บางตัวยังเปลี่ยนแปลงไปตามหลักของการผัน เช่น ข้า คำ ถ้า ทำ เสียงโทด้วยกัน แต่รูปวรรณยุกต์ต่างกัน และเมื่อเป็นคำตาย พันเสียงผิดกับคำเป็น ทั้งสองต้องสังเกตให้ดี และกำหนดจดจำในบทที่ ๓-๔ ซึ่งว่าด้วยวรรณยุกต์ไว้ให้เข้าใจชัดเจน

แบบฝึกหัด

๑. วิชัประสมอักษร กับ วิชักระจายอักษร ต่างกันอย่างไร?
อธิบายและยกตัวอย่าง
๒. ถ้าจะกระจายอักษร จักต้องบอกส่วนของพยางค์อะไรบ้าง?
เขียนมาให้ครบ
๓. พยัญชนะต้นคืออะไร? มีหลักอย่างไร?
๔. วรรณยุกต์มีรูป ต่างกับวรรณยุกต์ไม่มีรูปอย่างไร? อธิบาย
และให้ตัวอย่าง
๕. จงทำตารางกระจายอักษรต่อไปนี้
วันนี้ ไพรสนธ์ สถาปนะ
สวรรค์ หน้าที่ นางสาวมุกดา
๖. อักษรนำกับอักษรควบ มีหลักต่างกันอย่างไร? จงยกตัวอย่าง
และอธิบายให้ชัดเจน
๗. จงอธิบายอักษรวิเศษต่อไปนี้
ก อักษรควบแท้ และอักษรควบไม่แท้
ข อักษรนำ

๘ บทที่ ๘

หลักการเขียนหนังสือ

จงสังเกตคำเหล่านี้ ว่าเขียนไว้อย่างไร ?

ฤๅช ๑ ประส๑ธิ๑ช ๑ เว๑ทม๑น๑ดร์ ๑ ส๑น๑เท๑ห้

พ๑ร๑า๑ห๑ม๑ณ ๑ ก๑น๑ด๑ว๑า ๑ เส๑ว ๑ ก๑ด๑ว๑า

เว๑ส๑ส๑น๑ด๑ร ๑ พ๑ุ๑โ๑ธ ๑ ธ๑ม๑โม ๑ ต๑ม๑เห

จะเห็นได้ว๑า การเขียนหนังสือ ๑ ท๑งคำ๑ที่๑มา๑จาก๑ภ๑า๑ษา๑ค๑า๑มา๑ด๑ั๑น๑ด๑ง๑ก๑ฤ๑ต
มี๑เคร๑ือ๑ง๑ห๑มา๑ย๑ก๑า๑ก๑บ๑อ๑ย๑บ๑น๑ค๑ว๑พ๑ย๑ญ๑ช๑น๑ะ ๓ ๑ย๑าง ๑ค๑ือ :—

๑ ไม่๑ท๑ก๑น๑า๑มา๑ด ๑ ถ้า๑ห๑ร๑บ๑เขียน๑ไว๑บ๑น๑ค๑ว๑พ๑ย๑ญ๑ช๑น๑ะ ๑เพ๑ื่อ๑ให้๑รู้๑ว๑า๑เป็น๑ค๑ว๑การ๑น๑ด ๑ไม่๑ต๑้อง๑อ๑่าน๑ค๑ว๑นี้ ๑เช๑น ๑ป๑ระ๑ส๑ธิ๑ช ๑อ๑่าน๑ว๑า ๑ป๑ระ๑ส๑ธิ๑
ส๑น๑เท๑ห้ ๑อ๑่าน๑ว๑า ๑ส๑น๑เท๑ ห๑เป็น๑ค๑น

๑ ไม่๑ย๑า๑ม๑ัก๑การ ๑ถ้า๑ห๑ร๑บ๑เขียน๑ไว๑บ๑น๑ค๑ว๑พ๑ย๑ญ๑ช๑น๑ะ ๑ใน๑คำ๑า๑ด๑ั๑น๑ด๑ง๑ก๑ฤ๑ต
เพ๑ื่อ๑ให้๑รู้๑ว๑า๑เป็น๑คำ๑ค๑ว๑ ๑ต๑้อง๑อ๑่าน๑ออก๑เส๑ียง๑ค๑ว๑ก๑น ๑เด๑ีย๑ว๑น๑เด๑ก๑ใช้๑ด๑ว๑
ใช้ ๑พ๑ิน๑ทุ ๑แท๑น ๑เช๑น ๑ก๑น๑ด๑ว๑า ๑เขียน๑เป็น ๑ก๑น ๑ด๑ว๑า ๑ด๑ว ๑ด๑ว

๑ พ๑ิน๑ทุ ๑ถ้า๑ห๑ร๑บ๑เขียน๑ไว๑ซ๑าง๑ด๑าง๑ค๑ว๑พ๑ย๑ญ๑ช๑น๑ะ ๑ใน๑คำ๑า๑ด๑ั๑น๑ด๑ง๑ก๑ฤ๑ต
เพ๑ื่อ๑ให้๑รู้๑ว๑า๑เป็น๑ค๑ว๑สะ๑ก๑ด ๑ห๑ร๑ือ๑เป็น๑ค๑ว๑ค๑ว๑ ๑เช๑น

เว๑ส๑ส๑น๑ด๑ร ๑อ๑่าน๑ว๑า ๑เว๑ด ๑ส๑น ๑ด๑ร

พ๑ุ๑โ๑ธ ๑อ๑่าน๑ว๑า ๑พ๑ุ๑ด ๑โ๑ธ

ต๑ม๑เห ๑อ๑่าน๑ว๑า ๑ต๑ม ๑เห

เส๑ว ๑อ๑่าน๑ว๑า ๑ส๑ะ๑เห๑ว ๑ด๑ว ๑ด๑ว

๒ รูปคอ:—

(๑) ไม้ทณทฆมาต

(๒) พินทุ

การเขียนรูปสระ ไม้หัดกอยุดงน

(๑) สระ-ะ เขียนได้ ๒ อย่าง คือ:—

ก ประวิตรรณัย แก่คำไทยแท้ทุกคำที่ออกเสียง อะ เช่น
 กระทะ กระลา กระโหลก และประวิตรรณัยแก่คำบาด
 ดันตักฤต ที่พยางค์ท้ายลงเสียง อะ ไม้มีพยางค์อื่นต่อ
 เช่น เกระ รัสสะ ทิมะ ศิริะ ฯลฯ

ข ไม่ประวิตรรณัย แก่คำสมาส ที่เสียง ะ อยู่ในระหว่าง
 คำ เช่น เกรสมาคม คณบดี มรณภาพ ฯลฯ

และคำภาษาบาลีตันตักฤต พยางค์หน้าที่ออกเสียง อะ

เช่น คติ กติกา สบาย ฯลฯ

(๒) สระ-อ เขียนได้ ๒ ทาง คือ:—

ก ไร-อ เคียงแก่คำไทยทั่วไปเช่น กอ ขอ คอ
 งอ จอ ชอ ตอ ทอ ฯลฯ

ข ไม่ไร-อ เคียงแก่คำบาลี ตันตักฤต เช่น บดี บรม ฯลฯ

(๓) สระ-เอ เขียนได้ ๓ ทางคือ:—

ก เขียนตามรูปเดิม เช่น ท + -เอ + ญ = เทอญ,
 เทอม ฯลฯ

ข เปลี่ยนรูป อ เป็นสระ ิ เช่น เสิญ เเดิน ฯลฯ

ค ลดรูป อ ออกเสียงเช่น ล + -เอ + ย = เลย ฯลฯ

(๔) สระ-เอ็ โโบราณดรูปสระหมด เช่น เว็ง เป็น วยง ๑๓๑

(๕) สระ-วิ โโบราณได้เขียนเปลี่ยนรูป เป็น ว เช่น ตัว เป็น
ตวว ๑๓๑

(๖) สระ-ไ- เขียนแก้คำไทยที่เสียงสั้น โดยเฉพาะมีอยู่ ๒๐ คำ คือ:-

ไฟใจให้ ทานนี้ นอก ใน มีและ หมี่ไส

ใครใคร่และ ยอโย อัน ไคใช้และ โหล หลง

ใส่กต สะใภ้ไ้ ทั้งคำไ้และ ไหญ่ยง

โกฏิไบ และ ไช้จง ไช้ให้คงคำบังคับ

(๗) สระ-ไ- เขียนได้ ๒ ทาง คือ:-

ก เขียนแก้คำไทยทุกคำที่ออกเสียง ไ นอกจากคำใช้ไม่มัน
เช่น ไป บันได ผลักไส ๑๓๑

ข เขียนแก้คำมาจากบาลีสันสกฤต หรือต่างประเทศ เช่น
ไอศวรรย์ โปสาล ไชปรัส ๑๓๑

(๘) สระ -ไ-ย เขียนแก้คำมาจากบาลีสันสกฤต ที่คำเดิมเป็นสระ-เอ-ย
(ย สองตัว) เช่น เวยุขาวจุจกร เป็น ไวยาวัจจกร ๑๓๑

(๙) สระ -ย- เขียนแก้คำมาจากบาลีสันสกฤต ที่คำเดิมเป็นสระ-ะ-ย
(ย ตัวเดียว) เช่น ขย เป็น ขัย อาศย เป็น
อาศัย วินิจฺฉย เป็น วินิจฉัย ๑๓๑

การเขียนรูปพยัญชนะ มีหลักดังนี้

๑. ใช้พยัญชนะให้ถูกต้องตามพวก พยัญชนะกต่างใช้แก้คำกต่าง ๆ
ทั่วไป เช่น การุญ อาตุร ภาย ๑๓๑ พยัญชนะเดิมใช้แก้คำที่มา

จากบาลีสันสกฤต เช่น อิทธิ ฤทธิ ๑๓ ๑ พยัญชนะเดิมใช้แก่คำไทยแท้ เช่น ไซ์ เต็ก ๑๓ ๑

๒. ใช้พยัญชนะให้ตรงกับภาษาเดิม เช่น คำที่เพี้ยนมา เช่น ธรรม คำเดิม ธรรม ๑๓ ๑ คำที่มีเสียงตรงกับภาษาเดิม เช่น ฐาน สถาปน ฐาน สถาน ปฐม ประถม ๑๓ ๑

๓. คำสมาสที่ประสมกันหลายคำ นิยมใช้ภาษาเดียวกัน เช่น แพทยศาสตร์ ทิพยโสตร ทิพโสตร ๑๓ ๑

๔. ใช้ตัวสะกดให้ถูกต้องตามภาษาเดิม เช่น สัปดาห์ กบฏ ปรากฏ ๑๓ ๑

๕. หลักที่จะใช้ ศ ษ ส

ก คำที่มาจากบาลี ควรใช้ ส ทั้งหมดเช่น สุข, สิริ ๑๓ ๑

ข คำที่มาจากสันสกฤต ใช้ทั้ง ๓ ตัว เช่น ศรี, ศรีษะ ๑๓ ๑

ค คำไทยแท้ ควรใช้ ส ทั้งหมด เช่น สี, แสง ๑๓ ๑

ง ตัวสะกด ซ้ำ (ตัวสะกดกับตัวตามเหมือนกัน) ในคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ถ้าตัวสะกดตัวหลังไม่มีรูปสระกำกับหรือไม่มีตัวสะกด ต้องคิดตัวสะกดตัวหน้าออกเสียตัวหนึ่ง คงใช้แต่ตัวสะกดตัวหลังตัวเดียว เช่น กิจ เขต จิต บุญ บุพพท อนิจกรรม อสัณกรรม สัณประกาศ อัญประกาศ ๑๓ ๑

อนึ่ง ถ้าตัวสะกดตัวหลังมีรูปสระกำกับ หรือมีตัวสะกดแล้ว ไม่ต้องคิดตัวสะกดตัวหน้าออก คงใช้ทั้งสองตัว เช่น กิจจา จิตตา บุญญา บุพพจารย์ อนิจจา ทุพพล บุคคล ประภัสสร ๑๓ ๑ ยกเว้น นิสัย อุปนิสัย อนุสรณ์ (น.) อนุสร (ก.) อนุสาวรีย์ ๑๓ ๑

๑. ตัวสะกด ช้อน (ตัวสะกดกับตัวตามไม่เหมือนกัน) ในคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ถ้าตัวสะกดตัวหลังไม่มีรูปสระกำกับหรือไม่มีตัวสะกด ต้องขีดตัวสะกดตัวหน้าออกเสียง คงใช้แค่ตัวสะกดตัวหลังตัวเดียวเช่น ทิฐุธรรม พิพัฒน์ รัฐ วัฒนธรรม อัฐผล ฯลฯ

อนึ่ง ถ้าตัวสะกดตัวหลังมีรูปสระกำกับหรือมีตัวสะกดแล้ว ไม่ต้องขีดตัวสะกดตัวหน้าออก คงใช้ทั้งสองตัว เช่น ทิฐุระ ทิฐุรา รัฐา อนุฏฐารมณฺ์ ฯลฯ ยกเว้น พฤตมา วุฒิ ทิฐิ ฯลฯ

แบบฝึกหัด

๑. เครื่องหมายต่อไปนี้หมายความว่าอะไร สำหรับใช้ในท่อนอย่างไร?
๒. พินทุ ใช้ในท่อนอย่างไร? อธิบายและให้ตัวอย่าง
๓. จงอ่านคำต่อไปนี้ให้ถูกต้อง
กาญจนบุรี สัปดาห์ อาชญา .กลเหตุ จันทรังสี
๔. ประวิสรรชนีย์ หมายความว่าอะไร เมื่อไรควรประวิสรรชนีย์ และเมื่อไรไม่ต้องประวิสรรชนีย์?
๕. จงหาคำที่ใช้ไม่ม้วนมา ๕ คำ ให้ตัวอย่างเป็นประโยคด้วย
๖. สระ -เอ เขียนได้กี่ทาง? อธิบายและให้ตัวอย่าง
๗. จงอธิบายหลักการใส่ตัว ศ ษ ส มาให้เข้าใจ
๘. โบราณท่านเขียนลดรูปสระตัวใดบ้าง
๙. การเขียนรูป สระ มีหลักอย่างไรบ้าง อธิบายและให้ตัวอย่าง
๑๐. หลักการเขียนตัวสะกดซ้ำและตัวสะกดซ้อนนั้นอย่างไร? อธิบายและยกตัวอย่าง

๘ บทที่ ๑๐

๘ เครื่องหมายวรรคตอน

การเขียนหนังสือไทย ยังต้องประกอบด้วยเครื่องหมายวรรคตอน เพื่อช่วยให้ข้อความชัดเจนแน่นอน แต่มิได้บังคับให้ใช้เสมอไป

๑. . มหัพภาค สำหรับเขียนลงท้ายที่สุดเมื่อจบประโยคที่ไม่ใช่คำถาม เช่น เจ้าจอมนั้นเล่าเรียนเกิด. เมื่อนำมาปลากินมด. แต่เมื่อนำลตมดกินปลา. เป็นต้น สำหรับเขียนอักษรย่อ เช่น พ.ศ. ย่อจาก พุทธศักราช พ.ร.บ. ย่อจาก พระราชบัญญัติ สด. ย่อจาก สดางค์ ชม. ย่อจาก เซนต์เมตร ม.ค. ย่อมาจาก มกราคม เป็นต้น

๒. , จุลภาค สำหรับเขียนคั่นประโยคเล็กๆ เช่น เมื่อนำมา, ปลากินมด. แต่เมื่อนำลต, มดกินปลา. และสำหรับเขียนคั่นคำที่แสดงหลายๆอย่าง เช่น ฤดูฝน, ฤดูหนาว และฤดูร้อน เป็นต้น

๓. ; อัฒภาค สำหรับเขียนแบ่งข้อความในประโยคซ้อนที่มีประโยคแต่งหลายประโยคซับซ้อนกัน เช่น เมื่อนำมาปลากินมด; แต่เมื่อนำลตมดกินปลา. เป็นต้น อัฒภาคนี้ไม่มีใครใช้กัน

๔. ? ประจัญหน้า สำหรับเขียนลงท้ายที่สุดของประโยคคำถาม นิยมใช้กันมาก เช่น เธอไปไหนมา? มีหนังสือเล่ม? เป็นต้น

๕. ! อักขเรย์ สำหรับเขียนไว้ข้างท้ายคำอุทาน บอกอาการ เช่น ว้าย! เอ๊ย! เอ๊ะ! พุโธ! เป็นต้น

๖. () นขลิขิต สำหรับเขียนเครื่องหมายข้อความที่อธิบายขยายความให้แจ่มแจ้งออกไป อันข้อความนั้นไม่จำเป็นต้องกล่าวในท้องเรื่อง เช่น เวลานั้นฉันไม่มีอิฐเลย (อิฐ คือ มาตราเงินที่ใช้แต่ก่อน^๕) เป็นต้น

๗. “ ” อัญประกาศ สำหรับเขียนเครื่องหมายที่เป็นคำของผู้อื่น ผู้กล่าวหยิบยกมากด่าไว้ให้ผิดจากสำนวนของตน เรียกข้อความเช่นนั้นว่า อัญประกาศ หรือ เลขใน เช่น “อย่าชิงสุกก่อนห่าม” เป็นต้น

๘. ๗ ยมก สำหรับเขียนช่วงท้ายคำที่ซ้ำกับคำหน้า ซึ่งเป็นคำชนิดเดียวกัน เช่น มีของต่างๆ นานา สีเขียวๆ เหลืองๆ เป็นต้น (คำขาดต้นตักฤดไม่นิยมใช้ ยมก เช่น นานา จะเขียนว่า นาๆ ไม่ได้)

๙. — ขติภังค์ สำหรับเขียนระหว่างคำซึ่งความเดียวกัน แต่แยกไปอยู่คนละวรรค เช่น

แนเฮกุไ้อ้าย— อาบู ๗ ต ๗

๑๐. ๗ ไปยาลน้อย สำหรับเขียนตะคำที่รู้จักกันอยู่แล้ว เช่น กรุงเทพฯ ๗ อ่านว่า กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

๑๑. ๗ ล ๗ ไปยาลใหญ่ สำหรับเขียนระความตอนปลายอย่างหนึ่ง ระความตอนกลางอีกอย่างหนึ่ง เช่น ในบ้านมีไม้สัก ไม้แดง ไม้ยาง ๗ ล ๗ เขาทอง ก ข ๗ ล ๗ ฮ

๑๒. = เสมอภาค หรือ สัมการ สำหรับเขียนแทนเครื่องหมาย ‘เท่ากับ’ เช่น ๑ วา = ๒ เมตร เป็นต้น

๑๓. ° นฤกษิตสำหรับวางไว้บนตัวพยัญชนะ ภาษาน่าต้อออก

เสียงเป็นตัว ง สระกต เช่น คัปนรตุติ อ่านว่า ตังปะนะรัตติง ภาษา
สันสกฤตออกเสียงเป็นตัว ม สระกต ไทยเรานำมาใช้มาก เช่น จั อ่าน
ว่า จุง และบางทีให้ออกเสียงเป็นตัว ม สระกต เช่น จู๋ นู๋ จู๋พล อ่านว่า
จุมนุม จุมพล เป็นต้น

๑๔. ——— สัญประกาศ สำหรับเขียนขีดเส้นใต้คำหรือ
ข้อความ ตรงที่เขียนเห็นว่าสำคัญ เพื่อให้ผู้อ่านสังเกตเห็นพิเศษ เช่น
ห้ามไม่ให้เก็บดอกไม้ เป็นต้น

๑๕. ,, บุพสัญญา สำหรับเขียนแทนค่าเบี่ยงต่างที่ขาดค่าเบี่ยง
บน เช่น

ฉันท ๑ ซอขาวเปลือก ๕ เกวียน

,, ๒ ,, ,, ๓๕ ,, เป็นต้น

๑๖. มหรรดสัญญา คือการเขียนย่อหน้าชนบรรทัดใหม่ โบราณ
ใช้เครื่องหมาย ๐ ฟองมัน วางหน้าไว้ข้างหน้า เดียวนใช้ย่อหน้า
ชนบรรทัดใหม่เท่านั้น ไม่ต้องมีเครื่องหมายอะไร มหรรดสัญญานคือ
การย่อหน้าบอกหัวข้อเรื่อง และหัวข้อย่อยๆ เพื่อไม่ให้ปะปนกัน

ในสมัยโบราณได้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนอีกหลายรูป ปรากฏ
อยู่ในหนังสือ โบราณทั้งความเรียงและคำประพันธ์ เดียวน ฟองมัน
ยังคงใช้แต่เฉพาะในบทประพันธ์เท่านั้น

ฟองมัน บางทีเขียนรูป " (พินทุ) เพิ่มขึ้นเป็น ๐ กัม

๒๒ บทที่ ๑๑

หลักการอ่านหนังสือไทย

จงอ่านคำต่อไปนี้

ฤกษ์ดี	พระราชฤกษ์ฎีกา	คฤหบดี
พระเพลา	เพลานี้	อกุศล จรดล
ประวัติศาสตร์	กรุงเทพ ฯ	วัน ๗ ^{๑๔} ๑๒ คำ

จะเห็นได้ว่า ต้องออกเสียงต่าง ๆ กัน คือ :-

ฤกษ์ดี	อ่านว่า	เร็กดี	ตัว	ฤ	อ่านเป็นสระ	เอ-อ
ฤกษ์ฎีกา	„	กริด สะ ดี	กา	ตัว	ฤ	อ่านเป็นสระ
คฤหบดี	„	ครี หะบ ดี	ตัว	ฤ	อ่านเป็นสระ	
พระเพลา	„	เพลา			เป็น	เอ-า
เพลานี้	„	เพลานี้			อ่านเป็นเสียงสระตามปกติ	
วัน ๗ ^{๑๔} ๑๒ คำ	อ่านว่า	วันเสาร์	เดือน	๑๒	ขึ้น	๑๔ คำ

การอ่านต้องออกเสียงให้ถูกต้องตามความนิยม และตามหลัก
ที่ไพบัญญิตได้ ขาจารย์ย่อหลักการอ่านหนังสือไทยไว้ได้ดังนี้

๑. ตัว ฤ อ่านได้ ๓ อย่าง คือ :-

- ก อ่านเป็น เรอ มีอยู่คำเดียว คือคำว่า 'ฤกษ์' เท่านั้น
- ข อ่านเป็น วิ ซึ่งมีักประสมด้วยพยัญชนะ

ก ต ท ป ศ ส เช่น ฤกษ์ฎีกา ตฤณ ตฤติยบุรุษ
ทฤณ ฤฤจนา ศฤงคาร สฤณ ฤทธิ ฯลฯ

ค อ่านเป็น วิ ซึ่งมีประสมด้วยพยัญชนะ

ค ช ด น พ ม ห เช่น กฤห ฤชา
นฤบดี พฤษภาคม มฤค หฤทัย ฯลฯ

๒. อ่านคำพ้องกัน มี ๒ พวก

ก อ่านคำพ้องกับอักษรควบ จะอ่านให้ถูก ต้องอาศัยพิจารณา
ความ และอ่านตามท่อนยืมกัน เช่น เพลา (เวลา) อ่านว่า เพ ลา
อาจอ่านเป็นอักษรควบ เพลา (สระเ—) เขมา อ่านเป็นคัง
พยางค์ ว่า เข มา หรืออาจอ่านเป็นตัวอักษรนำว่า ขะ เขมา
เ—) ฯลฯ

ข อ่านคำพ้องกับตัวสะกด จะอ่านให้ถูก ต้องอาศัยคำเดิมที่
และอ่านตามความที่บ่งไว้ เช่น กุศล อ่านว่า กุ สน
อ่านว่า กุ สะ ละ บทจร อ่านว่า บด ทะ จอน
อ่านว่า บะ ทะ จะ ระ ฯลฯ

๓. อ่านคำสมาส ซึ่งมีใช้อยู่ในภาษาไทยแพร่หลายทั่วไป

คำสมาส หมายความว่า ย่อศัพท์ภาษาบาลี สั้นรัดกุม ตั้งแต่
คำขึ้นไป ให้เข้าเป็นบทเดียวกัน เช่น ภูมิศาสตร์ ราชกุมาร
เมื่อจะอ่าน ต้องอ่านออกเสียงตัวสะกดคำหน้าให้เต็มเสียงเบาๆ ด้วยจึงเป็น
บทสมาส ถึงแม้วามเครื่องหมาย กตของติดออกเสียง เช่น

ภูมิศาสตร์ อ่านว่า ภูมิ—ม—สาต

ราชการ ,, ราด—ชะ—การ

เจดีย์สถาน อ่านว่า เจ-ดี-ยะ-สะ-ถาน
 กาญจนบุรี ,, กาญ-จะ-นะ-บุ-รี

แต่เมื่อมีเครื่องหมายทศทิศ การันต์ไว้ ก็ไม่ใช่คำสัทมาศ จึงไม่
 ต้องอ่านออกเสียงตัวสะกดหรือตัวการันต์คำหน้า เช่น เจดีย์ อ่านว่า เจ-ดี
 กาญจน์ อ่านว่า กาญ ๗๓๑

อนึ่ง คำเรียงพยางค์ในภาษาบาลีหรือสันสกฤตซึ่งออกเสียง อะ
 ไทยนำมาใช้เป็นตัวสะกดแล้วต้องอ่านตัวสะกดคำหน้าออกเสียง ‘อะ’ เบาๆ
 ด้วยเช่น ราชสาส์น อ่านว่า ราช-ชะ-สาน
 สัตถ์วาร ,, สัต-ตะ-วาร ๗๓๒

๔. อ่านตามวิธีคำประพันธ์ ซึ่งต้องการหลายอย่าง คือ :-

ก ต้องการคำเต็มมีผลัดต้องจอง

ข ต้องการน้อยพยางค์บ้าง มากพยางค์บ้าง

ค ต้องการ คำดหุ คำครุ

ง ต้องการไพเราะ เสียงสูงต่ำและนำหนักคำ

จะอ่านให้ถูกดี ต้อง อาศัยรู้จัก ลักษณะ แผน ของ บท ประพันธ์
 นั้นๆ และฝึกหัดอ่านกับครู เช่น ‘จันทร์’ อาจอ่านว่า จัน โดย
 การันต์ ทรี่ และอาจอ่านว่า จัน-ทอน โดยต้องการให้สัมผัส
 คล้องกับคำอื่น ‘จร’ อ่านว่า จอน และอาจอ่านว่า จะ ระ โดยต้อง
 การ คำดหุ ก็ได้ ๗๓๓

๕. อ่านเครื่องหมายต่างๆ ของหนังสือ มีหลัก ๒ อย่างคือ :-

ก อ่านเครื่องหมายวรรคตอน ให้ถูกต้องตามความนิยม เช่น

กรุงเทพ ฯ อ่านว่า กรุงเทพมหานคร

โปรดเกล้า ฯ ,, โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ฯ ล ฯ ,, ละ

ข อ่านเครื่องหมายโบราณ ให้ถูกต้องตามความนิยม เช่น

ฯ พณ ฯ โบราณอ่านว่า พณะหัวเจ้าท่าน บดินนิยมเขียน

เป็น พณ ฯ อ่านว่า พณะท่าน

ค อ่านเครื่องหมายตัวเลข ให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้

วัน ๓ ๑๕ ๑๒ คำ อ่านว่า วันเสาร์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๕ คำ

วัน ๑ ๑๑ คำ อ่านว่า วันอาทิตย์ เดือนอ้าย แรม ๑ คำ

๑๐๑ อ่านว่า ร้อยเอ็ด

๑๐๐๑ ,, พันเอ็ด

๑๐๐ ,, ร้อยหนึ่งหรือหนึ่งร้อย

ฯ ล ฯ

แต่ตัว สระกดในภาษาบาลี หรือสันสกฤตซึ่งไม่อ่าน ออกเสียง ‘อะ’
ไทยนำมาใช้เป็นตัวสระกดตามเดิม ไม่ต้องอ่านออกเสียง ‘อะ’ เช่น

สัปดาห์ อ่านว่า สับ-ดา

ปรัชญา ,, ปรัต-ยา

อาชญา ,, อาด-ยา ฯ ล ฯ

แบบฝึกหัด

๑. ตัว ฤ อ่านได้กี่อย่าง? อธิบายและให้ตัวอย่าง

๒. จงอ่านคำต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

ฤดี ฤตุ ฤทัย มฤค พฤษณี พฤษจิก ฤหัสถ์

๓. คำพ้องมียูกี่อย่าง เราจะอ่านให้ถูกต้องได้อย่างไร? อธิบาย
หลักและยกตัวอย่าง

๔. จงอ่านคำต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

เขลา เขลางค์ เสนา เสนำ เหลลา เหรา

๕. คำสมาส หมายความว่าอะไร? เรามีหลักต้องอ่าน
คำสมาสอย่างไร เพราะเหตุไร?

๖. จงอ่านคำต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

ราชอาณาจักร พิพัฒน์มงคล มงคลสูตร ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ
ประพจน์เหตุ กุศลโอบาย

๗. เหตุใดบทประพันธ์จึงต้องอ่านเป็นพิเศษ

๘. วิธอ่านหนังสือไทยทั่วไป มีหลักอยู่กี่อย่าง? อธิบายโดยย่อ
พอเข้าใจ

๙. จงอ่านคำต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

กรมพระราชวังบวร ฯ สมณพราหมณ์ ข้า ฯ แผ่นไฟท
บรรณศาลา จินตนาการ เกรภูมิ

๑๐. คำต่อไปนี้อ่านอย่างไร เพราะเหตุไร?

ราชสาส์น สัหราช รัชนี้ รัชกาล อาชญาศึก สัปดาห์ สัปดน
สัตวาร สัตบุรุษ

บทที่ ๑๒

คำ

คำว่า 'คำ' ต่างกัน ๓ อย่าง คือ:—

๑. พยางค์ เป็นคำ หมายความว่า เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะ ๓ สระ ๓ และวรรณยุกต์ ๓ เป็นพยางค์หนึ่ง ๆ นับพยางค์เป็นคำ มีทสี่ในอักษรวิธี่ ไต่แก้คำเป็น, คำตาย ฯลฯ และในฉันทลักษณ์ (โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน) ได้ แก่ คำครุ คำดหิ และจำนวนคำในคณะ ฯลฯ เช่น นา เป็นพยางค์ ๑ เพราะออกเสียงครั้งเดียวจึงนับเป็นคำ ๑ นาวา เป็น ๒ พยางค์ เพราะออกเสียง ๒ ครั้ง จึงนับเป็นสองคำ นาฬิกา เป็น ๓ พยางค์เพราะออกเสียง ๓ ครั้ง จึงนับเป็น ๓ คำ ฯลฯ

๒. ความหมาย เป็นคำ หมายความว่า คำที่มีความหมายว่า เป็นอะไร นับความหมายเป็นคำ มีทสี่ในฉวิภาค เช่น นา (พินทุรวมทำเป็นคันสำหรับปลูกข้าว) เป็นคำ ๓ นาวา (เรือ) เป็นคำ ๓ นาฬิกา (เครื่องนับเวลา) เป็นคำ ๓ นกเขาขาว (ชื่อนกเขาสินธุ์หนึ่ง) ตามตำราฉวิภาคของพระยาอุปกิตศิลปสาร ท่านแยกออกเป็นสามคำ คือ นก—เขา—ขาว แต่ภาษาอื่นเขารวมกันเป็นคำเดียว ฉะนั้นจึงเห็นวาคควรรวมเป็นคำเดียวเหมาะกว่า เพื่อสะดวกแก่การเขียนภาพและกำหนดจดจำ ฯลฯ

๓. คำร้อง เป็นคำ หมายความว่า คำร้องคำหนึ่ง หรือท่อนหนึ่ง หรือ ๒ บรรทัด หรือบาทหนึ่ง เป็นคำหนึ่งๆ นับคำร้องเป็นคำ มักใช้ในฉันทลักษณ์ เช่น โคธงส์สภาพบทหนึ่งมี ๔ คำ กตอนบาทหนึ่งมี ๓ คำ ถา & บาทกัม & คำ ฯลฯ

คำที่มีความหมายในข้อ ๒ ยังจำแนกออกอีก คือ :-

ก คำมูล คือคำที่ตรงกันเฉพาะคำเดียวโดดๆ เช่น ฝ (ซากศพ) เสือ (เครื่องแต่งกายท่อนบนทำด้วยผ้า) ลูก (บุตร) เสือ (สัตว์ที่เจ้าพวกแมวดูร้าย) ขา (อวัยวะตั้งแต่สะโพกลงข้อเท้า) เขียด (สัตว์ที่วิ่งป่วนคล้ายกับ ขาขาว) ฯลฯ

ข คำประสม คือ คำมูลภาษาไทยคงแต่ต้องคำอื่นไป ประสมกันเข้าเป็นคำหนึ่ง และมีเค้าเนื่องมาจากคำมูลเดิม เช่น

ฝ + เสือ = ฝเสือ (แมลงพวกหนึ่งมีลักษณะคล้ายเสือ)
ลูก + เสือ = ลูกเสือ (เด็กที่มีลักษณะคล้ายกับลูกเสือ)
ขา + เขียด = ขาเขียด (ผักชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายขาเขียด)

ค คำสมาส คือคำภาษาบาลีต้นตอที่พยักคำหนึ่งคงแต่ต้องคำอื่นไป ซึ่งพยางค์หน้าศัพท์คำหลังไม่ใช้ตัว 'อ' (พยัญชนะ) ให้เข้าเป็นบทเดียวกัน เช่น

คณะ + บดี = คณะบดี
สุข + ศาลา = สุขศาลา
ศีล + ธรรม = ศีลธรรม

เทศ + บาล	= เทศบาล
ราช + วงศ์	= ราชวงศ์
กษ + สार	= กษสาร์
มหา + ชน	= มหาชน
ชีว + วิทยา	= ชีววิทยา
โลก + ทรัพย์	= โลกทรัพย์
ธน + บดี	= ธนบดี
สามัคคี + ธรรม	= สามัคคีธรรม
ธนู + ศิลป์	= ธนูศิลป์

๑ ด ๑

ข คำสนธิ คือ คำบดและต้นสกฤตที่เชื่อมกันตั้งแต่สองศัพท์ขึ้นไป ซึ่งพยางค์หน้าศัพท์คำหลังเป็นตัว 'อ' (สระ) ให้เข้าเป็นบทเดียวกัน เช่น

คณะ + อาจารย์	= คณะจารย์
สุข + อภิบาล	= สุขภิบาล
ศีล + อาจารย์	= ศีลาจารย์
เทศ + อภิบาล	= เทศภิบาล
ราช + อภิเษก	= ราชภิเษก
กษ + อินทร์	= กษินทร์, กเชนทร์

มหา + อัจฉรย์ = มหัจฉรย์

ชีว + อันตราย = ชิวันตราย

โกศ + ไสวรย์ = โกศไสวรย์

ธน + อาคาร = ธนาคาร

สามัคคี + อาจารย์ = สามคฺย + อาจารย์ = สามคฺยาจารย์

ธน + อากม = ธนฺว + อากม = ธันฺวากม

ฯ ล ฯ

คำสมาสก็ดี คำสันธิกก็ดี เป็นคำประสมชนิดหนึ่ง เวลากระจาย
คำ ต้องรวมเป็นคำเดียวกัน จะแยกออกเป็นสองคำไม่ได้ แต่การ
กระจายอักษร ต้องแยกออกเป็นคำๆ จะรวมกันเป็นคำเดียวไม่ได้

แบบฝึกหัด

๑. คำว่า 'คำ' ต่างกันกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?
๒. พยางค์เป็นคำ ๓ หมายความว่าอะไร อธิบายและยกตัวอย่าง
๓. ความหมายเป็นคำ ๓ หมายความว่าอะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง

๔. ต่อไปเป็นคำพยางค์และกี่คำ ?

มะระ นกยางกรอก ความเจริญ วิริยภาพ พระมหากษัตริย์
ธงชัย นาฬิกา สมาทาน รัฐธรรมนูญ สามัคคีธรรม
สามัคยาจารย์ ชาวไทย อาณาเขต

๕. คำที่ใช้ในบทประพันธ์ กับคำที่ใช้ในโวหารณ์ต่างกัน
อย่างไร ?

๖. จงเขียนบทกตอนที่ได้มา ๒ คำกตอน
 ๗. คำมูลคืออะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
 ๘. คำร้องเป็นคำ หมายความว่าอะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
 ๙. คำมูลกับคำประสมต่างกันอย่างไร ?
 ๑๐. คำสมาสกับคำสนธิต่างกันอย่างไร ? จงอธิบายและยกตัวอย่าง
-

๗
บทที่ ๑๓

จำแนกคำ

จงสังเกตคำต่อไปนี้

คน ม้า บ้าน นายแดง นางสาวสี พระนเรศวร
หมู ฝูง คณะ ตัว ลำ ไบ การเที่ยว ความดี ฯลฯ

คำเหล่านี้บอกชื่อของคน บอกชื่อของสัตว์ บอกชื่อสิ่งของ
บอกชื่อพวก บอกลักษณะของชื่อ คำชนิดนี้เรียกว่า คำนาม

จงสังเกตคำต่อไปนี้

ข้า เอง พระองค์ ที่ ผู้ อะไร กัน นั้น
โน่น นี่ ใคร ไใด ไไหน ฯลฯ

คำเหล่านี้บอกแทนชื่อของคน บอกแทนชื่อของสัตว์ บอก
แทนชื่อสิ่งของต่างๆ คำชนิดนี้เรียกว่า คำสรรพนาม

จงสังเกตคำต่อไปนี้

ไป มา นอน ตื่น กิน ยิง ถัด เป็น
คือ เหมือน เท่า อย่า คง ต้อง ฯลฯ

คำเหล่านี้แสดงอาการของคำนาม คำสรรพนาม และแสดง
อาการของคำนาม คำสรรพนามว่า ทำอะไร เป็นไปอย่างไร เช่น
เขา ไป ฉัน นอน หมา ถัด เด็ก ท่าน เหมือน ใคร คำชนิด
นี้เรียกว่า คำกริยา

จึงตั้งเกิดคำต่อไป^๕

ติ ขั้ว สูง ต่ำ อ้วน ผอม สอง สาม นั้น ฯลฯ
คำเหล่านี้ประกอบค่านาม คำสรรพนามให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น
คน ติ มีความสุข คน ขั้ว มีความทุกข์ พ้า สูง แผ่นดิน ต่ำ เรา อ้วน
เขา ผอม ต้ม สอง ผล ไข่ สาม ฟอง ไก่ตัว นั้น

คำที่ประกอบค่านามคำสรรพนามเหล่านี้เรียกว่า คำคุณศัพท์
คำคุณศัพท์ คือ คำที่ประกอบค่านามหรือคำสรรพนาม
จึงตั้งเกิดคำที่ประกอบกริยา คุณศัพท์ หรือกริยาวิเศษณ์ ต่อไป^๕

มาว่ง เร็ว ควายนิน้ำ ข้างกินหญ้า จู เรา ไม่ ร้อง
นางสาวไทยสวยงาม มาก เด็กคนนั้นอ้วน จริง มาว่งเร็ว มาจู
ควายนิน้ำ จริง ข้างกินหญ้า จู แท้ๆ นางสาวไทยสวยงามมาก
แท้ๆ เด็กคนนั้นอ้วนมาก จริงๆ ฯลฯ

คำเหล่านี้ประกอบคำกริยา คุณศัพท์ หรือกริยาวิเศษณ์ คำที่
ประกอบคำกริยา คุณศัพท์ หรือกริยาวิเศษณ์ เรียกว่า คำกริยาวิเศษณ์
คำกริยาวิเศษณ์คือคำที่ประกอบกริยา คุณศัพท์ หรือกริยาวิเศษณ์
ด้วยตนเอง

จึงตั้งเกิดคำตัวคำหนักต่อไป^๕

ฉันไปโรงเรียน กับ ครู บิดาให้เงิน แก่บุตร เราไปโรงเรียน
แต่เช้า ฉันพ้อง ต่อ ครู เขาเขียนหนังสือ ด้วยปากกา เดิน บน
ถนน อยู่ใน ห้อง ชาติของเรา เราอยู่ ใกล้ ฉัน เขาไป กับ
ฉัน ฉันมา เพื่อ เยี่ยมท่าน เขามา เพื่อ ทำงาน ฯลฯ

คำ^{๕๖}เหล่าน^{๕๗}ดวน^{๕๘}เบน^{๕๙}บท^{๖๐}เชอม^{๖๑} นำ^{๖๒}หน้า^{๖๓}คำ^{๖๔}นาม^{๖๕} สรรพ^{๖๖}นาม^{๖๗} หรือ^{๖๘}กริยา^{๖๙}
 สภา^{๗๐}มา^{๗๑}ลา^{๗๒} เพื่อบ^{๗๓}อก^{๗๔}คำ^{๗๕}แห่ง^{๗๖}หน้า^{๗๗}ท^{๗๘}ของ^{๗๙}คำ^{๘๐}นั้น^{๘๑}ให้^{๘๒}ชัด^{๘๓}เจ^{๘๔}น^{๘๕}ย^{๘๖}ง^{๘๗}ช^{๘๘}น^{๘๙} เรีย^{๙๐}กว่า^{๙๑}
 คำ^{๙๒}บุ^{๙๓}พ^{๙๔}ท^{๙๕} คำ^{๙๖}บุ^{๙๗}พ^{๙๘}ท^{๙๙}คือ^{๑๐๐}คำ^{๑๐๑}เชอม^{๑๐๒}ที่^{๑๐๓}ใช้^{๑๐๔}นำ^{๑๐๕}หน้า^{๑๐๖}คำ^{๑๐๗}นาม^{๑๐๘} คำ^{๑๐๙}ส^{๑๑๐}ร^{๑๑๑}ร^{๑๑๒}พ^{๑๑๓}นาม^{๑๑๔}
 หรือ^{๑๑๕}กริยา^{๑๑๖}ส^{๑๑๗}ภา^{๑๑๘}มา^{๑๑๙}ลา^{๑๒๐} เพื่อบ^{๑๒๑}อก^{๑๒๒}คำ^{๑๒๓}แห่ง^{๑๒๔}หน้า^{๑๒๕}ท^{๑๒๖}ของ^{๑๒๗}คำ^{๑๒๘}นั้น^{๑๒๙} ให้^{๑๓๐}ชัด^{๑๓๑}เจ^{๑๓๒}น^{๑๓๓}
 ย^{๑๓๔}ง^{๑๓๕}ช^{๑๓๖}น^{๑๓๗}

จ^{๑๓๘}ง^{๑๓๙}ส^{๑๔๐}ง^{๑๔๑}เก^{๑๔๒}ต^{๑๔๓}คำ^{๑๔๔}ตัว^{๑๔๕}คำ^{๑๔๖}ห^{๑๔๗}น^{๑๔๘}ก^{๑๔๙}ค^{๑๕๐}อ^{๑๕๑}ไป^{๑๕๒}น^{๑๕๓}

น^{๑๕๔}ัก^{๑๕๕}เร^{๑๕๖}ย^{๑๕๗}เ^{๑๕๘}น^{๑๕๙}อ^{๑๖๐}า^{๑๖๑}น^{๑๖๒} และ^{๑๖๓} เช^{๑๖๔}ย^{๑๖๕}น^{๑๖๖}ท^{๑๖๗}ห^{๑๖๘}ง^{๑๖๙}ส^{๑๗๐}อ^{๑๗๑} มา^{๑๗๒}ร^{๑๗๓}ด^{๑๗๔}า^{๑๗๕}เ^{๑๗๖}้า^{๑๗๗}บ^{๑๗๘}้าน^{๑๗๙} ก^{๑๘๐}ับ^{๑๘๑} ต^{๑๘๒}ด^{๑๘๓}เ^{๑๘๔}บ^{๑๘๕}ด^{๑๘๖}ร^{๑๘๗}
 ฝ^{๑๘๘}น^{๑๘๙}ต^{๑๙๐}ก^{๑๙๑} เ^{๑๙๒}ด^{๑๙๓}เ^{๑๙๔}ด^{๑๙๕}อ^{๑๙๖}อ^{๑๙๗}ก^{๑๙๘} เธอ^{๑๙๙}จะ^{๒๐๐}อ^{๒๐๑}ย^{๒๐๒} หรือ^{๒๐๓} เธอ^{๒๐๔}จะ^{๒๐๕}ไป^{๒๐๖} นำ^{๒๐๗}เ^{๒๐๘}า^{๒๐๙}ย^{๒๑๐}ง^{๒๑๑} จ^{๒๑๒}ง^{๒๑๓} ช^{๒๑๔}ุม^{๒๑๕}
 น^{๒๑๖}า^{๒๑๗}เ^{๒๑๘}า^{๒๑๙} เ^{๒๒๐}พ^{๒๒๑}ระ^{๒๒๒}ฉ^{๒๒๓}น^{๒๒๔}น^{๒๒๕}ย^{๒๒๖}ง^{๒๒๗}ช^{๒๒๘}ุม^{๒๒๙} น^{๒๓๐}า^{๒๓๑}เ^{๒๓๒}า^{๒๓๓} เ^{๒๓๔}พ^{๒๓๕}ระ^{๒๓๖}ฉ^{๒๓๗}น^{๒๓๘}น^{๒๓๙} ย^{๒๔๐}ง^{๒๔๑} จ^{๒๔๒}ง^{๒๔๓} ช^{๒๔๔}ุม^{๒๔๕} น^{๒๔๖}ัก^{๒๔๗}เร^{๒๔๘}ย^{๒๔๙}
 ก^{๒๕๐}ิน^{๒๕๑}ช^{๒๕๒}า^{๒๕๓}ว^{๒๕๔} แ^{๒๕๕}ล^{๒๕๖}ว^{๒๕๗} เธอ^{๒๕๘} ก^{๒๕๙}ี้^{๒๖๐} ไป^{๒๖๑}ร^{๒๖๒}อ^{๒๖๓}ง^{๒๖๔}เร^{๒๖๕}ย^{๒๖๖}เ^{๒๖๗}น^{๒๖๘} เร^{๒๖๙}า^{๒๗๐}ก^{๒๗๑}ิน^{๒๗๒}ช^{๒๗๓}า^{๒๗๔}ว^{๒๗๕} แ^{๒๗๖}ล^{๒๗๗}ว^{๒๗๘} เธอ^{๒๗๙} จ^{๒๘๐}ง^{๒๘๑} ไป^{๒๘๒}
 ร^{๒๘๓}อ^{๒๘๔}ง^{๒๘๕}เ^{๒๘๖}ย^{๒๘๗}น^{๒๘๘} ๆ^{๒๘๙}ด^{๒๙๐} ๆ^{๒๙๑}

คำ^{๒๙๒}เหล่าน^{๒๙๓}ด^{๒๙๔}ว^{๒๙๕}น^{๒๙๖}เชอม^{๒๙๗}ประ^{๒๙๘}โย^{๒๙๙}ค^{๓๐๐}ให้^{๓๐๑}ค^{๓๐๒}ิด^{๓๐๓}ค^{๓๐๔}อ^{๓๐๕}เป็น^{๓๐๖}เร^{๓๐๗}อ^{๓๐๘}ง^{๓๐๙}เด^{๓๑๐}ย^{๓๑๑}ว^{๓๑๒}ก^{๓๑๓}น^{๓๑๔} คำ^{๓๑๕}ท^{๓๑๖}เชอม^{๓๑๗}
 ประ^{๓๑๘}โย^{๓๑๙}ค^{๓๒๐}ให้^{๓๒๑}ค^{๓๒๒}ิด^{๓๒๓}ค^{๓๒๔}อ^{๓๒๕}เป็น^{๓๒๖}เร^{๓๒๗}อ^{๓๒๘}ง^{๓๒๙}เด^{๓๓๐}ย^{๓๓๑}ว^{๓๓๒}ก^{๓๓๓}น^{๓๓๔} เรีย^{๓๓๕}กว่า^{๓๓๖} คำ^{๓๓๗} ส^{๓๓๘}ัน^{๓๓๙}ธ^{๓๔๐}า^{๓๔๑}น^{๓๔๒} คำ^{๓๔๓}ส^{๓๔๔}ัน^{๓๔๕}ธ^{๓๔๖}า^{๓๔๗}น^{๓๔๘}คือ^{๓๔๙}
 คำ^{๓๕๐}เชอม^{๓๕๑}ประ^{๓๕๒}โย^{๓๕๓}ค^{๓๕๔}, ความ^{๓๕๕} หรือ^{๓๕๖} คำ^{๓๕๗} ให้^{๓๕๘}ค^{๓๕๙}ิด^{๓๖๐}ค^{๓๖๑}อ^{๓๖๒}ก^{๓๖๓}ัน^{๓๖๔}เป็น^{๓๖๕}เร^{๓๖๖}อ^{๓๖๗}ง^{๓๖๘}เด^{๓๖๙}ย^{๓๗๐}
 ก^{๓๗๑}ัน^{๓๗๒} จ^{๓๗๓}ง^{๓๗๔}ส^{๓๗๕}ง^{๓๗๖}เก^{๓๗๗}ต^{๓๗๘}คำ^{๓๗๙}ตัว^{๓๘๐}คำ^{๓๘๑}ห^{๓๘๒}น^{๓๘๓}ก^{๓๘๔}ค^{๓๘๕}อ^{๓๘๖}ไป^{๓๘๗}น^{๓๘๘}

น^{๓๘๙}าย^{๓๙๐}แ^{๓๙๑}ด^{๓๙๒}ง^{๓๙๓}ร^{๓๙๔}อ^{๓๙๕}ง^{๓๙๖} โ^{๓๙๗}ย^{๓๙๘}อ^{๓๙๙} ๆ^{๔๐๐}! น^{๔๐๑}้า^{๔๐๒}ว^{๔๐๓}ง^{๔๐๔}ด^{๔๐๕}ง^{๔๐๖} ก^{๔๐๗}ั^{๔๐๘}บ^{๔๐๙} ๆ^{๔๑๐}! เ^{๔๑๑}ย^{๔๑๒}ง^{๔๑๓} แ^{๔๑๔}ก^{๔๑๕}ง^{๔๑๖} ๆ^{๔๑๗}! อ^{๔๑๘}ย^{๔๑๙}ที่^{๔๒๐}ไ^{๔๒๑}น^{๔๒๒}
 ไ^{๔๒๓}ค^{๔๒๔}ร^{๔๒๕}ย^{๔๒๖}ง^{๔๒๗}บ^{๔๒๘}น^{๔๒๙} ด^{๔๓๐}ิง^{๔๓๑} ๆ^{๔๓๒}! น^{๔๓๓}ก^{๔๓๔}ส^{๔๓๕}ู^{๔๓๖}ก^{๔๓๗}ร^{๔๓๘}อ^{๔๓๙}ง^{๔๔๐} ฮ^{๔๔๑}ือ^{๔๔๒} ๆ^{๔๔๓}! หน^{๔๔๔}ู^{๔๔๕} จ^{๔๔๖}้า^{๔๔๗}! ม^{๔๔๘}า^{๔๔๙}ก^{๔๕๐}ิน^{๔๕๑}ช^{๔๕๒}า^{๔๕๓}ว^{๔๕๔} อ^{๔๕๕}เ^{๔๕๖}ย^{๔๕๗}! อ^{๔๕๘}น^{๔๕๙}จ^{๔๖๐}จ^{๔๖๑}า^{๔๖๒}!
 เ^{๔๖๓}ก^{๔๖๔}ิด^{๔๖๕} น^{๔๖๖}า^{๔๖๗} พ^{๔๖๘}อ^{๔๖๙} เ^{๔๗๐}ย^{๔๗๑} จ^{๔๗๒}ริง^{๔๗๓} แ^{๔๗๔}เฮ^{๔๗๕} ต^{๔๗๖}ู^{๔๗๗}ก^{๔๗๘} เ^{๔๗๙}้า^{๔๘๐} ช^{๔๘๑}า^{๔๘๒}ว^{๔๘๓}ร^{๔๘๔}ว^{๔๘๕} ช^{๔๘๖}า^{๔๘๗}ว^{๔๘๘}ง^{๔๘๙} ๆ^{๔๙๐}ด^{๔๙๑} ๆ^{๔๙๒}

คำ^{๔๙๓}เหล่าน^{๔๙๔}ด^{๔๙๕}ว^{๔๙๖}น^{๔๙๗}บ^{๔๙๘}อ^{๔๙๙}ก^{๕๐๐}เสียง^{๕๐๑}ต^{๕๐๒}่าง^{๕๐๓} ๆ^{๕๐๔} คำ^{๕๐๕}ท^{๕๐๖}บ^{๕๐๗}อ^{๕๐๘}ก^{๕๐๙}เสียง^{๕๑๐}ต^{๕๑๑}่าง^{๕๑๒} ๆ^{๕๑๓} เรีย^{๕๑๔}กว่า^{๕๑๕}คำ^{๕๑๖}
 อ^{๕๑๗}ู^{๕๑๘}ท^{๕๑๙}า^{๕๒๐}น^{๕๒๑} คำ^{๕๒๒}อ^{๕๒๓}ู^{๕๒๔}ท^{๕๒๕}า^{๕๒๖}น^{๕๒๗}คือ^{๕๒๘}คำ^{๕๒๙}บ^{๕๓๐}อ^{๕๓๑}ก^{๕๓๒}เสียง^{๕๓๓}ต^{๕๓๔}่าง^{๕๓๕} ๆ^{๕๓๖}

จงอ่านถ้อยคำที่พูดจากันต่อไป

นักเรียนได้อ่านหนังสือเสมอ

แต่อนิจจา ! เพื่อนของฉัน

ไม่อ่านเลย

จะเห็นได้ว่าคำพูดเหล่านี้ ถิ่นมี คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา
คำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน

ถ้อยคำที่พูดจากันแบ่งได้ ๘ ชนิด คือ :-

๑. คำนาม เป็นคำบอกชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ
๒. คำสรรพนาม เป็นคำ แทนชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ
๓. คำกริยา เป็นคำบอกอาการ ของ คน สัตว์ สิ่งของ
๔. คำคุณศัพท์ เป็นคำประกอบคำนามหรือคำสรรพนาม
๕. คำกริยาวิเศษณ์ เป็นคำประกอบคำกริยา คำคุณศัพท์ หรือ
คำกริยาวิเศษณ์ด้วยตนเอง
๖. คำบุพบท เป็นคำเชื่อมคำนำหน้าคำนาม คำสรรพนามหรือกริยา
สภาวะมาตา
๗. คำสันธาน เป็นคำเชื่อมประโยค ความ หรือคำ ให้ติดต่อกัน
เป็นระเบียบ
๘. คำอุทาน เป็นคำบอกเสียงต่าง ๆ

คำบุพบท ต่างกับ คำสันธานอยู่มาก พึงสังเกตให้ดี คำบุพบท
เป็นคำนำหน้าคำนาม คำสรรพนาม หรือกริยาสภาวะมาตา แต่คำสันธานเป็น
คำเชื่อมประโยคทั่วไป เช่น

{	ฉันเห็น กับ ตา	กับ	เป็น	คำบุพบท
	ฉันอยู่บ้าน กับ เติงไก่อ	กับ	เป็น	คำสันธาน
	มานพมา แต่ ไหล	แต่	เป็น	คำบุพบท
	มาดัง แต่ ควายเดิน	แต่	เป็น	คำสันธาน

๕
แบบฝึกหัด

๓. คำนาม น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๔. คำสรรพนาม น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๕. คำกริยา น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๖. ความต่อไปนี้ ไหนเป็นคำนาม คำสรรพนาม และ คำกริยา ?

ความดีย่อมเกิดมิได้แก่คนทุกคน ผู้ใดหมั่นประพฤติดี
ย่อมได้ความดี แล้วก็จะมีความสุขด้วย

๕. คำบุพบท น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๕ คำ
๖. คำสันธาน น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๕ คำ
๗. ต่อไปนี้ ไหนเป็นคำสันธาน ไหนเป็นคำบุพบท และ ไหนเป็นคำสรรพนาม ?

ก เขานั่งทำอะไรอยู่ที่โน้น และไครนอนที่ในห้อง

ข ถึงไครจะประพฤติไม่ดี แต่ฉันต้องทำดีเสมอ

ค ท่านกล่าวว่า เมื่อน้ำมาปลาгинมต แต่เมื่อน้ำลด
มตกินปลา

๘. คำคุณศัพท์ น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๙. คำกริยาวิเศษณ์ น้อยอย่างไร ? หาตัวอย่างมา ๓๐ คำ
๑๐. คำต่อไปนี้ ไหนเป็นคำคุณศัพท์ ไหนเป็นคำกริยาวิเศษณ์ ?

ก คนดีพูดดี

ข คนชั่วประพฤติชั่ว

๘ บทที่ ๑๔

คำมูล คำประสม

คำมูล คือ คำที่ทรงชนเฉพาะคำเดียวโดดๆ จะเป็นคำที่มาจาก
ภาษาใดก็ได้ เช่น

หาง	ลูก	พ่อ	หงอน	แสง
ขา	ตา	ร้อน	ก่อน	ห่าง
ถ้อย	ดู	ลบ	ว่า	เร็ว
ขาว	วัง	ผู้	อยู่	ของ ฯลฯ

ถ้าเอาคำมูลคำเดียวโดดๆ มาประสมกันให้ได้ความมากออกไป
อาจเป็น ๒ คำ ๓ คำ ๔ คำ เช่น

หางเสือ ลูกน้ำ พ่อตา หงอนไก่ แสงอาทิตย์
ขาหัก ตาบอด ร้อนใจ ก่อนข้าง ห่างไกล
ถ้อยคำ ดูแล ลบคำ ว่ากล่าว เร็ว ๆ
ขาวนา ขาววัง ผู้ดี การอยู่ ของเล่น ฯลฯ

คำมูลที่มารวมกันเข้าเป็นบทเดียวกัน เรียกว่า คำประสม

๓. 'หาง' หมายความว่า ส่วนท้ายของสัตว์ 'เสือ' หมายความว่า
สัตว์ชนิด ๓ รวมกันประสมว่า 'หางเสือ' ได้ความว่า เครื่องถ้อย
ท้ายเรือ มีเค้าเนื่องมาจากหางของเสือ มีเนื้อความเป็นไปอีกอย่าง ๑ คำ
ประสมว่า 'ลูกน้ำ' ก็เป็นทำนองเดียวกัน ได้ความว่า สัตว์ในน้ำตัวเล็กๆ
ชนิด ๓ มีเค้าเนื่องมาจากลูกของนา มีเนื้อความเป็นไปอีกอย่าง ๑

คำประสมชนิดนี้ คือ หางเสือ ถูหน้า พัดตา หงอนไก่
 แดงอาทิตย์ ฯลฯ จัดว่าเป็น คำประสมมีเนื้อความเป็นไปอีก
 อย่าง ๑

๒. 'ชา' หมายความว่าส่วนหนึ่งของร่างกาย 'หัก' หมายความว่า
 งอไป เสียไป รวมกันเป็นคำประสมว่า 'ชาหัก' ได้ความว่า
 ส่วนของร่างกายได้เสียไป มีเนื้อความคงเป็นตามความหมายเดิม คงรูป
 เดิมนั่นเอง คำประสมว่า 'ตาบอด' ก็เป็นทำนองเดียวกัน ได้ความว่า
 ส่วนของร่างกายสำหรับมองเห็นเสียไป ตู้อะไรไม่เห็น มีเนื้อความคงเป็น
 ตามความหมายเดิม คงรูปเดิมนั่นเอง

คำประสมชนิดนี้ คือ ชาหัก ตาบอด ร้อนใจ ค่อนข้าง ห่าง
 ไกล ฯลฯ จัดว่าเป็น คำประสมมีเนื้อความคงรูปเดิม

๓. 'ถ้อย' หมายความว่าเสียงพูด 'คำ' หมายความว่าคำพูด
 รวมกันเป็นคำประสมว่า 'ถ้อยคำ' ได้ความว่า คำที่กล่าวมีเนื้อความ
 เข้ากับความเดิมนั่นเอง คำประสมว่า 'ตู่แด่' 'ตู่บดคำ' ก็เป็นทำนอง
 เดียวกัน ได้ความว่า ปกกับรักษา เขามือแคะต้องเบาๆ มีเนื้อความ
 เข้ากัน

คำประสมชนิดนี้ คือ ถ้อยคำ ตู่แด่ ตู่บดคำ ว่ากล่าว เร็วๆ ฯลฯ
 จัดว่าเป็น คำประสมมีเนื้อความเข้ากัน

๔. 'ชาวนา' ย่อมาจาก คนอยู่ท้องนา 'ชาววัง' ย่อมาจาก
 คนอยู่ในวัง ผู้ดี ย่อมาจาก คนประพณีคดี ฯลฯ

คำประสมทยอน จัดว่าเป็น คำประสมมีเนื้อความย่อลง

คำประสมมีลักษณะ ๔ อย่าง คือ :—

๑. คำประสมเต็มเนื้อความไปอีกอย่าง ๑ เช่น ลูกเสือ ๑ ล ๑
๒. คำประสมเต็มเนื้อความคงรูปเดิม เช่น ขาหัก ๑ ล ๑
๓. คำประสมเต็มเนื้อความซ้ำกัน เช่น ขาว ๆ ๑ ล ๑
๔. คำประสมเต็มเนื้อความย่อลง เช่น ขาวนา ๑ ล ๑

คำประสมภาษาไทย เอาคำมูลภาษาไทยมาประสมกันดังได้กล่าวมาแล้ว แต่คำประสมที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต เรียกว่า วิชัสมาส์ ซึ่งหมายความว่า ย่อคำหลายคำให้เข้าเป็นบทเดียวกัน เช่น

‘เสฏฐิปุโต’ ย่อมาจากคำ ‘เสฏฐิโน’ กับ ‘ปุโต’ เมื่อนำคำสมาสมาใช้ในภาษาไทย หักเกณฑ์ต้องเป็นไปดังนี้

๑. คำสมาส ที่เรียงตามลำดับภาษาเดิม เช่น ภูมิศาสตร์ (แผ่นดิน—ตำรา) ราชกุมาร (เป็นใหญ่—เด็ก) คำย่อเรียงกันกับภาษาไทย ซึ่งเรามักใช้ว่า ตำราแผ่นดิน เด็กเป็นใหญ่

๒. คำสมาส ที่เรียงคำตามวิธีของภาษาไทย ทำนองเดียวกับวิธีประสมคำ เช่น บุตรภรรยา บุตรธิดา ศีลธรรม ๑ ล ๑

คำสมาส เหล่านั้น ถ้าศัพท์แรก พยางค์ท้ายมีเสียง ๖ ต้องลดวิธีวรรณยุกต์ออกเสีย แต่ต้องอ่านออกเสียง อะ เบา ๆ ด้วยเสมอไป เช่น มรรณภาพ อ่านว่า มะ ระ ณะ ภาพ สมณพรหมณ์ อ่านว่า สะ มะ ณะ พรหม เถรสมาคม อ่านว่า เถ ระ สะ มา คม ๑ ล ๑

แบบฝึกหัด

๑. คำมูลคืออะไร ? หาคำมูลมาให้ดูสัก ๓๐ คำ
 ๒. คำประสมคืออะไร ? หาคำประสมมาให้ดูสัก ๓๐ คำ
 ๓. คำประสม มีลักษณะต่างกันได้อย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
 ๔. ต่อไปนี้ เป็นคำประสมชนิดไหน ?
 ปากกา ชาวบ้าน ขาเขียด ดาวเรือง
 เต้าแก เครื่องปรุง ต่างๆ นานา ลูกแตก
 ขอบแย้ง การนอน นุดคร่า ชมเชย ผู้ร้าย
 ๕. คำประสมต่างกับคำสมาสอย่างไร ? อธิบายและให้ตัวอย่าง
 ๖. คำสมาสที่นิยมใช้ในภาษาไทยมีลักษณะอย่างไร หาตัวอย่างมาให้ดูสัก ๓ คำ
 ๗. ต่อไปนี้ ไหนเป็นคำประสม และไหนเป็นคำสมาส ?
 ลูกปลา เต็นรำ วิทยฐานะ ศิลปศาสตร์ สะอึกสะอื้น
 สมานฉันท์ สติปัญญา เนาวรัตน์ ถ้วยแก้ว ขาเขียด
 เสรีภาพ ดาวกระจาย หางจระเข้ แสงอาทิตย์
-

๘ บทที่ ๑๕

คำ และ วลี

เรารู้มาแล้วว่า ตัวหนังสือหรือตายตัวอักษร เป็นเครื่องหมาย
ใช้แทนเสียงที่พูดจาปราศรัยกัน

คำพูดที่ตึงใจถ่าวออกมาจากปากครั้งหนึ่งๆ ย่อมสั้นคำบ้าง มาก
คำบ้าง ไม่มีกำหนดแน่ แต่แต่ความพอใจของผู้พูด เช่น

วู้! ว้าย! แมว นั้น ตำรวจ

เหล่านตัวนแต่ถ่าวเป็นคำเดียว

กระตุ้ว! ว้ายตายจริง! แมวเหมียว นั้นๆ นี่ๆ

ตำรวจจรร

เหล่านตัวนแต่ถ่าวเป็นคำหลายคำ แต่ยังไม่ได้ความครบบริบูรณ์
เรียกว่า วลี

เขาร้องกระตุ้ว! เสือตายเสียแล้ว แมวกินปลาอย่าง
นายแดงชอบทำนั้นทำนั้น ตำรวจจรรทำหน้าที่

เหล่านตัวนแต่เป็นคำหลายคำ และได้ความครบบริบูรณ์ เรียกว่า
ประโยค

จะเห็นได้ว่า ความต้องการของผู้พูดกำหนดต่างกันเป็น ๓ อย่าง
คือ ถ่าวเป็นคำอย่าง ๑ ถ่าวเป็นหลายคำแต่ยังไม่ได้ความครบ
บริบูรณ์อย่าง ๑ ถ่าวเป็นหลายคำ และได้ความครบบริบูรณ์อย่าง ๑ คำพูด

ทั้งใจถั่วออกมาจากปากเป็นคำเดียว เป็นหลายคำ เป็นคำหลายคำได้
ความครบบริบูรณ์ดังถั่วมาน เวียกว่า ถ้อยคำ หรือข้อความ

ถ้อยคำหรือข้อความ จัดเป็น ๓ อย่าง คือ :-

๑. ถั่วเป็น คำ เช่น วู! ว้าย! แมว ตี เด็ก ฯลฯ
๒. ถั่วเป็น วลี เช่น กระตุ้ว! ว้ายตายจริง! แมวเหมียว ฯลฯ
๓. ถั่วเป็น ประโยค เช่น เขาร้องกระตุ้ว! เสือตายแล้ว ฯลฯ

เราได้เรียนรู้มาแล้วว่า คำประสม คือ คำมดหลายคำมาประสมกัน
เป็นความใหม่ไป ส่วนวลี คือคำหลายคำมาเรียงกันเป็นกลุ่ม แต่มิได้
เกิดความใหม่ ความคงเป็นไปตามรูปคำเดิม หรือขยายมากออกไปจาก
รูปคำเดิม จึงดูตัวอย่างเปรียบเทียบ ต่อไปนี้

คำประสม	คำวลี
หางเสือ (เครื่องถ้อยเรือ)	เสือโคร่ง
ลูกน้ำ (ถ้อยในน้ำ)	ในน้ำ
แม่น้ำ (ถ้าน้ำใหญ่)	แม่น้ำ
ชาวป่า (พวกที่อาศัยอยู่ในป่า)	ที่ป่า
หงอนไก่ (คอกไม้)	ไก่แจ้
แสงอาทิตย์ (งู)	ใต้อาทิตย์
คนบด (หัวหน้าคน)	หัวหน้าคน
ผีเสื้อ (แมลง)	สวมเสื้อขาวรุ่งรัง
ลอดช่อง (ขนม)	ใต้ช่อง

คำประสมกับคำโดด บางทีมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก ต้อง
สังเกตเอาความหมายเป็นใหญ่ มีหลักดังนี้

๑. คำประสม เป็นหมู่คำที่รวมกัน แล้วเกิดเป็นคำใหม่ เช่น
หางเสือ เกิดเป็นความใหม่ว่า เครื่องกั้นท้ายเรือ ลูกน้ำ เกิดเป็นความ
ใหม่ว่า สัตว์เล็กๆ เกิดในน้ำ เม่น้ำ เกิดเป็นความใหม่ว่า ทางน้ำไหล
ที่กว้างขวาง แสงอาทิตย์ เกิดเป็นความใหม่ว่า รุ่งริทหนึ่ง

๒. โฉด เป็นกลุ่มคำที่เรียงติดต่อกัน ระบายเนื้อความของคำให้มาก
ออกไป เท่ากับคำแต่งคำ เป็นหมู่คำส่วนแต่ง เช่น เสือโคร่ง ในน้ำ
แม่พรรณ ที่ป่า ไก่แจ้ ใต้อาทิตย์ หัวหน้าคณะ สวมเสื้อยาว
รุงรัง ใต้ช่อง ๆ ล ๆ

๓. ต้องสังเกตความหมายของคำที่นำมาประสมกัน (เป็นคำ-
ประสม) และคำที่นำมาเรียงติดต่อกัน (เป็นคำโดด) เช่น แสงอาทิตย์
ถ้าหมายความว่าแสงของอาทิตย์ ก็ไม่ใช่คำประสม ถ้าหมายความว่า
รุ่งริทหนึ่งก็เป็นคำประสม ม่วง บณทน บณทน เป็นโฉด

โฉด คือกลุ่มคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ติดต่อกันที่แห่งเดียวกัน ยังไม่
มีความหมายครบบริบูรณ์ และกลุ่มคำเหล่านี้ไม่ใช่คำประสม เป็นคำคือคำ
เป็นคำขยายคำ มีเนื้อความเกี่ยวเนื่องกัน คำโดดจะขึ้นต้นด้วยคำอะไรก็ได้
มีคำคือขยายไปอีกคำหนึ่งหรือหลายคำ เวลางกระจายคำ โฉดแยกออกเป็น
คำๆ ได้ แต่คำประสมนั้นจะแยกออกเป็นคำๆ ไม่ได้ ต้องรวมกัน

แบบฝึกหัด

๑. ถ้อยคำที่กล่าวแบ่งได้กี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?
๒. คำประสมกับคำวัด ต่างกันอย่างไร ? อธิบายและให้ตัวอย่าง
๓. คำต่อไปนี้ ไหนเป็นคำประสม และไหนเป็นคำวัด ?

เพื่อเดินเล่น บนต่าง ต่างๆ นานา หัวล้าน แต่งร้าน
ที่ร้าน ต้นสาเก ได้ต้นสาเก นกสาธิกา งูอด ขนมหิมกลืน

๔. คำว่า ดาวกระจาย เป็นคำวัดหรือคำประสม อธิบายให้
เห็นชัดเจน

๕. จงหาคำวัดมาอีก ๘ คำ
๖. วัดต่างกับประโยคอย่างไร ?
๗. คำประสมกับวัด และประโยคต่างกันอย่างไร ?
๘. ต่อไปนี้ไหนเป็นคำประสม ไหนเป็นวัด ไหนเป็นประโยค ?

ลูกเลื้อ

เสือปลา

เสือกระโดด

ขาวนา

ทีนา

ขาวนาเกี่ยวข้าว

๘
บทที่ ๑๖

จำแนกวลี

จึงสังเกตวลีต่อไปนี้

๑. ไก่แจ้ นกเขาชวา อำเภอบทมวัน ทะเลจีน ฯลฯ
๒. ข้าพเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า ได้เห็น พระองค์ ฯลฯ
๓. คงไป นักร้องเพลง กำลังเขียน ได้อ่าน ฯลฯ
๔. อ้วนจ้ำม่ำ งามเลิศ สวยแท้ๆ ฉลาดมาก ฯลฯ
๕. เร็วแท้ๆ จุเหลือประมาณ ช้ำมาก โกลสจริง ฯลฯ
๖. ในที่นั้น ข้าแต่ท่าน ของฉันเอง ด้วยความนับถือ
๗. และของต่างๆ ถึงกระนั้นก็ดี หรือมิฉะนั้น ฉะนั้นจึง
๘. ว้ายตายแล้ว! โอยเจ็บจริง! โอ้ออกเอ๋ย! ฮือเต็มที!

จะเห็นได้ว่ากลุ่มวลีเหล่านี้ มีคำชนิดต่างๆ กัน

ไก่	นก	อำเภอ	ทะเล	เป็น	คำนาม
ข้า	ข้าพระพุทธเจ้า	ได้	เห็น	พระองค์	„ คำสรรพนาม
คง	นั่ง	กำลัง	ได้	„	คำกริยา
อ้วน	งาม	สวย	ฉลาด	„	คำคุณศัพท์
เร็ว	จุ	ช้ำ	โกล	„	คำกริยาวิเศษ
ใน	ข้าแต่	ของ	ด้วย	„	คำบุพบท
และ	ถึงกระนั้น	หรือ	ฉะนั้น	„	คำสันธาน
ว้าย!	โอย!	โอ้!	ฮือ!	„	คำอุทาน

วัดกลุ่มใด ขึ้นตนด้วยคำชนิดใด ก็ให้เป็นวัดชนิดนั้น กล่าวคือ
 มีคำขึ้นตนด้วย นาม ก็เป็นนามวัด มีคำขึ้นตนด้วย กริยา ก็เป็นกริยา
 วัด ๆ ใด ๆ

วัดจำแนกได้ ๘ พวก วัดเป็นกลุ่มคำที่ยังไม่ได้ความครบบริบูรณ์
 ผิดกับประโยค จึงตั้งเกิดเปรียบเทียบต่อไป

วัด	ประโยค
๑. นามวลี ไก่ตะเภา	ไก่ตะเภาเดิน
๒. สรรพนามวลี ข้าพเจ้า	ข้าพเจ้าไปโรงเรียน
๓. กริยาวลี กองไป	เขากองไป
๔. คุณศัพท์วลี อ้วนจ้ำม่ำ	เด็กอ้วนจ้ำม่ำกินไข่
๕. กริยาวิเศษณ์วลี เร็วแท้ ๆ	กระต่ายวิ่งเร็วแท้ ๆ
๖. บุพบทวลี บนเกาอี้	เรานั่งบนเกาอี้
๗. สันธานวลี และของต่าง ๆ	พ่อค้าขายผ้าและของต่าง ๆ
๘. อุทานวลี โออยเจ็บจริง !	ใครร้องโออยเจ็บจริง !

จะเห็นได้ว่า ไก่ตะเภา ๆ ใด เป็นวัด (นามวัด) เพราะไม่ม
 ความครบบริบูรณ์ที่จะเป็นประโยค เนื่องด้วยมีภาคเดียว แต่ไก่ตะเภา
 เดิน ข้าพเจ้าไปโรงเรียน ๆ ใด ได้ความชัดเจนและได้อีกความครบบริบูรณ์
 ว่าทำอะไรกัน เป็นประโยค มี ๒ ภาค ดังนี้

ภาคประธาน

ภาคแสดง

ไก่อะเกา

เดิน

ข้าพเจ้า

ไปโรงเรียน

เขา

คงไป

กระต่าย

วิ่งเร็วแท้ ๆ

พ่อค้า

ขายผ้าและของต่าง ๆ

๖ ๓ ๖

ภาคประธาน หมายความว่า ถ้อยคำผู้กล่าวอ้างขึ้นก่อน
เพื่อให้ผู้ฟังรู้ว่าอะไร เป็นข้อสำคัญของข้อความ โดยมากใช้คำนาม
และคำสรรพนาม เช่น ผู้กล่าวอ้างขึ้นว่า ไก่อะเกา ก็เพื่อให้ผู้ฟังรู้ว่า
เป็นข้อสำคัญของเรื่องที่จะพูดต่อไป

ภาคแสดง หมายความว่า คำที่จะแสดงอาการของภาคประธาน
ให้ได้ความครบบริบูรณ์ อาจเป็นหลายคำก็ได้ มีคำกริยาเป็นสำคัญ
เช่น ผู้กล่าวอ้างขึ้นว่า พ่อค้า คำที่แสดงอาการก็คือ ขายผ้าและ
ของต่าง ๆ ทำให้คำกล่าวครบบริบูรณ์

ประโยค คือ ข้อความที่แสดงความครบบริบูรณ์ มี ๒ ภาค คือ
ภาคประธาน ๑ ภาคแสดง ๑

ในภาคแสดงมีคำกริยาเป็นสำคัญ เช่น เดิน ไป วิ่ง ขาย ฯลฯ
คำกริยา เดิน ไป นี้กล่าวเพียง ไก่อะเกา เขา ไป เท่านั้น
ก็ได้ความชัดเจนครบบริบูรณ์แล้ว คำกริยาที่แสดงได้ชัดเจน ไม่ต้องมี
บทกรรมมาช่วย เรียกว่า อกรรมกริยา

คำกริยา ขाय นกตัวเพียง พอค้า ขาย แทนยังไม่ได้
ความชัดเจน ต้องมีบทกรรมมารับอีก จึงจะได้ความชัดเจนครบบริบูรณ์
เช่น พอค้า ขาย น้ำ ฯลฯ คำกริยาที่ต้องอาศัยบทกรรมมาช่วยเช่นนี้
เรียกว่า สกรรมกริยา

แบบผูกหัด

๓. วด คออะไร มีตั้งเกิดอย่างไร? หาตัวอย่างมา ๕ คำ
๔. วด มีตัวอย่าง มีชื่อวากะไร? ทำไมจึงชื่อนั้น?
๕. จงหา บุพพทวด มา ๕ คำ
๖. จงหา คุณศัพท์ทวด มา ๕ คำ
๗. ตอบไปบนวนวดชนิดใด

ตามหากัน กำลังเรียน สูงใหญ่มาก เรียบร้อยเหลือเกิน
ในห้องนั้น ที่มาจาก ด้วยความเคารพรัก เพื่อเยี่ยมท่าน
กระดานไม้สัก อนิจจาเอ๋ย! เธอทั้งหลาย เขาเหล่านี้

๖. วัดต่างกับประโยคอย่างไร ? อธิบายและให้ตัวอย่าง
๗. ภาคประธาน คืออะไร อาจเป็นวลีชนิดไหนได้บ้าง ?
๘. ภาคแสดง คืออะไร อาจเป็นวลีชนิดไหนได้บ้าง ?
๙. อกรรมกริยา คืออะไร ? ยกตัวอย่างมา ๕ คำ
๑๐. สกรรมกริยา คืออะไร ? ยกตัวอย่างมา ๕ คำ

๘ บทที่ ๑๗

ประโยค

ประโยค คือข้อความที่เชื่อมความครบบริบูรณ์ ได้ความว่าใครทำอะไร ตั้งใดเป็นไปอย่างไร ได้ข้อความครบบริบูรณ์ มี ๒ ภาค คือ ภาคประธาน ได้แก่คำกล่าวอย่างหนึ่งเป็นชื่อสำคัญ และภาคแสดง ได้แก่คำบอกอาการของคำกล่าวอย่างหนึ่ง

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้

ควาย เดิน

ควาย อ้วน เดิน

ควาย อ้วน กินหญ้า

ควาย อ้วน กินหญ้า ของฉัน

ควาย อ้วน กินหญ้า ของฉัน เสมอ

ถ้าจะแยกออกให้เห็นเป็น ๒ ภาคก็เป็นอย่างนี้

ภาคประธาน	ภาคแสดง
ควาย	เดิน
ควาย อ้วน	เดิน
ควาย อ้วน	กินหญ้า
ควาย อ้วน	กินหญ้า ของฉัน
ควาย อ้วน	กินหญ้า ของฉัน เสมอ

๒ ๕ ๕ ๕ ๕
 ทง ๒ ภาคนี้แยกให้ละเอียดออกไปได้ดังนี้

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
ควาย		เดิน			
ควาย	อ้วน	เดิน			
ควาย	อ้วน	กิน		หญ้า	
ควาย	อ้วน	กิน		หญ้า	ของมัน
ควาย	อ้วน	กิน	เสมอ	หญ้า	ของมัน
บทประธาน	บทขยาย	มีท	บทขยาย		
	ประธาน	กริยา	กริยา	บทกรรม	บทขยายกรรม
นักเรียน		นั่ง			
นักเรียน	ดี	นั่ง			
นักเรียน	ดี	ทำ		การ	
นักเรียน	ดี	ทำ		การบ้าน	
นักเรียน	ดี	ทำ	เสมอ	การบ้าน	

จะเห็นว่า ประโยคมีตัวต่างกัน ประกอบอยู่ดังนี้

ภาคประธาน จำแนกเป็น ๒ ส่วน คือ :-

บทประธาน เป็นส่วนสำคัญของภาคประธานที่ กล่าวอย่างนั้น
 เช่น ควาย นักเรียน ฯลฯ

บทขยายประธาน เป็นส่วนขยายของบทประธานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 ออกไป เช่น อ้วน ดี ฯลฯ

ภาคแสดง จำแนกเป็น ๔ ส่วน คือ :-

บทกิริยา เป็นส่วนสำคัญของภาคที่แสดงบอกอาการของบท
ประพันธ์ว่าเป็นไปอย่างไร เช่น เดิน กิน นั่ง ทำ ฯลฯ

บทขยายกิริยา เป็นส่วนขยายของบทกิริยา ให้ความชัดเจน
ยิ่งขึ้น เช่น เสมอ ที่นา ฯลฯ

บทกรรม เป็นส่วนที่ลงบทกิริยากระทำ หรือเป็นคำช่วยบทกิริยา
ให้ได้รับความชัดเจนว่า ทำอะไร กินอะไร ฯลฯ เช่น หลับ ฯลฯ

บทขยายกรรม เป็นส่วนขยายบทกรรม ให้ความชัดเจนยิ่งขึ้น
เช่น ของฉัน ฯลฯ

จึงดูตัวอย่างแยกประโยคไว้ให้ชัดเจน ดังนี้

คนดีได้สุขมากเสมอ เขานั่นดีเหลือกลัว
ปลาใหญ่กินปลาเล็กเสมอ นายดีอำเภोजับผู้ร้ายสำคัญได้

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
บท	บทขยาย	บทกิริยา	บทขยาย	บท	บทขยาย
ประธาน	ประธาน		กิริยา	กรรม	กรรม
คน	ดี	ได้	เสมอ	สุข	มาก
เขา	นั้น	ดี		เหลือ	กลัว
ปลา	ใหญ่	กิน	เสมอ	ปลา	เล็ก
นายดี	อำเภอ	จับ	ได้	ผู้ร้าย	สำคัญ

แบบฝึกหัด

๑. ประโยค คืออะไร ต้องมีภาคอะไรบ้างจึงจะเป็นประโยคได้ ?
ยกตัวอย่างมาอธิบาย

๒. จงเติมภาคแสดงในที่ว่างต่อไปนี้

ตามี.....เสือ

เขา.....อยู่ในห้อง

ปลานี้.....ดีมาก

เรือ.....ที่ในทะเล

๓. ภาคประธาน แยกได้อย่างไร ? ยกตัวอย่างอธิบาย

๔. ภาคแสดง แยกได้อย่างไร ? ยกตัวอย่างอธิบายให้ครบถ้วน

๕. บทขยายประธาน กับ บทขยายกริยา นั้นเป็นอย่างไร ?

อธิบายและให้ตัวอย่าง

๖. จงแยกส่วนต่าง ๆ ของประโยคกรอกลงในตารางให้เห็นชัดเจน

ก นายเขียวเสมียนศาลชอบกินข้าวใหม่เสมอ

ข น้ำเหนือไหลมากหรือ ?

ค พ้าคะนองได้ผ่าเสาวิทยุเมื่อคืนวานนี้

ง เขาขายหนังสืออยู่ที่ไหน ?

จ เรือรบหลวงแม่กลองจอดอยู่ที่สัตตหีบ

๗. คำประสม หมายความว่าอะไร ?

๘. วลี คืออะไร ?

๙. ประโยค ว่าโดยย่อมีลักษณะอย่างไร ? ให้ชักตัวอย่างประกอบทั้ง ๓ ข้อ

๘
บทที่ ๑๘

รูปเอกรรตประโยชน์ในภาษาไทย

ข้อความที่^๑เนื้อความครบบริบูรณ์ ๒ ภาค คือ ภาคประธาน ๑
ภาคแสดง ๑ เรียกว่า ประโยค ถ้า^๒เนื้อความแต่อย่างเดียว มีความ
หมายเฉพาะแต่เรื่องเดียว ไม่มีภาคประธานหลายข้อ ไม่มีภาคแสดง
หลายข้อ ก็เรียกว่า เอกรรตประโยชน์ หรือประโยคสามัญ

จึงตั้งเขตเอกรรตประโยชน์ต่อไปนี้

๑. ยุงบิน ยุงกัดเด็ก ฉันทบยุง
๒. เด็กถูกยุงกัด ฉันทูกแม่ตี เขาถูกว่า
๓. มียุงในมุ้ง เกิดยุงในบ่อ ปรางค์แปลที่คอ
๔. แม่ใช้ฉันทบยุง ท่านให้นายแดงเกี่ยวข้าว ฉันทูก
แม่ใช้ให้อ่านหนังสือ

ประโยค ทั้งหลายในข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ นั้น มีรูป ความต่าง ๆ
กัน เช่น

ยุงกัดเด็ก ต่างกับ เด็กถูกยุงกัด

‘ยุง’ ‘เด็ก’ เป็นภาคประธานที่ผู้กล่าวต้องการให้เด่น และกล่าว
ขึ้นก่อน

มียุงในมุ้ง แม่ใช้ฉันทบยุง

‘มี’ เป็นภาคแสดง ที่ผู้กล่าวแสดงขึ้นก่อน

‘แม่’ เป็นภาคประธานที่แสดงว่า ใครให้กระทำ

ถ้อยคำในภาษาไทยที่ต่างเข้าเป็นประโยค มีรูปลักษณะดังกล่าว

๒๒ ๖๘ ๕
พทพพ จดเบบ ๔ รูป คอ:—

๑. 'ยุ่งบิน' 'ยุ่งกิดเต็ก' รูปประโยคต่างได้ตรงๆ เรียงคำได้
เป็นลำดับ มีภาคประธานเป็นผู้กระทำ ภาคแสดงมีบทกิริยา และบท
กรรมเป็นผู้ถูกกระทำเรียงกันเป็นลำดับตรงไป รูปประโยคเช่นนี้เรียกว่า
ประโยคกรรต

๒. 'เด็กถูกยุงกัด' 'ฉันทูกแมด' รูปประโยคต่างไ้ไม่ตรง
ตามลำดับ เขาบทกรรมผู้ถูกกระทำขึ้นหน้ามาเป็นบทประธาน เพื่อ
แสดงถึงความถึงผู้ถูกกระทำให้เด่นชัด พดไว้ก่อนคำอื่น รูปประโยคเช่น
เรียกว่า ประโยคกรรม

๓. 'มียุงในมุ้ง' 'เกิดยุงในบ่อ' รูปประโยคกล่าวได้เอาบทกวีมา
ขึ้นหน้าบทประพันธ์ เพื่อแสดงความถึงบทกวีให้เด่นชัด รูปประโยค
เช่นนี้ เรียกว่า ประโยคกริยา

๔. แม่ใช้นันตบุง ทำให้นายแดงเกี้ยวข้าว รูปประโยค
กล่าวได้ ให้ผู้รับใช้แทรกเข้ามาด้วย แท้จริงรูปประโยคชนิดนี้
เหมือนกับประโยคกรตุ และประโยคกรรม คือ แม่ เป็นบท
ประธาน ใช้-ตบ เป็นบทกริยา นัน เป็นบทกรรม รูป
ประโยคชนิดนี้ เรียกว่า ประโยคกริต

แม้ว่าเขตรวบรวมประโยชน์จะมีรูปร่างต่างกัน & รูปกต เมื่อจะแยกส่วนของประโยชน์แล้ว ก็กรอกลงในตารางใต้ทำนองเดียวกัน

างต้งเกศคัวอย่างรปประ โยคต้งค่อไปนั

ตามี่ชาวนาเก็ยชัวแล้ว	เป็น	ประ โยคกรรตุ
ชัวถูกชาวนาเก็ยแล้ว	เป็น	ประ โยคกรรม
มีชัวอยู่โนนามาก	เป็น	ประ โยคกรียา
พ้อ ใ้ให้ถูกเก็ยชัว	เป็น	ประ โยคการิต

ภาคประชาชน		ภาคแต้ตง			
บท ประชาชน	บทชยาย ประชาชน	บท กรียา	บท ชยายกรียา	บท กรรม	บทชยาย กรรม
ยุง	—	กั๊ด	—	เต็ก	—
เต็ก	—	ถูก- กั๊ด	ยุง	—	—
ยุง	—	มี	ในมั่ง	—	—
แม่	—	ใ้- ตบ	ยุง	ฉั่น	—
ตามี่	ชาวนา	เก็ย	แล้ว	ชัว	—
ชัว	—	ถูก-เก็ย	ชาวนา,แล้ว	—	—
ชัว	—	มี- อยู่	ในนา มาก	—	—
พ้อ	—	ใ้-ให้เก็ย	ชัว	ถูก	—

แบบฝึกหัด

๑. เอกภพประกอบด้วยอะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๒. ประโยคต่อไปนี้เป็นรูปประโยคชนิดใด ?
 - ก สุนัขเห่าที่ไหน ?
 - ข มีเก้าอี้ห้าตัวในห้องนี้
 - ค ลิงกัดกระต่าย
 - ฅ มีลิงในป่านี้มาก
 - ง เขาถูกสุนัขกัด
 - จ ครูให้นักร้องเก้าอี้
 - ฉ กระต่ายถูกลิงกัด
 - ช เกิดอะไรขึ้นในบ้าน
๓. ประโยคกริยา คืออะไร ? อธิบายให้ชัดเจน และหาตัวอย่างมาให้ดูต่าง ๆ กัน ๔ ประโยค
 ๔. ประโยคการิต คืออะไร ? อธิบายและให้ตัวอย่าง
 ๕. จงแยกส่วนของประโยคต่อไปลงในตาราง
 - ก เด็กคนนั้นถูกครูใหญ่ลงโทษวานนี้
 - ข ควายเผือกของนายสีกินข้าวของนายแสงเสมอ
 - ค เกิดน้ำเหินมากที่ปากน้ำโพ

๘ บทที่ ๑๙

เลขนอก เลขใน

ถ้อยคำหรือข้อความที่ไพเราะจากกันภาษาไทย ซึ่งเป็นไปในทำนอง
รูปประโยคนั้น ยังมีอีกทาง ๑ ซึ่งนิยมใช้กันมาก
จึงสังเกตประโยคต่อไปนี้

โบราณท่านว่า “อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน”

จังหวัดฉะเชิงเทราเดิมชื่อว่า “ตะโกลี”

ครูสอนว่า “รักชาติยิ่งชีพ”

จะเห็นได้ว่าข้อความในเครื่องหมายัญประกาศนั้น เป็นข้อความ
สั้น ๆ ซึ่งผู้กล่าวได้ลอกคัดมาจากที่อื่น ไม่ใช่ถ้อยคำของผู้กล่าวเอง
ข้อความเช่นนี้เรียกว่า เลขใน

ข้อความที่ผู้กล่าวได้กล่าวเอง เช่น โบราณท่านว่า จังหวัด
ฉะเชิงเทราเดิมชื่อว่า ครูสอนว่า ซึ่งอยู่นอกเครื่องหมายัญประกาศ
เรียกว่า เลขนอก

จึงสังเกต ‘เลขนอก’ ‘เลขใน’ ดังต่อไปนี้

“ประเทศไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะแบ่งแยกไม่ได้” นี่เป็นข้อ
ความที่กล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ

เราควรยึดสุภาษิตที่ว่า “ระอาคกายเจริญวีย ระอาคใจเจริญสุข”
ไว้ให้เป็นนิสัยเถิด

คนที่ไม่ช่วยชาติบ้านเมือง ควรเรียกว่า “คนรกโลก”

แม่ค้าบางคน เราควรตั้งข้อเสียใหม่ว่า “แม่ค้าออย”

จะเห็นได้ว่า เดชใน “อย่าแวงเท่าหาเสีย” “ละไว้” เป็นข้อความสั้น ๆ ที่คัดลอกมาจากอื่น เดชใน “สะอาดกายเจริญวัยสะอาดใจเจริญสุข” เป็นข้อความที่คัดลอกมาจากเรื่องอื่น เดชใน “คนรักโลก” “แม่ค้าออย” เป็นข้อความที่คัดลอกมา เดชใน ทั้งหมดตามที่กล่าวมานี้ เป็นข้อความที่ผู้แต่งนำมากล่าวจากเรื่องอื่นโดยไม่เปลี่ยนแปลงคำ

ยังมีเดชในอย่างอื่นอีก คือ :—

ฉันคิดว่า “ฉันฝันคงตก”

เมื่อของเบ่งได้ฟัง จอวยพูดแล้ว ก็รำพึงว่า “เราจะซ้อคนกลให้จอวยแพ้ให้จงได้”

เดชในซึ่งอยู่ในเครื่องหมายอุปประกาศ้างบนนั้น เป็นความคิดของผู้แต่ง และเป็นความคิดของคนอื่นนำมาดัดไว้ ไม่แปลงจำนวนแสดงให้เห็นผิดกับเดชนอกว่า เป็นข้อความที่เป็นความคิดของบุคคล

ยังมีเดชในอีกอย่าง ๑ ซึ่งนิยมใช้กันมาก คือ :—

เขาพูดกันว่า “เรือบรหฺมวงมาแล้ว”

“ดูราพระยาเดโช เอ็งเห็นเหตุใหญ่โตหรือไฉน” เป็นคำรับสั่งของท้าวพินชม เจ้าเมืองเขมร

นายเมืองซึ่งยืนอยุ่ริมทาง เห็นตาอ้อมจึงถามว่า “ตาอ้อม ฉันจะไปไหน ไม่ทำงานหรือ ?” ตาอ้อมตอบว่า “ผมต้องหยุดงานประเดี๋ยวจะเอาเงินไปเสียคารัชรูปการ”

เลขในซึ่งอยู่ในเครื่องหมายอัญประกาศเหล่านี้ เป็นคำพูดของ
บุคคล

เลขในอาชชอนกนกใต้ เช่น

ครูประจำชั้นเดาให้ฟังว่า “วันหนึ่งกระต่ายเดินมาพบเตาเซาท์
ชายป่าแห่งหนึ่ง เห็นเตาเดินควมเคยมเคยมท กระต่ายจึงร้องทาท่าว่า
‘เฮ้ยเจ้าเตาจงมาวิ่งแข่งกัน ใครจะถึงตำราโน้นก่อนกัน’” เต่า
ก็ตอบว่า “ได้สิ” แล้วกระต่ายกับเตาต่างกรบไป”

คุณลุงไป ฟังเทศน์ กลับมาเดาให้ ฟังว่า “ภิกษุรูปหนึ่ง เทศน์
สั่งสอนว่า ‘ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว’” เมื่อเทศน์จบแล้ว มีคนพอใจมาก
ต่างถวายเครื่องภักทมากมาย”

เลขในอาชเปลี่ยนเป็นเลขนอกกนกใต้ เช่น

บุญ “อย่าช้า วางของลงตามท บายศรีตงตรงกลาง ข้างโน้น
ดี ข้าย่อย! เขียบไปข้างขวาอีกหน่อย -เฮอ! คัดะ หวหมตรงน
นั้นแหละ เปิดโกเคียงบายศรี ราวรูปเทียนตงตรงหน้าบายศรี คัดะ
พอกสู่ไปนั่งพักเสยก่อนเถอะ” (คิดจากเรื่องพระร่วงหน้า ๒๐)

เปลี่ยนข้อความข้างบนเป็นเลขนอกตงต่อไปน

นายบุญพูดว่า อย่าช้าให้วางของลงตามท บายศรีตงตรงกลาง
ข้างโน้น เขียบไปข้างขวา หวหมวางตรงน เปิดโกวางเคียงบายศรี
ราวรูปเทียนวางหน้าบายศรีแล้วไปนั่งพักได้

คำอธิบาย เรานำถ้อยคำของผู้อื่นมากด่าเป็นถ้อยคำของเราเอง
อาชใช้คำของเขา ซึ่งเป็นคำใช้กันทั่ว ๆ ไปมาใช้ก็ได้ และไม่ใช้
อัญประกาศ

แบบฝึกหัด

๑. 'เลขนอก' กับ 'เลขใน' คืออะไร? อธิบายให้เข้าใจ

๒. 'เลขนอก' กับ 'เลขใน' ต่างกันอย่างไร? อธิบายและยกตัวอย่าง

๓. ข้อความที่เป็นคำพูดของบุคคล อาจเป็นเลขในได้อย่างไร? อธิบายและยกตัวอย่าง

๔. จงลงเครื่องหมายัญประกาศแบ่งความ เลขนอกเลขใน ต่อไปนี้
ให้ถูก

ก ฉันได้ยินเขาพูดว่า สิบรูไม่เท่าเงิน ฉันก็นำมาคิดเห็นจริงตามเขาว่า ท่านเห็นด้วยไหม

ข กรุณามว่าใครร้องไหโย ไหโย อยู่ข้างนอก สมตอบว่าไม่ทราบ
กรุณตั้งว่า เจ้าจงออกไปดูซิ

๕. 'เลขนอก' 'เลขใน' มีใช้อยู่ในบทความอย่างไรมาก? ยกตัวอย่างมาตอบให้เข้าใจ

๖. 'เลขนอก' 'เลขใน' มีประโยชน์อย่างไร?

๘ บทที่ ๒๐

บทขยายทั่วไป

เอกรรทประโยค คือ ข้อความ^{๑๑๕}ที่เชื่อม^{๑๑๖}ความครบบริบูรณ์^{๑๑๗} มี
ภาคประธาน และภาคแสดงครบบริบูรณ์ ในภาคแสดงนั้นแยกได้เป็นบท
กริยา บทกรรม เป็นสำคัญ นอกจากนั้นยังมี บทขยาย อีก
จึงสังเกตเอกรรทประโยคต่อไปนี้ มีบทขยายมาก ได้ขีดเส้น
สัญญาประกาศไว้ให้เห็นดังนี้

ก ทหาร ราบ^๑ ๓ ยิง^๒ ข้าราชการ หมิ่น^๓ ด้วย^๔บน^๕รถ

ข ข้าราชการ ขวราย^๖ ถก^๗ทหารยิง^๘ ด้วย^๙บน^{๑๐}

ค มั่น^{๑๑}นักเรียน^{๑๒} สืบ^{๑๓}คน ใน^{๑๔}ห้อง^{๑๕}น

ง นายทหาร บน^{๑๖}ใหญ่ ให้^{๑๗}พด^{๑๘}ทหาร หมิ่น^{๑๙} ยิง^{๒๐}ข้าราชการ

จะเห็นได้ว่าประโยค ก เป็นประโยคกรรม ประโยค ข เป็น
ประโยคกรรม ประโยค ค เป็นประโยคกริยา ประโยค ง เป็น
ประโยคการิต ดังนั้นบทขยายดังกล่าวได้ขีดเส้นสัญญาประกาศไว้

บทขยายย่อมวางขยายไว้ได้หลายแห่ง

ราบ ^๑ ๓	ขยายบทประธาน ‘ทหาร’
หมิ่น ^๓	,, บทกรรม ‘ข้าราชการ’
ด้วย ^๔ บน ^๕	,, บทกริยา ‘ยิง’
ขวราย ^๖	,, บทประธาน ‘ข้าราชการ’
ถก ^๗ บน ^{๑๐}	,, บทกริยา ‘ถกยิง’
สืบ ^{๑๓} คน	,, บทประธาน ‘นักเรียน’
ใน ^{๑๔} ห้อง ^{๑๕} น	,, บทกริยา ‘มี’

บนใหญ่

ขยายบทประธาน 'นายทหาร'

หมื่น

,, บทกรรม 'พลทหาร'

บทขยาย คือถ้อยคำส่วนต่าง ให้ใจความของประโยคชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นประโยคว่า 'มีนักเรียนสิบคนในห้องนี้' 'สิบคน' เป็นบทขยายประธานให้ได้ความละเอียดว่า นักเรียน 'สิบคน' ไม่ใช่คนเดียวคนเดียว 'ในห้องนี้' เป็นบทขยายกริยาให้ได้ความชัดเจนว่า มีในห้องนี้ ไม่ใช่ในห้องอื่นหรือที่อื่น ให้ใจความชัดเจนยิ่งขึ้น

บทขยาย อาจมีอยู่ในประโยคได้มากมาย สุดแต่แต่ข้อความจะกล่าวขึ้นและเขียนลงได้ และอาจแทรกซ้อนไว้ข้างหน้าข้างหลังบทประธาน บทกริยา และบทกรรมก็ได้ จึงสังเกตบทขยายในประโยคต่อไปนี้

๑. เตี้ยง เหล็กเก่าคว่ำคว่ำ ขยาย ราคาเท่าไร
๒. เรือกลไฟ ใหญ่กว้างด้านหน้าจะ แล่น ไปทางอ่าวไทย
๓. นายสี กำพันตำบลบางเมือง จับผู้ร้าย สำคัญได้โดยง่าย
๔. ตำรวจ กล่าวหาญคนหนึ่ง ถูก ผู้ร้ายใจบาป แทะ ด้วยหอก
๕. ครูใหญ่ คนนั้น ใช้นายสา ภารโรง ภู โต๊ะยาว
๖. กะลาสี อ้วน ถูก นายทหารเรือผอม ให้ถือ ห้ายเรือดำใหญ่
๗. เมื่อวานนี้ ข้าว กล่าวในนามของนายดำ ถูก นำเหนือ ท่วม

คำที่พิมพ์ตัวหนา เป็นบทประธาน บทกริยา และบทกรรม นอกนั้นล้วนเป็นบทขยายทั้งนั้น ต่างขยายไปมากมายตามความประสงค์ของผู้กล่าว

ประโยคที่มีบทขยาย อาจแยกกรอกลงในตารางได้ดังนี้

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
บท ประธาน	บทขยาย ประธาน	บท กริยา	บทขยาย กริยา	บท กรรม	บทขยาย กรรม
เตียง	เหล็กเก่า	(ถูก)ขาย	ราคาเท่าไร	—	—
เรือกลไฟ	ใหญ่กว้าง	เด่น	จะ, ไปทาง	—	—
นายสี	กำนัน	จับ	อ่าวไทย	ผู้ร้าย	สำคัญ
	ตำบล		ง่าย		
ตำรวจ	บางเมือง				
	กล้าหาญ	ถูกแทง	ผู้ร้ายใจบาป	—	—
	คนหนึ่ง		ด้วยหอก		
ครูใหญ่	คนนั้น	ใช้—ถูก	โตะยาว	นายสา	ภารโรง
กะลาสี	อ้วน	ถูก—ให้	นายทหาร	—	—
		ถือ	เรือพอม		
			ท้ายเรือ		
ข้าว	กล้า	ถูกท่วม	ลำใหญ่	—	—
	ในนาของ		นาเหนือ		
	นายดำ		เมื่อนาน		

แบบฝึกหัด

๑. บทขยายคืออะไร บทขยายทั่วไปอาจแต่งบทไหนของประโยค
ได้บ้าง? อธิบายและยกตัวอย่าง

๒. บทขยายกรรม เหมือนกับบทขยายประธานหรือไม่? อธิบาย
และยกตัวอย่าง

๓. จงหาบทขยายมาเติมลง ขยายภาคประธาน และภาคแต่ง
ต่อไปนี้

ก เรือ ชน หิน

ข เกิด ผู้ร้าย

ค เด็ก ถูกเมีย

ง ฟ้า ผ้า เส้า

จ ใคร นิ่ง

ฉ พ่อ ไข่

๔. จงแยกข้อความต่อไปนี้จนกระทั่งในตารางแยกประโยค

ก เสือเก่าของใครทั้งไว้นั้น

ข ข้างพลายสูงห้าศอกเศษแทงต้นไม้ข้างถนน

ค หมูตัวถูกสุนัขของนายมีกัดหลายแห่ง

ง ในทะเลจีนมีกมัลมไต้ฝุ่นในเดือนกรกฎาคม

บทที่ ๒๑

นามจำแนกชนิด

จึงสังเกตคำในประโยคต่อไปนี้ คำที่พิมพ์ตัวหนาเป็นคำนาม

๑. คน ^{ทำ}นา เสื่อ ^{กีด}เนื้อ ชาม ^{แตก}แตก
๒. นายแดง ^{เกียด}ข้าว เรือรบ ^{ทำ}เงิน แดน ^{เร็ว}เร็ว วันเสาร์ ^{เป็น}วันแข่ง
๓. คณะ ^{ไม่เห็น}ชอบด้วย ฝูง ^{นั้น}เกาะต้นไม้ บริษัท ^{ให้}เงินเดือน
๔. รูป ^{นั้น}ชาวเทศ ตัว ^{นั้น}คนเก่า ลำ ^{นั้น}นมแก้ว
๕. ความดี ^{นั้น}แก่เธอ การกิน ^{นั้น}สิ่งจำเป็น ความฝัน ^{นั้น}ไม่มีใครจริง

๑. จะเห็นได้ว่าคำนาม คน เสื่อ ชาม เป็นคำเรียกชื่อทั่วไปของคน สัตว์ และสิ่งของ ไม่จำกัดชื่อลงเป็นเฉพาะว่า คนไหน เสื่อชนิดใด และชามอะไร คำนามเช่นนี้ เรียกว่า सामानยนาม

๒. จะเห็นได้ว่าคำนาม นายแดง เรือรบทำเงิน วันเสาร์ เป็นคำเรียกชื่อเฉพาะของคน สัตว์ สิ่งของ เฉพาะลงไปว่า คนนั้นคือนายแดง เรือรบนั้นคือ เรือรบทำเงิน วันนั้นคือ วันเสาร์ คำนามเช่นนี้ เรียกว่า วิสามานยนาม

๓. จะเห็นได้ว่าคำนาม คณะ ฝูง บริษัท เป็นคำเรียกชื่อบอกหมู่ บอกคณะ บอกจำนวนที่รวมกันอยู่ อาจเรียกชื่อคน สัตว์ และสิ่งของก็ได้ คณะก็หมายถึงหมู่คนหลายคน ฝูงก็หมายถึงนกหลายตัว เป็นต้น คำนามเช่นนี้ เรียกว่า สมุหนาม

๔. จะเห็นได้ว่าคำนาม รูป ตัว ถ้า เป็นคำเรียกชื่อคน
สัตว์ และสิ่งของ บอกลักษณะออกไป เรียกชื่อภิกษุว่า รูป
เรียกชื่อสัตว์ว่า ตัว เรียกชื่อเรือกว่า ลำ และยังเรียกชื่ออื่น ๆ ว่า
อัน เฒ่า ไบ ผืน แผ่น ตั้ง ฯลฯ คำนามเช่นนี้ เรียกว่า
ลักษณะนาม

๕. จะเห็นได้ว่าคำนาม ความดี การกิน ความฝัน เป็น
คำเรียกชื่อ วิชาอาการ และบอกความปรากฏต่าง ๆ ถิ่นเป็นคำ
ประสมรวมคำกันอยู่ คำนามเช่นนี้เรียกว่า อาการนาม

คำนามจำแนกออกเป็น ๕ ชนิด คือ—

๑. ถ้ามานยนาม คำชื่อที่บอกชื่อทั่วไป เช่น คน เด็ก ชาม ฯลฯ
๒. วิถ้ามานยนาม คำชื่อที่บอกชื่อเฉพาะ เช่น นายแดง
เรือรบทำจัน ฯลฯ

๓. ต่มนาม คำชื่อที่บอกชื่อหมู่ชื่อพวก เช่น คณะ หมู่ ฯลฯ

๔. ลักษณะนาม คำชื่อที่บอกลักษณะของชื่อต่าง ๆ เช่น รูป
ตัว คน คน ไบ ผด ลำ เฒ่า แผ่น แท่ง ฯลฯ

๕. อาการนาม คำชื่อที่บอกวิชาอาการของชื่อต่าง ๆ เช่น
ความดี การกิน ความฝัน ฯลฯ

ประโยชน์ทั้งหลายข้างต้น ที่ใช้คำนามชนิดต่าง ๆ มาแต่นั้น อาจ
แยกกรอกลงในตารางได้ดังนี้

บทประ찬		ภาคแต่ง			
บท ประ찬	บทขยาย ประ찬	บท กิริยา	บทขยาย กิริยา	บท กรรม	บทขยาย กรรม
คน	—	ทำ	—	นา	—
นายแดง	—	เกี่ยว	—	ข้าว	—
คณะ	—	ไม่เห็น	ด้วย	ชอบ	—
รูป	นี้	ฉัน	(เงา) เพด	ข้าว	—
ความดี	—	มี	แก่เธอ	—	—

จะเห็นได้ว่า บทประ찬 เป็นส่วนสำคัญของประโยค และ
คำนามทุกชนิดนำมาใช้เป็นบทประ찬ได้

อนึ่ง คำนามทุกชนิด อาจนำไปใช้เป็นบทกรรมได้ ดังประโยค
ต่อไปนี้

ตำนานynom	เด็กก๊ต คน	ฉันยัง เสื้อ
วิตำนานynom	ตำรวจจับ นายแดง	น้ำเตะ นายสี
สมุหนาม	ฉันยัง ผุ่ง นั้น	ตำรวจได้ หมู โน้น
ลักษณะนาม	เขายิง ตัว โน้น	แพทย์ตรวจ รูป นี้
อาการนาม	เธอทำ ความดี	เขารัก การเรียน

แบบฝึกหัด

๑. คำนามแบ่งออกได้กี่ชนิด? อธิบายมาให้เข้าใจ พร้อมด้วยตัวอย่าง

๒. คำนามต่อไปนี้ คำไหนเป็นคำนามชนิดใด?

ก ต้นข้าวของนายด้กัดแมวดตายหลายตัว

ข ผู้ใดทำความดีเต็มอ ผู้นั้นจะได้ตาเงินทองและความสุข

ค คณะศัตวรรษอมคอยดังผดายุหมู่ พวกเราจึงต้องระวังบ้านเมืองไว้

ง ค่ายกลุ้มหม่นราชททางรอบนชั้น ถนนพาหุรัด

จ นักเรียนทุกคนอย่าทำความชั่ว

๓. จงหาคำนามชนิดใดที่ชื่อนามมา ๕ คำ แล้วเอาคำชื่อนามนั้น ๆ ผูกเป็นประโยคมาด้วย

๔. จงหาคำนามชนิดใดที่สุ่มนามมา ๕ คำ แล้วเอาคำสุ่มนามนั้น ๆ ผูกเป็นประโยคมาด้วย

๕. คำมานยนามต่างกับ วิสามานยนามอย่างไร? อธิบายและยกตัวอย่าง

๖. คำนามชนิดต่าง ๆ เป็นบทกรรมได้อย่างไร? อธิบายและยกตัวอย่าง

๗. คำ เส้นคำหนัก เป็นคำชนิดใด?

ก ศาล พัง ศาล ยกฟ้อง

ข โรงเรียน ปิด โรงเรียน ทำโทษนักเรียน

บทที่ ๒๒

สรรพนามจำแนกชนิด

จงสังเกตคำที่ขีดเส้นใต้ในประโยคต่อไปนี้ :-

๑. ฉัน ประพฤติความดีเสมอ มัน กินข้าวอยู่ เขา โกงนา
๒. คน ที่ ประพฤติความดีมี มา ซึ่ง ยืนอยู่นิ่งงว่
๓. ใคร ดีเสมอ? อะไร ดีกว่า? ไหน เป็นบ้านของท่าน?
๔. ต่าง เกียวข้าว ต่าง บินหนี บ้าง วายนา บ้าง ดำนา
๕. นั่น เป็นบ้านของฉัน โน้น คือนายแดง นี่ เป็นของฉัน
๖. ใคร จะกินข้าวก็ได้ อะไร ๆ ก็เป็นของฉันทั้งนั้น

๑. จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม ฉัน มัน เขา เป็นคำแทนชื่อคน ดี และ สิ่ง ของ ดำหรับใช้ในการพูดจากัน บางทีแทนตัวผู้พูด บางทีแทนตัวผู้ฟังคำพูด บางทีแทนตัวผู้ถูกพูดถึง คำสรรพนามเช่นนี้เรียกว่า บุรุษสรรพนาม

๒. จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม ที่ ซึ่ง เป็นคำแทนชื่อคน ดี และ สิ่ง ของ แต่ต้องคอยแทนคำนาม คำสรรพนามที่เข้าประโยคแล้ว เช่น คนมีสุข เขา ที่ประพฤติกความดี เขา คือเดิมคำว่า ที่ แทนคำว่า คน ในประโยคแรกคำว่า ซึ่ง ก็แทนคำว่า มา เช่นเดียวกัน คำสรรพนามเช่นนี้ เรียกว่า ประพันธสรรพนาม

๓. จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม ใคร อะไร ไหน เป็นคำแทน
ชื่อคน สัตว์ และสิ่งของ สำหรับใช้ในประโยคคำถาม ใคร แทนคำ
นามคนหนึ่งคนใด อะไร ก็แทนคำนามสิ่งของ ไหน ก็แทนคำนามใด ๆ
ก็ได้ คำสรรพนามเหล่านี้ เรียกว่า ปุจฉาสรรพนาม

๔. จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม ต่าง บ้าง เป็นคำแทนชื่อคน
สัตว์ สิ่งของ ซึ่งจำแนกออกเป็นพวกเป็นส่วน สรรพนามนี้ ๆ ย่อมมี
จำนวนมากกว่าหนึ่ง ต่าง ไถนา หมายความว่า คนหลายคน
ไถนา จำแนกว่า ต่างคนต่างไถนา คำสรรพนามเหล่านี้ เรียกว่า
วิภาคสรรพนาม

๕. จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม นั้น โน้น นี่ เป็นคำแทนชื่อ
ให้รู้กำหนดแน่นอน ให้รู้โดยเฉพาะว่า สรรพนาม นี้ นั้น โน้นเป็นบ้าน
ของฉัน ก็แทนชื่อบ้านของฉันโดยเฉพาะ คำสรรพนามเหล่านี้เรียกว่า
นิยมสรรพนาม

๖. จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม ใคร อะไร เป็นคำแทนชื่อให้
กำหนดไม่จำกัด ให้รู้ไม่เฉพาะเจาะจง และไม่ใช้เป็นคำถาม ไม่เหมือน
ปุจฉาสรรพนาม คำสรรพนามเหล่านี้ เรียกว่า อนิยมสรรพนาม

คำสรรพนามจึงจำแนก ๖ ชนิด คือ :-

๑. บุรุษสรรพนาม คำแทนชื่อที่ใช้แทนชื่อตัวผู้พูด ผู้ฟัง และผู้พูด
ถึง เช่น ฉัน เธอ มัน เขา ท่าน ๆ ใด ๆ

๒. ประพจน์สรรพนาม คำแทนชื่อที่ใช้แทนนามที่ติดต่อกัน เช่น
ที่ ซึ่ง อัน ผู้ ๆ ใด ๆ

๓. ปฏิจาตธรรมพนาม คำแทนข้อที่เป็นคำถาม เช่น ใคร? อะไร? ไหน?

๔. วิภาคธรรมพนาม คำแทนข้อที่จำแนกออกเป็นพวก, เป็นหมู่ เช่น ต่าง บ้าง กัน ๆ ฯลฯ

๕. นิยมธรรมพนาม คำแทนข้อที่กำหนดแน่ เช่น นั่น โน่น นี่

๖. อนิยมธรรมพนาม คำแทนข้อที่ไม่กำหนดแน่นอน ไม่ชี้เฉพาะ ไม่เป็นคำถาม เช่น ใคร อะไร ไหน ผู้ใด ๆ ฯลฯ

ประโยคทั้งหลายข้างต้น ที่ใช้คำธรรมพนามชนิดต่าง ๆ มาดำเนิน อาจแยกกรอกลงในตารางได้ ดังนี้

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
บทประธาน	บทขยายประธาน	บทกริยา	บทขยายกริยา	บทกรรม	บทขยายกรรม
ฉัน	—	ประพฤติ	เสมอ	ความดี	—
คน	—	มี	—	สุข	—
ที่	—	ประพฤติ	—	ความดี	—
ไหน	—	เป็น	บ้านของท่าน	—	—
ต่าง	—	เกี่ยว	—	ข้าว	—
โน่น	—	คือ นายแดง	—	—	—
ใคร	—	กิน	จะ, ก็ได้	ข้าว	—

จะเห็นได้ว่า บทพรรณนา เป็นส่วนสำคัญของประโยค และคำ
สรรพนามทุกชนิดนำมาใช้เป็นบทพรรณนาได้

อนึ่ง คำสรรพนามทุกชนิด อาจนำไปใช้เป็นบทกรรมได้ ดัง
ประโยคต่อไปนี้

บุรุษสรรพนาม	นายแดง ^๑ ฉัน ^๒ มัน ^๓ เธอ ^๔ เขา
ประพันธสรรพนาม	ทหาร ^๑ ยิง ^๒ เป้า ^๓ ซึ่ง ^๔ ปัก ^๕ ไว้ ^๖ ฉัน ^๗ ตาย ^๘ หน้า ^๙ ที่ ^{๑๐} ชน ^{๑๑} อยู่
ปฤจฉาสรรพนาม	ครู ^๑ เรียน ^๒ ใคร ^๓ ? ^๔ ท่าน ^๕ หยิบ ^๖ อะไร ^๗ ไป ^๘ ?
วิภาคสรรพนาม	เขา ^๑ ดี ^๒ กัน ^๓ เขา ^๔ นอน ^๕ ด้วย ^๖ กัน
นิยมสรรพนาม	ทหาร ^๑ ยิง ^๒ นั้น ^๓ เขา ^๔ เตะ ^๕ นี้
อนิยมสรรพนาม	ฉัน ^๑ กิน ^๒ อะไร ^๓ ก็ได้ ^๔ เจ้า ^๕ อย่า ^๖ ดำ ^๗ ใคร ^๘ ๆ

แบบฝึกหัด

๑. คำที่ขีดเส้นใต้ประกาศต่อไปนี้ คำไหนเป็นคำสรรพนามชนิดไร

ก คน ^๑เรา ^๒เกิด ^๓มา ^๔ต้อง ^๕ฟัง ^๖พาท้าย ^๗กัน

ข ^๑นั่น ^๒เสื้อ ^๓ของ ^๔ใคร ^๕? ^๖เสื้อ ^๗ของ ^๘ใคร ^๙ไม่ ^{๑๐}ทราบ

ค ^๑อะไร ^๒ๆ ^๓ก็ ^๔ดี ^๕อยู่ ^๖แล้ว ^๗แต่ ^๘เขา ^๙ชอบ ^{๑๐}ไป ^{๑๑}โน่น ^{๑๒}มา ^{๑๓}นี่ ^{๑๔}เสมอ

ง ^๑ผู้ ^๒ใด ^๓ก็ ^๔ดี ^๕กัน ^๖เมื่อ ^๗ท่าน ^๘จะ ^๙เข้ามา ^{๑๐}นี่

๒. ปฤจฉาสรรพนาม กับ อนิยมสรรพนาม ต่างกันอย่างไร?
อธิบายและยกตัวอย่าง

๓. วิภาคสรรพนามคืออะไร? อธิบายและให้ตัวอย่าง

๔. จงแต่งประโยคที่ใช้คำนิยมสรรพนามมา ๔ ประโยค

๕. บุรุษสรรพนามคืออะไร? อธิบายและให้ตัวอย่าง

บทที่ ๒๓

บทประพันธ์ไทยละเอียดย

บทประพันธ์ คือ ส่วนสำคัญของประโยค เป็นบทเบื่องคนทุกถั่ว
๕ ขนก่อน ซึ่งผู้พูดต้องการจะถั่วอะไรก็ตาม ถั่วไปแสดงถั่วว่าทำอะไร
เป็นอย่างไร ทำอะไรกัน

เราได้ทราบมาถั่วว่า คำนามชนิดต่าง ๆ และคำสรรพนามชนิดต่าง ๆ
นำมาใช้เป็นบทประพันธ์ได้ เช่น คน ทำนา เสือ ถั่วเนื้อ เรือ ถั่วไป
เขา ทำนา นั้น ทำอะไร ใคร ถั่วไป นอกจากนยงมีบทอื่น ๆ ซึ่งอาจ
นำมาใช้เป็นบทประพันธ์ได้

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้

๑. อ่าน เป็นประโยคมากมาย ถั่วกินข้าว ถั่ว
เดินมาก ถั่วมักเมื่อย ถั่วฆ่า เป็นโทษ
๒. ถั่วถั่ว ถั่ว
ฆ่า ได้พร้าถั่วถั่วถั่ว ถั่วเร็ว ถั่วมักพถั่วถั่ว
๓. เรือรบถั่วถั่วถั่ว ถั่วมีน ถั่วปลาถั่วถั่วถั่ว ถั่วถั่วถั่วถั่ว
การเป็นโรค ถั่วไม่ ถั่วจังหวัดสมุทปรการ เรือถั่ว
๔. ถั่ว เป็นถั่วพถั่วถั่ว Δ เรียกว่า รูปถั่วถั่วถั่ว
๑. เป็นเครื่องหมายการนับ ๖ เป็นรูปถั่วถั่ว

๑. จะเห็นได้ว่า อ่าน ถั่วกินข้าว เป็นคำกริยาโดยตรง แต่ไม่ได้
ทำหน้าถั่วกริยา มาทำหน้าถั่วเป็นบทประพันธ์ของประโยค (ผิดกับคำอาการ
นามถั่วว่า การอ่าน การกิน โดยที่คำ การ ความ หน้าหน้า) คำ

กรียาที่ใช้อย่างอื่นเช่นนี้เรียกว่า กรียาสภาวมาลา ฉะนั้นจึงจัดว่า บทกรียาสภาวมาลา เป็นบทประธานได้

๒. จะเห็นได้ว่า ฉลาด โง่ เป็นคำคุณศัพท์ แต่มิได้ทำหน้าที่ประกอบแต่งคำอื่น มาทำหน้าที่เป็นบทประธานของประโยค (ผิดกับคำอาการนามที่ว่า ความฉลาด ความโง่ โดยที่คำ ความ การ นำหน้า) คำคุณศัพท์ที่ใช้อย่างอื่นเช่นนี้ จึงจัดว่า คำคุณศัพท์ที่เป็นบทประธานได้

๓. จะเห็นได้ว่า เรือรบหลวงทำจัน ปลาทะเลน้ำลึก การเป็นโรค เป็นบทวัตถุตั้งที่เรียนรูมาแต่ (บทนี้มีหลายชนิด คือ นามวัตถุ ๓ สรรพนามวัตถุ ๓ กริยาวัตถุ ๓ คุณศัพท์วัตถุ ๓ กริยาวิเศษณ์วัตถุ ๓ บุพบทวัตถุ ๓ สันธานวัตถุ ๓ อุทานวัตถุ ๓) ฉะนั้นว่า บทวัตถุ บางชนิดเป็นบทประธานได้

๔. จะเห็นได้ว่า ก เป็นตัวพยัญชนะ Δ เป็นรูปเครื่องหมาย อาจนำมาใช้เป็นบทประธานได้ ตามแต่ถ้อยคำจะพดจาปราศรัยกัน ฉะนั้นจึงนับเป็นข้อพิเศษได้ว่า ใช้ตัวพยัญชนะหรือรูปเครื่องหมายต่างๆ เป็นบทประธานได้

จึงอาจสรุปได้ว่า บทประธานนั้นอาจนำ คำนาม คำสรรพนาม และบทอื่นๆ มาใช้เป็นได้ ดังย่อไว้ต่อไปนี้

๑. ใช้คำนามเป็นบทประธาน เช่น ทหาร ขุดสนามเพลาะ ชาวนา กินข้าว ๑๑ ๑
๒. ใช้คำสรรพนามเป็น บทประธาน เช่น เขา ขุดสนามเพลาะ ท่าน กินข้าว ๑๑ ๑
๓. ใช้กริยาสภาวมาลาเป็นบทประธาน เช่น ขุด เป็นงานดี กิน คือเป็นเวลา ๑๑ ๑

๔. ใช้คำคุณศัพท์เป็นบทประธาน เช่น ฉลาด ดี โง่ ไม่ดี ฯลฯ
๕. ใช้คำกริยาวิเศษณ์เป็นบทประธาน เช่น ช้า เป็นกร นาน
เป็นคน ฯลฯ
๖. ใช้บทวัตถุเป็นประธาน เช่น ขุดสนามเพลาะ ดี หลงนัก
ไม่ดี ฯลฯ
๗. ใช้รูปเครื่องหมายต่าง ๆ เป็นบทประธาน เช่น □ คือ รูป
สี่เหลี่ยม ฯลฯ

อาจแยกส่วนของประโยคเหล่านี้ลงในตารางได้ดังนี้

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
บท ประธาน	บทขยาย ประธาน	บท กริยา	บทขยาย กริยา	บท กรรม	บทขยาย กรรม
ทหาร	—	ขุด	—	สนามเพลาะ	—
เขา	—	ขุด	—	สนามเพลาะ	—
ขุด	—	เป็น	งานดี	—	—
ฉลาด	—	ดี	—	—	—
โง่	—	(ไม่) ดี	—	—	—
ช้า	—	เป็น	การ	—	—
นาน	—	เป็น	คน	—	—
ขุดสนาม	—	ดี	—	—	—
เพลาะ	—	—	—	—	—
□	—	คือ รูป สี่เหลี่ยม	—	—	—

อาจนำคำนาม คำสรรพนาม และบทอื่นๆ มาเป็นบทกรรมได้ดังนี้

๑. ใช้นาม เป็นบทกรรม เช่น ทหารยิง เป้า ๆ ต ๆ
๒. ใช้สรรพนาม ,, ,, เช่น เจ้าอย่าดี เขา ๆ ต ๆ
๓. ใช้กริยาสภาวะมาตา ,, ,, เช่น นักกีฬาชอบ วิ่ง ๆ ต ๆ
๔. ใช้คำคุณศัพท์ ,, ,, เช่น นายดีชอบ สวย ๆ ต ๆ
๕. ใช้คำกริยาวิเศษณ์ ,, ,, เช่น เขาชอบ เร็ว ๆ ต ๆ
๖. ใช้บทวลี ,, ,, เช่น เขารัก เล่นตลกคะนอง ๆ ต ๆ
๗. ใช้รูปเครื่องหมายต่างๆ ,, ,, เช่น ฉันทบ □ แล้ว ๆ ต ๆ

แบบฝึกหัด

๑. บทประธาน คืออะไร คำคัญแก่ประโยคอย่างไร ? อธิบาย
และยกตัวอย่าง

๒. จงหาประโยคที่ใช้คำสรรพนามเป็นบทประธานมา ๔ ประโยค

๓. เราอาจใช้บทอะไรเป็นบทประธานได้บ้าง ? อธิบายมา ๔ อย่าง
และให้ตัวอย่างด้วย

๔. จงหาประโยคที่ใช้บทวลีเป็นบทประธานมา ๔ ประโยค

๕. จงแยกประโยคต่อไปนี้^๕นกรอกลงในตาราง แล้วบอกว่าเป็น
ประธานเป็นบทอะไร

ก เล่นฟุตบอลเป็นประโยชน์มากใครไม่อยากเล่นบ้าง

ข เครื่องบินห้าเครื่อง^๕แล่นอยู่ในท้องฟ้า

ค ใครๆ ไม่ชอบสกปรก เราจึงต้องรักษาความสะอาด

บทที่ ๒๔

กริยาจำแนกชนิด

จงสังเกตคำที่เป็นเส้นหนักในประโยคต่อไปนี้

๑. ทหาร <u>เดิน</u>	ชาวนา <u>นั่ง</u>	เรือ <u>แล่น</u>
๒. ทหาร <u>ยิง</u> เป้า	ชาวนา <u>เกี่ยว</u> ข้าว	เรือ <u>ชน</u> ติ่ง
๓. ทหาร <u>เป็น</u> กำลังของชาติ	ชาวนา <u>คือ</u> คนขยัน	เรือน <u>กล้าย</u> ทุน
๔. ทหาร <u>จะ</u> ไปไหน	ชาวนา <u>คง</u> ไถนา	เรือรบ <u>ต้อง</u> มั่น

๑. จะเห็นได้ว่าคำ ‘เดิน’ ‘นั่ง’ ‘แล่น’ เป็นบทกริยาของประโยคเฉพาะคำเดียวก็แสดงได้ความครบบริบูรณ์ ไม่ต้องมีผู้ถูกกระทำมาช่วยรับ คำกริยาเช่นนี้ เรียกว่า คำ อกรรมกริยา

๒. จะเห็นได้ว่าคำ ‘ยิง’ ‘เกี่ยว’ ‘ชน’ เป็นบทกริยาของประโยคเฉพาะคำเดียวยังไม่ได้ความครบบริบูรณ์ ต้องมีผู้ถูกกระทำมาช่วยรับ กล่าวคือ ‘ยิง’ ยังไม่ได้ความว่า ยิงอะไร ต้องมีคำ ‘เป้า’ มาช่วยรับ คำ ‘เกี่ยว’ ‘ชน’ ก็ทำนองเดียวกัน ต้องมีคำ ‘ข้าว’ ‘ติ่ง’ มาช่วยรับ คำกริยาเช่นนี้ เรียกว่า คำ สกรรมกริยา

๓. จะเห็นได้ว่าคำ ‘เป็น’ ‘คือ’ ‘กล้าย’ เป็นบทกริยาของประโยคยังไม่ได้ความเต็มตามตัวของมัน จำเป็นต้องมีคำอื่นมาประกอบ เช่น เป็นกำลัง คือคน กล้ายทุน จึงจะได้ตัวกริยาชัดเจน คำกริยาเช่นนี้ เรียกว่า คำ วิภคกริยา

๔. จะเห็นได้ว่า 'จะ' 'คง' 'ต้อง' เป็นคำกริยาเหมือนกัน แต่
ไม่ได้เป็นตัวแทนกริยาของประโยค เป็นแต่เพียงประกอบคำกริยาคู่กัน
ช่วยส่งเสริมให้ได้ความละเอียดขึ้น ประกอบข้างหลังก็ได้ คำกริยา
เช่นนี้ เรียกว่า คำกริยานุเคราะห์

คำกริยาจึงจำแนกเป็น ๔ ชนิด คือ :-

๑. คำอกรรมกริยา คือ คำกริยาที่แสดงความครบบริบูรณ์ เช่น
ยืน เดิน นั่ง นอน แดง บิน คิดงาน ฯลฯ

๒. คำสกรรมกริยา คือ คำกริยาที่แสดงความไม่ครบบริบูรณ์ใน
ตัวเอง ต้องมีกรรมมารับ เช่น ยิง เกยว ถิ่น ต้ม เห็น ฯลฯ

๓. คำวิกตกริยา คือ คำกริยาที่ไม่เ็นข้อความในตัวเองต้องมี
คำอื่นมาช่วย เช่น เป็น คือ คล้าย ฯลฯ

๔. คำกริยานุเคราะห์ คือ คำกริยาช่วยกริยาอื่นให้ได้ความครบตาม
ระเบียบของกริยา แสดงความในประโยคไม่ได้ เช่น จะ คง ต้อง ได้ ฯลฯ

จงสังเกตคำกริยาในประโยคต่อไปนี้

ก หน้าต่าง เป็ด มี หนังสือในตู้

ข นักเรียน เป็ด หน้าต่าง นักเรียน มี หนังสือ

จะเห็นได้ว่าคำกริยา 'เปิด' 'มี' ในประโยค ก เป็น อกรรมกริยา
แต่คำกริยา 'เปิด' 'มี' ในประโยค ข เป็น สกรรมกริยา

จงจำไว้ว่า คำกริยาคู่ใด จะเป็น อกรรมกริยา หรือสกรรมกริยา
ต้องสังเกตข้อความของประโยคนั้น เป็นสำคัญ

จึงสังเกตคำกริยา และคำคุณศัพท์ในประโยคต่อไปนี้

ก นักเรียน ^๕ดี ^๕หมั่นเรียน คน ^๕ฉลาด ^๕หมั่นเรียน

ข นักเรียน ^๕นั้น ^๕ดี คน ^๕นั้น ^๕ฉลาด

จะเห็นได้ว่าในประโยค ก คำว่า 'ดี' 'ฉลาด' เป็นคำคุณศัพท์

ประกอบคำนามว่า นักเรียนดี คนฉลาด

แต่ในประโยค ข คำว่า 'ดี' 'ฉลาด' เป็นบทกริยาของประโยค

จึงจำได้ว่า คำคุณศัพท์ ก็อาจนำมาเป็นบทกริยาได้ ^๕ทั้งนี้ต้อง

อาศัย ^๕เนื้อความของประโยค ^๕นั้นเป็นสำคัญ

เมื่อรูปประโยค ^๕ & อย่างดังเรียนมาแล้ว บทกริยาที่ปรากฏใน
รูปประโยค ^๕ จึงเป็นดังนี้

๑. ประโยคกรรตุ

ก คน ^๕นอน ^๕ควาย ^๕เดิน ^๕เรือ ^๕แล่น ^๕ฝน ^๕ตก

ประโยคกรรตุเหล่านี้ บทกริยาเป็น ^๕อกรรมกริยา

ข คน ^๕เกี่ยว ^๕ข้าว ^๕ควาย ^๕กิน ^๕หญ้า ^๕เรือ ^๕ชน ^๕ฝั่ง ^๕ฝน ^๕สาด ^๕ฝา

ประโยคกรรตุเหล่านี้ บทกริยาเป็น ^๕สกรรมกริยา

๒. ประโยคกรรม

ก ^๕ฝั่ง ^๕ถูก ^๕เรือ ^๕ชน ฝา ^๕ถูก ^๕ฝน ^๕สาด ข้าว ^๕ถูก ^๕คน ^๕เกี่ยว

ประโยคกรรมเหล่านี้ บทกริยารวมกัน ^๕ ๒ คำ เป็น ^๕อกรรมกริยา

ข ^๕ปลาน ^๕กิน ^๕ดี ^๕ของ ^๕นั้น ^๕ขาย ^๕ดี ^๕วัด ^๕นั้น ^๕สร้าง ^๕นาน ^๕แล้ว

ประโยคกรรมเหล่านี้ บทกริยาไม่ต้องมีคำว่า "ถูก" ประกอบ ก็
เป็นอกรรมกริยา

๓. ประโยคกริยา

เกิด ยุงในบ่อ มี ไต่ในห้อง ปรากฏ แผลที่ขา
 ประโยคกริยาเหล่านี้ บทกริยา เป็น อกรรมกริยา

๔. ประโยคการิต

ก ครู ให้ ศิษย์ อ่าน หนังสือ บทกริยา เป็น สกรรมกริยา
 ข หนังสือ ถูก ครู ให้ ศิษย์ อ่าน บทกริยา เป็น อกรรมกริยา
 ค ศิษย์ ถูก ครู ให้ อ่าน หนังสือ บทกริยา เป็น อกรรมกริยา
 เมื่อสรุปแล้ว บทกริยาของประโยคจัดเป็น ๒ อย่าง คือ :—

๑. คำกริยา— อกรรมกริยา สกรรมกริยา วิกตรกริยา
 เช่น คน นอน คน กิน ข้าว เขา เป็น คนดี ๆ ฯลฯ
๒. กริยาวัตถุ คือ กลุ่มคำกริยาหลายคำ อาจรวมเป็นบทกริยาได้
 เช่น นายมา คงจะไม่อยู่ นายดี มักจะถูกใส่ความ ฯลฯ

แบบฝึกหัด

๑. อกรรมกริยา กับ สกรรมกริยา ต่างกันอย่างไร ?
๒. จงอธิบาย วิกตรกริยา และกริยานุเคราะห์ มาให้เข้าใจ
๓. จงหาคำกริยา ที่เป็นได้ทั้ง อกรรมกริยา และสกรรมกริยา
 มาให้ดู ๒ คำ แล้วแต่งประโยคมาให้เห็น
๔. คำคุณศัพท์เป็นบทกริยาได้เพียงไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๕. ประโยคกรรม อาจมีบทกริยาได้อย่างไร ? อธิบายและให้ตัวอย่าง

๘ บทที่ ๒๕

คำคุณศัพท์และกริยาวิเศษณ์

คำคุณศัพท์จำแนก

ได้เรียนมาแล้วว่า คำคุณศัพท์ ประกอบคำนามหรือสรรพนาม
จึงสังเกตคุณศัพท์ในประโยคต่อไปนี้

๑. ม้า ขาว เขา ขาว เด็ก อ้วน เขา อ้วน ฯลฯ
๒. ของ มาก เรา มาก เด็ก ทั้งหลาย มัน ทั้งหลาย ฯลฯ
๓. นักเรียน สาม คน ฉัน สาม คน คน ที่ ๑ ฉัน ที่ ๑ ฯลฯ
๔. คน นี้ ท่าน นี้ คน นั้น เธอ นั้น คน โฉนั้ เขา โฉนั้ ฯลฯ
๕. คน อัน เขา อัน ของ อะไร ๆ สิ่ง ใด ๆ ดิน สอ ไหน ๆ ฯลฯ
๖. คน ใด ทำ ? ของ อะไร ก ? คน ไหน บอก ? ฯลฯ

๑. จะเห็นได้ว่าคำ 'ขาว' 'อ้วน' ฯลฯ เป็นคำคุณศัพท์
ประกอบคำนาม และคำสรรพนาม บอก ลักษณะ คำคุณศัพท์
ที่บอกลักษณะ เรียกว่า ลักษณะคุณศัพท์

๒. จะเห็นได้ว่า 'มาก' 'ทั้งหลาย' ฯลฯ เป็นคำคุณศัพท์ประกอบคำนาม
และคำสรรพนาม บอก จำนวนมากน้อย คำคุณศัพท์ที่บอกจำนวนมาก
น้อย เรียกว่า ปริมาณคุณศัพท์ (อ่านว่า ประมาณ—นะ—คุณ—นะ—ดัม)

๓. จะเห็นได้ว่า 'หนึ่ง' 'สอง' 'สาม' 'ร้อย' 'ที่ ๑' 'ที่ ๒'
'ที่ ๓' ฯลฯ เป็นคำคุณศัพท์ประกอบคำนาม และคำสรรพนาม บอก
จำนวนแน่นอน คำคุณศัพท์ที่บอกจำนวนแน่นอน เรียกว่า
สังख्याคุณศัพท์

๕. จะเห็นได้ว่า คำว่า 'นี้' 'นั่น' 'โน้น' ฯลฯ เป็นคำคุณศัพท์ ประกอบนามและคำสรรพนามบอก ช้เฉพาะ กำหนดเขตของความหมาย ชัดเจนว่าเป็นสิ่งหนึ่งนั้น คำคุณศัพท์ที่เฉพาะ เรียกว่า นิยมคุณศัพท์ (อ่านว่า นิยม-มะ-คุณ-นะ-ดัม)

๕. จะเห็นได้ว่า คำ 'อื่น' 'อื่นๆ' 'ใด' 'อะไร' ฯลฯ เป็นคำคุณศัพท์ ประกอบคำนามและคำสรรพนามที่ ไม่ชี้เฉพาะ ไม่กำหนดแน่นอนลงไป คุณศัพท์ที่ไม่ชี้เฉพาะ ไม่กำหนดแน่นอนลงไป เรียกว่า อนิยมคุณศัพท์ (อ่านว่า อะนิยม-มะ-คุณ-นะ-ดัม)

๖. จะเห็นได้ว่าคำว่า 'ใด' 'อะไร' 'ไหน' ฯลฯ เป็นคำคุณศัพท์ ประกอบคำนาม และคำสรรพนาม ที่เป็น คำถาม คำคุณศัพท์เป็นคำถาม เรียกว่า ปฤจฉาคุณศัพท์

คำกริยาวิเศษณ์จำแนก

เราได้เรียนมาแล้วว่า คำกริยาวิเศษณ์ คือคำที่ใช้ประกอบ คำกริยา คุณศัพท์ หรือคำกริยาวิเศษณ์ด้วยกันเอง ให้มีเนื้อความแปลกออกไป

จงสังเกตคำกริยาวิเศษณ์ที่เป็นเด่นหนักในประโยคต่อไปนี้

๑. เขามา ภายหลัง ฉันมา ก่อน
๒. ฉันนั่ง ใกล้ๆ เขานั่ง ใกล้
๓. ครรพดี เขาเขียน ดี ฯลฯ
๔. ฉันทำ มาก ช่างกินหญ้า จู ฯลฯ
๕. ฉันทำดี แน่ เขาพูด อย่างนี้ ฯลฯ

๖. เขาทำ อย่างอื่น ฉันทำ อย่างไร ก็ได้ ๆ ต ๆ

๗. ท่านคง ทำไม ? เขาทำ อย่างไร ?

๘. ไม่ไป บไป ไปมิได้ หาไปไม่ ไม่ไป ห้ามได้

๙. ผมเป็นนักเรียน ขอรับ อัดันมา ช๊ะ

๑๐. ดันมาเมื่อเธอหลับ เขาฉวนฉวนเดินไม่ไหว ปวดตายเพราะปากไม่ต

๑. จะเห็นได้ว่าคำ 'ภายหลัง' 'ก่อน' เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ คำกริยา ให้มีความแปลกออกไป รู้ถึงเวลา จึงเรียกว่า กาลกริยาวิเศษณ์ (อ่านว่า กาน-ตะ-กริยา-วิเสด)

๒. จะเห็นได้ว่าคำ 'ใกล้' 'ไกล' เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ คำกริยาว่า นั่ง ใกล้ นั่ง ไกล ให้มีความแปลกออกไป ให้รู้ถึงถานที่ จึงเรียกว่า สถานกริยาวิเศษณ์ (อ่านว่า สะถาน-นะ-กริยา-วิเสด)

๓. จะเห็นได้ว่าคำ 'ดี' 'ชั่ว' เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ คำกริยาว่า เขียน ดี ให้มีความแปลกออกไป ให้รู้ถึงขณะอาการ จึงเรียกว่า ลักษณะกริยาวิเศษณ์

๔. จะเห็นได้ว่าคำ 'มาก' เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ คำกริยาว่า ทำ มาก ให้มีความแปลกออกไป ให้รู้ถึงประมาณ ให้รู้ถึงจำนวนต่าง ๆ จึงเรียกว่า ประมาณกริยาวิเศษณ์ (อ่านว่า ประมาน-นะ-กริยา-วิเสด)

๕. จะเห็นได้ว่าคำ 'อย่างนี้' 'แน่' 'เอง' ๆ ต ๆ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ คำกริยาว่า ทำ แน่ ให้มีความแปลกออกไป ให้รู้ถึงการเฉพาะเจาะจง นิยมเขาเป็นแน้อย่างนั้นอย่างนี้ จึงเรียกว่า

นิยมนกริยาวิเศษณ์

๖. จะเห็นได้ว่าคำ ‘อย่างอื่น’ ‘อย่างไร’ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบคำกริยาว่า ทำ อย่างไร ก็ได้ ให้มี^{ขึ้น}เนื้อความแปลกออกไป รู้ถึง การไม่^{ขึ้น}เฉพาะเจาะจง ไม่นิยมเขาเป็น^{ขึ้น}เนื้ออย่างไร จึงเรียกว่า อนิยมนกริยาวิเศษณ์

๗. จะเห็นได้ว่าคำ ‘ทำไม’ ‘อย่างไร’ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบคำกริยาว่า จึง ทำไม? ทำ อย่างไร? ให้มี^{ขึ้น}เนื้อความแปลกออกไป ให้รู้ถึงว่าเป็นคำถาม จึงเรียกว่า ปฤจฉานกริยาวิเศษณ์

๘. จะเห็นได้ว่าคำ ‘ไม่’ ‘บ’ ‘มิได้’ ‘หาไม่’ ฯลฯ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ประกอบคำกริยา ให้มี^{ขึ้น}เนื้อความแปลกออกไป ให้รู้^{ขึ้น}เนื้อความปฏิเสธ จึงเรียกว่า ประติเสธกริยาวิเศษณ์ (อ่านว่าประติเสธ-ระ-กริยา-ดิเสด)

๙. จะเห็นได้ว่าคำ ‘ขอรับ’ ‘ขี้ะ’ ‘จ๊ะ’ ฯลฯ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบคำกริยา ให้มี^{ขึ้น}เนื้อความแปลกออกไป ให้รู้^{ขึ้น}เนื้อความขานรับ จึงเรียกว่า ประติขณานกริยาวิเศษณ์ (อ่านว่าประติขยา-กริยา-ดิเสด)

๑๐. จะเห็นได้ว่าคำ ‘เมื่อ’ ‘จน’ ฯลฯ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ^{ขึ้น}เนื้อความคล้ายกับคำประพันธ์รรพนาม จึงเรียกว่า ประพันธ์กริยาวิเศษณ์

๓. ปรากฏคุณศัพท์ คืออะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๔. ประโยคต่อไปนี้ คำไหนเป็นคำคุณศัพท์ กริยาวิเศษณ์ และ
เป็นคำคุณศัพท์ชนิดไหน กริยาวิเศษณ์ชนิดไหน ? บอกมาให้ชัดเจน
- ก นานมหนองกว้างอยู่มากแห่ง
- ข ดวงดาวในท้องฟ้าไกลโน้นส่องแสงยิบ ๆ
- ค เขายังบินใหญ่แม่นมาก ถูกเป้าทุกที
- ง คนใดพูดอะไรอยู่ที่นั่น
- จ เสือดูไม่ชอบอยู่ใกล้
๕. ประติษฐานกริยาวิเศษณ์ คืออะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง

หมายเหตุ คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ คำราชาไมยารณ์ของเจ้าคุณ
อุปทิศติปลสาร เรียกรวมกันว่า คำวิเศษณ์ แต่ตาม
ประมวลการชันของกระทรวงศึกษาธิการแบ่งแยกเป็น คำ
คุณศัพท์ และคำวิเศษณ์

๗ บทที่ ๒๖

บทขยายประธาน และบทขยายกรรม

—————><—————

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้ ที่บทประธานมีบทขยายต่างๆ กัน ดัง
ได้ขีดเส้นตั้งยู่ประกาศไว้แล้ว

๑. คน อ้วน เดิน เขา ดี มีสุข มา เร็ว วิ่งไป
๒. นายดี ก้าน ยิงนก กรุงเทพ ฯ เมืองหลวง มีอากาศดี
คนใช้ เขา ทำงาน
๓. กรุงเทพ ฯ เมืองหลวง ของ ไทย มีอากาศดี
เขา สวมเสื้อวิ่ง เข้ามาในห้องนี้ นายดี ก้าน หนุ่ม ยิงนก
๔. จะเห็นได้ว่าคำ อ้วน ดี เร็ว เป็นคำคุณศัพท์ประกอบ

ขยายบทประธานให้ความหมายออกไป จึงจัดว่าขยายบทประธาน ด้วย
คำคุณศัพท์

คำคุณศัพท์ ซึ่งจำแนกไว้ ๖ ชนิด อาจนำมาใช้ขยายบทประธาน
ได้ ดังนี้

๑. ลักษณะคุณศัพท์ ขยายบทประธานได้ เช่น คน ดี มีสุข ฯ ๑ ๓ ฯ
๒. ปริมาณคุณศัพท์ ขยายบทประธานได้ เช่น คน ทั้งปวง มีสุข ฯ ๑ ๓ ฯ
๓. ตั้งขยายคุณศัพท์ ขยายบทประธานได้ เช่น คน สอง คน ฯ ๑ ๓ ฯ
๔. นิยมคุณศัพท์ ขยายบทประธานได้ เช่น คน นั้น มีสุข ฯ ๑ ๓ ฯ
๕. อนิยมคุณศัพท์ ขยายบทประธานได้ เช่น คน อน มีสุข ฯ ๑ ๓ ฯ

๖. ปรากฏคุณศัพท์ ขยายบทประธานได้ เช่น คน ไหน มีสุข ? ๑ ด. ๑
 ลักษณะบทกรรม เหมือนกับบทประธาน เมื่อคำคุณศัพท์
 ขยายบทประธานได้อย่างไร ก็อ่านำไปขยายบทกรรมได้ในทำนองเดียว
 กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. ลักษณะคุณศัพท์ ขยายบทกรรมได้ เช่น คนดีคน ร้าย ๑ ด. ๑
๒. ปริมาณคุณศัพท์ ขยายบทกรรมได้ เช่น คนดีคน หลายคน ๑ ด. ๑
๓. ตั้งขยายคุณศัพท์ ขยายบทกรรมได้ เช่น คนพบคน สอง คน ๑ ด. ๑
๔. นิยมคุณศัพท์ ขยายบทกรรมได้ เช่น คนดีคน นี้ ๑ ด. ๑
๕. อนิยมคุณศัพท์ ขยายบทกรรมได้ เช่น คนดีคน อื่น ๑ ด. ๑
๖. ปรากฏคุณศัพท์ ขยายบทกรรมได้ เช่น ท่านดีคน ไหน ? ๑ ด. ๑

๒. จะเห็นได้ว่า คำนั้น เมืองหลวง เขา เป็นบทวิภัติการก
 (วิภัติการก คือ คำนาม หรือสรรพนาม ที่นำมาใช้ช่วยประกอบ
 คำนาม หรือสรรพนาม ให้ได้ความชัดเจนขึ้น) จึงจัดว่าขยาย
 ประธานด้วยวิภัติการก

บทวิภัติการก จัดได้เป็น ๒ พวก คือ

(๑) นามวิภัติการก ขยายบทประธานได้ เช่น คนใช้ ชาวชนบท
 ทำงาน ๑ ด. ๑

(๒) สรรพนามวิภัติการก ขยายบทประธานได้ เช่น คนใช้ เขา
 ทำงาน ๑ ด. ๑

บทกรรมก็อาจขยายได้ด้วยบทวิภक्तिการก ดังน

- (๑) นามวิภक्तिการก ขยายบทกรรมได้ เช่น เด็ก คัดควาย เมือง
สุพรรณ
- (๒) สรรพนามวิภक्तिการก ขยายบทกรรมได้ เช่น เจ้าอย่าคั
ควาย มัน

๓. จะเห็นได้ว่า เมืองหลวงของไทย สวมเสื้อรุงรัง
ก้านันหนุ่ม เป็นบทวิภक्तिการก ขยายบทประธานให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงจัด
ว่าขยายบทประธานด้วย บทวิภक्ति

บทวิภक्तिการกขยายบทประธานได้เพียง ๕ ชนิด คือ :-

๑. นามวิภक्ति ขยายบทประธานได้ เช่น นายมา ขาวนาหนุ่ม
โถนา ๑ ถ ๑
๒. สรรพนามวิภक्ति ขยายบทประธานได้ เช่น ภิกษุ ท่านสมภาร
สวดมนตร์ ๑ ถ ๑
๓. กริยาวัด ขยายบทประธานได้ เช่น เขา สวมเสื้อรุงรัง
เดินไป ๑ ถ ๑
๔. คุณศัพท์วิภक्ति ขยายบทประธานได้ เช่น นางสาวสวย งาม
สมช่อ พายเรือ ๑ ถ ๑
๕. บทบทวิภक्ति ขยายบทประธานได้ เช่น ม้า ของนายสี วิ่ง
เร็ว ๑ ถ ๑

บทกรรมก็อาจขยายได้ด้วยบทวิภक्ति ดังน

๑. นามวิภक्ति ขยายบทกรรมได้ เช่น ควายนกขนิณายมา ขาวนา
หนุ่ม ๑ ถ ๑

๒. ถรรพนามวัด ขยายบทกรรมได้ เช่น ถิ่นศักดิ์ภิกษุ ท่าน
สมภาร ฯลฯ
๓. กริยาอดีต ขยายบทกรรมได้ เช่น เขาก็จับคน สวมเสื้อ
รุ่งรัง ฯลฯ
๔. คุณศัพท์อดีต ขยายบทกรรมได้ เช่น เขารัก งานตลอด
คืน ฯลฯ
๕. บุพบทอดีต ขยายบทกรรมได้ เช่น ถิ่นขี้ม้า ของนายสี ฯลฯ

ย่อสำหรับจำ

บทประธานและบทกรรม อาจขยายได้ด้วย

๑. คำคุณศัพท์
 ๒. บทกิตติการก
 ๓. บทอดีต
-

แบบฝึกหัด

๑. บทประพันธ์ คืออะไร มีข้อสำคัญอย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง

๒. บทกรรม คืออะไร สำคัญแก่บทเรียนอย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง

๓. อะไรขยายบทประพันธ์ได้บ้าง ? อธิบายทุกอย่าง พร้อมด้วยตัวอย่าง

๔. จงหาบทมาดัดแต่งบทกรรมต่อไปนี้

ก เรือชนฝั่ง...

ข พ้าผ่าต้นไม้...

ค เขาชี้ไม้...

๕. บทวิพากษ์ คืออะไร ? อธิบายให้แจ่มแจ้งโดยยกตัวอย่าง

๖. จงหาสรรพนามวิพากษ์การมาแต่งบทกรรม ต่อไปนี้

ก ครูตีขโมย...

ข ใครดูคนขายสี่...

๘ บทที่ ๒๗

บทขยายกริยา

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้ ที่บทกริยามบทขยายต่าง ๆ กัน ได้
ขีดเส้นัญประกาศไว้แล้ว

๑. เขาวิ่ง เร็ว นายแดงกินข้าว จุ ฉันนั่ง กลาง วัด

๒. เขาคด้าย ฉัน นายแดง ถูก ดง โทษ ครูให้ ศิษย์ อ่าน หนังสือ

๑. จะเห็นได้ว่า เร็ว จุ กลาง เป็นบทขยายกริยาให้ได้เห็น
ความมากออกไป ถ้าพิงบทกริยากับเหตุความชัดเจนอยู่แล้ว แม้ไม่
บทขยาย ก็คงได้ความสมบูรณ์ บทขยายกริยาเหลานมาแดงเหตุความ
ให้ความมากออกไป จึงเรียกว่า บทขยายมาแดงเหตุความ

๒. จะเห็นได้ว่า ฉัน ถูก ศิษย์ เป็นบทขยายกริยาให้ได้
เหตุความครบบริบูรณ์ ถ้าพิงบทกริยา 'คด้าย' 'ดง โทษ' 'ให่อ่าน'
ยังไม่ชัดเจนพอ ต้องมีคำอื่นมาช่วยกริยา. จึงจะได้ความครบบริบูรณ์
จึงเรียกว่า บทขยายช่วยกริยา

บทขยายช่วยกริยาจึงจัดได้ในเบงคนเป็น ๒ ทาง คือ :—

๑. บทขยายกริยาที่มาแดงเหตุความ เช่น เขาวิ่ง เร็ว ๑๓๑

๒. บทขยายกริยาที่มาช่วยกริยา เช่น เขาคด้าย ฉัน ๑๓๑

บทขยายกริยาที่มาจากเนื่อความ ยังแยกได้เป็นชนิดต่าง ๆ กัน ดังนี้

ก คำกริยาวิเศษณ์ มาเป็นบทขยายกริยาได้

- (๑) กาลกริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ฉันเขียน เสมอ ๑๑๑
- (๒) สถานที่กริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ฉันนั่ง ใต้ ๑๑๑
- (๓) ลักษณะกริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ฉันเรียน ดี ๑๑๑
- (๔) ปริมาณกริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ฉันเรียน มาก ๑๑๑
- (๕) นิยมกริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ฉันเรียน แน่ ๑๑๑
- (๖) อนิยมกริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ฉันเรียน อย่างไร ก็ได้๑๑๑
- (๗) ปฤจฉากริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ให้ฉันเรียน ทำไม? ๑๑๑
- (๘) ประติษษกริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น เขา ไม่ เรียน ๑๑๑
- (๙) ประติษษฎากริยาวิเศษณ์ ขยายบทกริยา เช่น ผมเรียน ขอรับ ๑๑๑

ข บทวลี มาเป็นบทขยายกริยาได้ (แต่บางชนิด)

- (๑) นามวลี ขยายบทกริยาไม่ได้
- (๒) สรรพนามวลี ขยายบทกริยาไม่ได้
- (๓) กริยาวลี ขยายบทกริยา เช่น เค้าคาดาน ไปตัวมเคี่ยมเต็มที ๑๑๑
- (๔) กริยาวิเศษณ์วลี ขยายบทกริยา เช่น เครื่องบินถ่น เร็วมากทีเดียว ๑๑๑
- (๕) บุพบทวลี ขยายบทกริยา เช่น เครื่องบินไป ที่ดอนเมือง ๑๑๑
- (๖) ตัณชานวลี ขยายบทกริยาไม่ได้
- (๗) อุทานวลี ขยายบทกริยา เช่น เขาว่า โอ๊ย โอ๊ย โอ๊ย ! ๑๑๑

บทขยายที่มาช่วยกริยา ยังเป็นชนิดต่าง ๆ กันดังนี้

ก. บทวิภัติการกช่วยกริยา หมายถึงนามหรือสรรพนาม หรืออดีตทำหน้าบทวิภัติการกช่วยวิภตกรกริยา เช่น

เขา^๑เป็น^๒นักเรียน^๓ เขา^๑คล้าย^๒ฉัน^๓ ฯลฯ

‘นักเรียน’ ‘ฉัน’ เป็นวิภัติการกช่วยกริยา ‘เป็น’ และ ‘คล้าย’ ตามลำดับ

ข. บทกรรตการกช่วยกริยากรรมวาจก เช่น

เขา^๑ถูก^๒บิดา^๓ลงโทษ^๔ วิชา^๑ใคร^๒สร้าง^๓ ‘บิดา’ ‘ใคร’ เป็นกรรตการกช่วยกริยากรรมวาจก ‘ถูกลงโทษ’ และ ‘สร้าง’ ตามลำดับ

ค. บทการวิตการกช่วยกริยาในประโยคการวิต เช่น

ครู^๑ให้^๒ศิษย์^๓อ่านหนังสือ^๔ ฉัน^๑ให้^๒นายมา^๓ดูเรือน^๔ ฯลฯ

‘ศิษย์’ ‘นายมา’ เป็นการวิตการก ช่วยกริยา ‘ให้—อ่าน’ และ ‘ให้—ดู’ ตามลำดับ

ง. วิเศษณ์การกต่าง ๆ ช่วยกริยา โดยบอกหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ท่านไปเมื่อ^๑เช้า^๒ ฯลฯ ‘เช้า’ เป็นวิเศษณ์การก ช่วยกริยา ‘ไป’ บอกเวลา

แบบฝึกหัด

๑. บทกริยา คืออะไร ? คำคัมภี้อย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๒. คำกริยาอาจแยกได้กี่อย่าง ? อธิบายและยกตัวอย่าง

๓. บทขยายกริยาจัดได้ในเบื้องต้นก็อย่าง ? อธิบายมาให้เข้าใจ
 ๔. คำกริยาวิเศษณ์ ทุก ชนิด อาจ เป็น บท ขยาย กริยาได้ อย่างไร ?
อธิบายและยกตัวอย่าง
 ๕. บทอธิษฐานใดที่อาจเป็นบทขยายกริยาได้ ? อธิบายและยก
ตัวอย่าง
 ๖. บทวิภาคการก คืออะไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
 ๗. บทขยายที่มาช่วยกริยา มี อยู่ กี่ อย่าง ? อธิบายและยก
ตัวอย่าง
-

๘ บทที่ ๒๘

๘๘ ๘๙ วิธการะบายเบองตน

ถ้อยคำหรือข้อความ ที่พูดจาปราศรัยกันเกิดขึ้นในชาติเขียนลงเป็น
ตัวอักษรแทนคำพูดเกิดขึ้น ย่อมกล่าวออกมาเป็น ๓ อย่าง คือ ๑. กล่าวเป็น
คำ ๒. กล่าวเป็นวลี ๓. กล่าวเป็นประโยค

คำ แบ่งออกเป็น ๘ ชนิด คือ นาม สรรพนาม กริยา คุณศัพท์
กริยาวิเศษณ์ บุพบท สันธาน และอุทาน และคำพวกนี้ยังจำแนกเป็นราย
ละเอียดออกไปอีก เช่น นามก็แยกเป็นคำนาม นามวิเศษณ์
สัณยนาม ลักษณะนาม และอาการนาม สรรพนาม ก็แยกเป็น บุรุษ
สรรพนาม ประพันธสรรพนาม ปฏิเสธสรรพนาม วิภาคสรรพนาม
นิยมนาม และอนิยมนาม ฯลฯ

วลี คือ กลุ่มคำตั้งแต่สองคำขึ้นไปที่น่ารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน
และแบ่งออกเป็นพวก ๆ ได้อีก ๘ พวก เช่น นามวลี สรรพนามวลี ฯลฯ

ประโยค คือ ข้อความที่มีเนื้อความครบบริบูรณ์ได้ความชัดเจน
ว่า ใครทำอะไร มีภาคประธาน ภาคแสดง อยู่ด้วยกันครบบริบูรณ์
แต่ยังมีบทขยายประธาน บทขยายกริยา บทขยายกรรม ออกไปตาม
สมควร ประโยคมีรูปต่าง ๆ กัน ๔ อย่าง เช่น ประโยคกรรตุ ประโยค
กรรม ประโยคกริยา ฯลฯ

จึงตั้งเกณฑ์ยกคำที่กล่าวไว้เป็นประโยคดังต่อไปนี้ :-

๑. กระต่ายหนุ่มตัวหนึ่งได้พบเจ้าเก๊กช่ายป่า
๒. กระต่ายเห็นว่าเจ้ากลานมีความเต็ม
๓. กระต่ายจึงให้เต๋ามาวิ่งแข่งกัน
๔. เจ้าลูกกระต่ายทำแข่ง ก็พยายามกลานไปไม่หยุดเลย
ก็ได้นชนะกระต่าย เพราะกระต่ายไปหยุดนอนกลานทาง

ในประโยคข้างบนนี้ เราอาจกระจายเป็นคำ ๆ แล้วบอกว่าเป็นคำชนิดใด
เป็นคำชนิดใด เมื่อรวมกลุ่มคำแล้ว อาจบอกได้ว่า เป็นบทกวีหรือบท
ขยายอะไร

กระต่าย	เป็น	นาม	ตามาณยนามบทประธานของกริยา 'พบ'
หนุ่ม	,,	คุณศัพท์	ลักษณะคุณศัพท์ ประกอบคำ 'กระต่าย'
ตัว	,,	นาม	ลักษณะนาม ของ 'กระต่าย'
หนึ่ง	,,	คุณศัพท์	ตั้งชยาคุณศัพท์ ประกอบคำ 'กระต่าย'
หนุ่มตัวหนึ่ง	,,	คุณศัพท์วลี	ประกอบคำ 'กระต่าย'
ได้	,,	กริยา	กริยานุเคราะห์ ช่วยกริยา 'พบ'
พบ	,,	กริยา	สกรรมกริยา บทกริยาของ 'กระต่าย'
เจ้า	,,	นาม	ตามาณยนาม บทกรรมของกริยา 'พบ'
เก๊ก	,,	คุณศัพท์	ลักษณะคุณศัพท์ ประกอบคำ 'เจ้า'
ช่าย	,,	บุพบท	นำหน้าคำ 'ช่ายป่า' บอกสถานที่
ป่า	,,	นาม	ตามาณยนาม
ป่า	,,	นาม	ตามาณยนาม

ผู้ชาย เป็น บพทอด้ แต่งกริยา ‘พบ’

จะเห็นได้ว่า เมื่อเราอ่านประโยค “กระต่ายหนุ่มตัวหนึ่ง ได้พบ เจ้าแก่ที่ชายป่า” เราเข้าใจแล้วว่า หมายความว่า “กระต่ายพบเจ้า” เราก็เขียนคำลงไปเป็นลำดับ คำว่า ‘กระต่าย’ เป็นคำ นาม ชนิด สำนานยนาม และเป็นส่วนสำคัญของประโยค คือเป็น บทประธาน คำว่า ‘พบ’ เป็นคำ กริยา ชนิดกรรมกริยา และเป็นส่วนสำคัญของประโยค คือเป็น บทกริยา คำว่า ‘เจ้า’ ก็ทำนองเดียวกัน เป็นส่วนสำคัญของภาคแสดง คือเป็น บทกรรม

คำอื่น ๆ ก็พิจารณาในชั้นแรกว่าเป็นคำคำพวกไหนใน ๘ จำพวกก่อน แล้วก็คิดต่อไปว่า เป็นคำชนิดไหน เมื่อกระจายคำไปหมดทุกคำแล้ว จึงมาพิจารณาทุกกลุ่มคำที่มีอยู่ ว่าไหนเป็นบทอด้บ้าง เช่น ‘หนุ่มตัวหนึ่ง’ ก็เป็นกลุ่มคำ ชื่อ คุณศัพท์อด้ ประกอบ ‘กระต่าย’ บทประธาน

กระต่าย เป็น นาม สำนานยนาม บทประธานของกริยา ‘เห็น’

เห็น „ กริยา อกรรมกริยา บทกริยาของ ‘กระต่าย’

ว่า „ กริยาวิเศษณ์ ประพันธกริยาวิเศษณ์

เจ้า „ นาม สำนานยนาม บทประธานของกริยา ‘ศดาน’

ศดาน „ กริยา อกรรมกริยา บทกริยาของ ‘เจ้า’

ตัวเดิม „ กริยาวิเศษณ์ ดัชนีกริยาวิเศษณ์ แต่งคำ ‘ศดาน’

เต็มที „ กริยาวิเศษณ์ ประมาณกริยาวิเศษณ์ แต่งคำ

‘ตัวเดิม’

ความเต็มเต็มที่ เป็น กริยาวิเศษณ์วัด แต่งบทกริยา ‘คตาน’

จะเห็นได้ว่า ในประโยค “กระต่ายเห็นว่าเต่าคตานความเต็ม^๕เต็มที่”^๕ น จะแยกกระจายคำ ต้องนึกถึงบทประธาน บทกริยา หรือ บทกรรม เสียก่อน แล้วจึงบอกชนิดคำ บอกบทวัด ต่อไป ก็จะได้รายละเอียดโดยสมบูรณ์

กระต่าย	เป็น	นาม	ตำนานนาม บทประธาน
จึง	,,	สันธาน	
ให้	,,	กริยา	กริยานุเคราะห์
เต่า	,,	นาม	ตำนานนาม
มา	,,	กริยา	อกรรมกริยา
วิ่งแข่ง	,,	กริยา	อกรรมกริยา
ให้มาวิ่งแข่ง	,,	บทกริยา	ของประโยคการิต
กัน	,,	กริยาวิเศษณ์	ประมาณกริยาวิเศษณ์แต่ง ‘วิ่งแข่ง’

แบบฝึกหัด

๑. จงกระจายคำในประโยคต่อไปนี้ :-

เต่าถูกกระต่ายทำแข่ง ก็พยายามคลานไป ไม่หยุดเลย
ก็ได้นั้นกระต่าย เพราะกระต่ายไปหยุดนอนกลางทาง

๒. เมื่อเวลาเราจะกระจายคำ จำเป็นต้องพิจารณาอะไรก่อน จึง
จะบอกรายละเอียดได้ถูกต้อง ?

๓. บทกรรม คืออะไร จะสังเกตได้อย่างไร ?

๔. จงกระจายคำทุกคำในประโยคต่อไปนี้

ก. ลมหนาวพัดมาในเวลาเช้าของเดือนพฤศจิกายน

ข. แผนที่แผ่นนั้นแขวนไว้ที่ฝาห้องเรียนนานแล้ว

ค. พ่อของฉันใช้ให้นายสีคนสวนไปเก็บกุหลาบ

๕. ทำไมเราจึงต้องบอกว่าคำนั้นเป็นบทประธาน คำนั้นเป็นบทกริยา
มีประโยชน์แก่การกระจายคำอย่างไร ?

๗ บทที่ ๒๙

วิธสัมพันธ และกระจายคำ

เอกรรตประโยคหรือประโยคสามัญ คือ ประโยคที่มีเนื้อความ
เพียงอย่างเดียว คำเอกรรต (เอก + รรต) แปลว่า มีเนื้อความ
อย่างเดียว มีภาคประธานเดียว และภาคแสดงเดียว

ในเอกรรตประโยค อาจกระจายส่วนต่าง ๆ ออกไปได้ เช่น แยกบท
ประธาน บทกริยา บทกรรม และบทขยาย ที่เกี่ยวข้อง
พัวพันอยู่ ออกไปให้เห็นได้ชัดเจนเป็นส่วน ๆ การแยกส่วนที่เกี่ยวข้องกัน
ออกไปเช่นนั้น เรียกว่า วิธสัมพันธ (สัมพันธแปลว่าการเกี่ยวข้องของ
การเกี่ยวพัน)

จงอ่านประโยคต่อไปนี้ จะแยกส่วนต่าง ๆ ออกให้เห็น

๑. เตาถูกระคายทำวุ่นวาย จงพยายามลดมันไปไม่หยุดเลย
๒. ในไม้ซ้าเต่าได้ชนะกระต่าย เพราะกระต่ายไปนอนกลางทาง
๓. ชาวนาหนุ่มคนนั้นเกี่ยวข้าวของนายผู้ใหญ่นั้นได้มากแท้ ๆ
๔. ข้าศึกจำนวนมากกระตมยิงหมู่บ้านตำบลหนึ่งอย่างหนัก

บทเขม	ภาคประชาชน		ภาคสังคม			
	บทประชาชน	บทชกยปรชชน	บทกรียา	บทชวกรียา	บทกรวม	บทชกยกรวม
—	เต่า	—	ตูกท้วงแง่	กระต่าย	—	—
จึง	(เต่า)	—	กลาน	พยายม ไปไม่หยุดเลย	—	—
ก	เต่า	—	ชนะ	ในไม่ช้า, ได้	กระต่าย	—
เพราะ	กระต่าย	—	หยุดนอน	ไป, กลางทาง	—	—
—	ชาวนา	หนุ่มคนนั้น	เกี้ยว	ได้มากเท่าๆ	ชาว	ของนายสีกัน
—	ชาวลี	จำนวนมาก	ยิง	ระดมอย่างหนัก	หมู่บ้าน	ตำบลหนึ่ง

อนึ่งคำในประโยค เราอาจกระจายคำได้ดังนี้

ชาวนา	เป็น	นาม	ตามานยนาม	บทประธานขยายกริยา	‘เกี่ยว’
หนุ่ม	„	คุณศัพท์	ลักษณะคุณศัพท์	ประกอบบทประธาน	‘ชาวนา’
คน	„	นาม	ลักษณะนาม	ของ	‘ชาวนา’
นั้น	„	คุณศัพท์	นิยมคุณศัพท์	ประกอบคำ	‘คน’
หนุ่มคนนั้น	„	คุณศัพท์พ้อง		ประกอบบทประธาน	‘ชาวนา’
เกี่ยว	„	กริยา	สกรรมกริยา	บทกริยาของบทประธาน	‘ชาวนา’
ชาว	„	นาม	ตามานยนาม	บทกรรมของบทกริยา	‘เกี่ยว’
ของ	„	บุพบท	นำหน้าคำ ‘นายดี’	บอกความเป็นเจ้าของ	
นายดี	„	นาม	วิตามานยนาม		
กำหนด	„	นาม	ตามานยนาม		
ได้	„	กริยา	กริยานุเคราะห์	ช่วยกริยา	‘เกี่ยว’
มากเท่า ๆ	„	กริยาวิเศษณ์	ประมาณกริยาวิเศษณ์	ประกอบบทกริยา	‘เกี่ยว’

อธิบาย

วิธีสัมพันธ์ คือการแยกส่วนต่างๆ หรือบทต่างๆ ของประโยค ออกมาให้เห็นเป็นส่วนๆ เมื่อเราได้อ่านและพิจารณาประโยคโดยถนัดแล้ว จะรู้ว่จิตใจความอยู่ที่ไหน เรื่องอะไร ใครทำอะไร เป็นไปอย่างไร จิตใจความก็ได้แก่บทประธาน บทกริยา หรือบทกรรม นับเป็นส่วนสำคัญยิ่ง เราบรรจุลงในตารางก่อนคำอื่นๆ ต่อมาเราก็พิจารณามบทขยายทุกแห่ง แล้วก็เก็บลงตารางเป็นคำๆ ไป ว่าคำไหนได้ทำหน้าที่ขยายบทประธาน ขยายบทกริยา หรือขยายบทกรรม

วิธีกระจายคำ คอการแยกคำของส่วนต่าง ๆ ในประโยคนี้ ๆ
 ว่าเป็นคำชนิดใด มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคำอื่นอย่างไร และจะรวมกลุ่มคำ
 เหล่านั้นเป็นส่วน ๆ ว่าเป็นบทชนิดใดด้วยก็ได้

ถ้ามีประโยคใดให้สัมพันธ์และให้กระจายคำ ต้องคิดพิจารณาทาง
 สัมพันธ์ก่อน ให้อุจ隅ความของเรื่องเสียก่อนว่า ใครทำอะไร เรื่องเป็น
 ไปอย่างไร แล้วจึงกระจายคำได้ถูกต้องดีกว่า

แบบฝึกหัด

จงสัมพันธ์ และกระจายคำในประโยคต่อไปนี้—

๑. โรงเรียน^๑นี้มีนักเรียน^๒มากถึง ๗๐๐ คน
๒. ครูใหญ่^๑ท่าน^๒ใช้^๓ให้ภาร^๔โรงกวาด^๕พื้น^๖โรงเรียน^๗ทุกวัน
๓. รถไฟ^๑บวน^๒นั้นชน^๓ควาย^๔เผือก^๕ของ^๖ใคร ?
๔. ควาย^๑เผือก^๒ของ^๓นาย^๔แดง^๕ถูกรถ^๖ไฟ^๗บวน^๘นั้นชน^๙ตาย
๕. ปลา^๑ทะเล^๒ชุม^๓ใน^๔อ่าว^๕ไทย^๖ตอน^๗ตะวันตก
๖. เมื่อ^๑ถึง^๒ฤดู^๓ร้อน^๔เรา^๕ชอบ^๖ไป^๗เที่ยว^๘ตาม^๙ชนบท^{๑๐}ชาย^{๑๑}ทะเล
๗. เมื่อ^๑หลาย^๒ปี^๓มาแล้ว^๔เกิด^๕หิว^๖อด^๗โรค^๘ชุม^๙ที่^{๑๐}ตาม^{๑๑}ถนน
๘. คุณ^๑พ่อ^๒ใช้^๓ให้นาย^๔คำ^๕คน^๖ใช้^๗ไป^๘ตลาด^๙เวลา^{๑๐}บ่าย^{๑๑}ทุกวัน

๘. ชาวเป็นสินค้าสำคัญของประเทศไทย
๑๐. สินค้าสำคัญของประเทศไทยมี ชาว ยาง ฯลฯ
๑๑. นักเรียนทั้งหลายต้องพากเพียรจริงๆ
๑๒. คนร้ายหลายคนถูกตำรวจจับตบไปนาน
๑๓. เครื่องแต่งตัวของเราควรให้สะอาดอยู่เสมอ
๑๔. นาเหนือบนไหลท่วมต้นข้าวในนาหลายตำบล

บทที่ ๓๐

ลักษณะโคลงสี่สุภาพและกลอน

โคลงสี่สุภาพ

จงสังเกตลักษณะของโคลงสี่สุภาพต่อไปนี้ :-

๑	ตด ^๑ ย ^๑ ง ^๑ เว ^๑ ย ^๑ ง ^๑ ด ^๑ า ^๑ น ^๑ ด ^๑ ำ ^๑	โดย ^๑ มี ^๑
	เม ^๑ อง ^๑ ช ^๑ อ ^๑ กา ^๑ ญ ^๑ จ ^๑ น ^๑ บ ^๑ ร ^๑	ร ^๑ ว ^๑ ร ^๑ าง ^๑
	ไ ^๑ คร ^๑ ไ ^๑ คร ^๑ บ ^๑ อ ^๑ ก ^๑ ก ^๑	ค ^๑ อ ^๑ บ ^๑ ค ^๑ อ ^๑ ท ^๑ ั ^๑ พ ^๑ นา ^๑
	ย ^๑ ด ^๑ แ ^๑ ด ^๑ เว ^๑ ร ^๑ เ ^๑ น ^๑ แ ^๑ ด ^๑ ว ^๑ าง ^๑	ว ^๑ าง ^๑ เว ^๑ น ^๑ เบ ^๑ น ^๑ ไ ^๑ น ^๑ ๑
๑	ค ^๑ ำ ^๑ น ^๑ ง ^๑ น ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ร ^๑ ง ^๑	ร ^๑ แ ^๑ ม ^๑ ว ^๑ ง ^๑
	จ ^๑ ก ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ด ^๑ น ^๑ ิ ^๑ ท ^๑ เ ^๑ นา ^๑ ห ^๑ ด ^๑ ง ^๑	ห ^๑ อ ^๑ น ^๑ ร ^๑
	ย ^๑ ัง ^๑ ค ^๑ ง ^๑ ค ^๑ อ ^๑ ด ^๑ ั ^๑ ย ^๑ ด ^๑ ง ^๑	เด ^๑ ิม ^๑ น ^๑ เ ^๑ ไ ^๑ น ^๑ นา ^๑
	ภ ^๑ า ^๑ ม ^๑ เ ^๑ ห ^๑ ด ^๑ ง ^๑ ด ^๑ ม ^๑ ฐ ^๑	ช ^๑ ั้น ^๑ แ ^๑ ด ^๑ ว ^๑ ด ^๑ ิม ^๑ ร ^๑ เ ^๑ ย ^๑ ม ^๑ ๑
๑	ส ^๑ ัด ^๑ แ ^๑ ด ^๑ เ ^๑ น ^๑ เ ^๑ น ^๑ ห ^๑ น ^๑ ของ ^๑	เพ ^๑ ย ^๑ ง ^๑ ก ^๑ ด ^๑ น ^๑
	ห ^๑ ว ^๑ ง ^๑ ด ^๑ ัง ^๑ จ ^๑ ร ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ ย ^๑ าว ^๑ ย ^๑ น ^๑	ย ^๑ ิ ^๑ ง ^๑ ไ ^๑ ว ^๑
	ร ^๑ อ ^๑ น ^๑ ช ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ำ ^๑ ก ^๑ ด ^๑ บ ^๑ ค ^๑ น ^๑	ค ^๑ ำ ^๑ ร ^๑ เ ^๑ น ^๑
	ห ^๑ ัว ^๑ เต ^๑ า ^๑ , ต ^๑ ำ ^๑ ม ^๑ ด ^๑ ั ^๑ ย ^๑ ให้ ^๑	ม ^๑ น ^๑ เพ ^๑ ย ^๑ ง ^๑ ง ^๑ า ^๑ ด ^๑ ำ ^๑ ร ^๑ ๑
๑	เ ^๑ ี ^๑ ย ^๑ ง ^๑ ด ^๑ อ ^๑ เ ^๑ ี ^๑ ย ^๑ ง ^๑ เ ^๑ า ^๑ อ ^๑ ำ ^๑	อ ^๑ น ^๑ ไ ^๑ ด ^๑ พ ^๑ เ ^๑ ย ^๑
	เ ^๑ ี ^๑ ย ^๑ ง ^๑ ย ^๑ อ ^๑ ม ^๑ ย ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ค ^๑ ไ ^๑ คร ^๑	ท ^๑ ว ^๑ ห ^๑ ด ^๑ ำ ^๑
	ส ^๑ อ ^๑ ง ^๑ เช ^๑ อ ^๑ พ ^๑ ห ^๑ ด ^๑ บ ^๑ ไ ^๑ ห ^๑ ด ^๑	ด ^๑ ิม ^๑ ค ^๑ น ^๑ ภ ^๑ า ^๑ พ ^๑
	ส ^๑ อ ^๑ ง ^๑ พ ^๑ ก ^๑ ำ ^๑ ม ^๑ เ ^๑ ง ^๑ อ ^๑ ำ ^๑	อ ^๑ ย ^๑ ำ ^๑ ไ ^๑ ด้ ^๑ ก ^๑ ำ ^๑ ม ^๑ เ ^๑ ื่อ ^๑ ๑

๑ จากมามาตวตา

จำบาง

บางยเธรวาทาง

พพร้อง

เธรแผงช้อยพานาง

เมี่ยงมาน มานา

บางบับคำคตยง

คตาวนาตาคตย ๖

จงตั้งเกณแผนม้งคัมเขกโท โคตงตั้งสุภาพต่อไป :-

๑ นกน้อยนอแนบนำ

ในนา

คตมเตอะคตคตมตา

ตะคตยง

เธรยวแดทตมตดา

คตคตยง

เธรวอนแรมม้งรยง

เธรเธรเวงมย ๖

๑ คาโคคคาคาเคย

คตคตม

คตมคตมคตคตคตม

คตคตคต

คตคตคตคตคตคต

คตคต

มากแมกหมายหมุ่ไม่

แม่มแม่มมมม ๖

๑ จำใจจำจากเจ้า

จำจว

นกเนองเนองเนองเนอง

แนบเนอง

รตวรกเธรมแรมวอน

เธรมเธรคต รยงฤ

ทวนเทตเคนท้างท้าง

ท้างให้ไทยทา ๖

จะเห็นได้ว่าโคตงตั้งสุภาพบทหนึ่ง มี ๔ บาท ๖ ท้องมี ๒ วรรค ๖

หน้าวรรคละ ๕ คำ วรรคหลัง ๒ คำ เว้นแต่บาทที่สี่มี ๔ คำ รวมบทหนึ่ง

มี ๓๐ คำ ถ้วนบาทที่ ๑ และบาทที่ ๓ จะมีสร้อยอีกบาทละ ๒ คำก็ได้

เอก มี ๗ แห่ง คือ :—

คำที่ ๕ วรรคหน้าบาทที่หนึ่ง, คำที่ ๒ วรรคหน้า และคำที่ ๑ วรรคหลังบาทที่สอง, คำที่ ๓ วรรคหน้า และคำที่ ๒ วรรคหลังบาทที่สาม, คำที่ ๒ วรรคหน้า และคำที่ ๑ วรรคหลังบาทที่สี่ คำตายไว้แทนในที่เอกได้

โท มี ๔ แห่ง คือ :—

คำที่ ๕ วรรคหน้าบาทที่หนึ่ง (ถัดกับคำที่ ๕ ก็ได้) คำที่ ๒ วรรคหลังบาทที่สอง คำที่ ๕ วรรคหน้า และคำที่ ๒ วรรคหลังบาทที่สี่

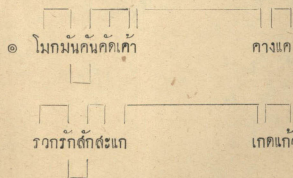
สัมผัสบังคับ คือ :—

(๑) คำที่ ๒ วรรคหลังบาทที่หนึ่ง สัมผัสสระกับคำที่ ๕ วรรคหลังบาทที่สองและบาทที่สาม (๒) คำที่ ๒ วรรคหลังบาทที่สองสัมผัสสระกับคำที่ ๕ วรรคหน้าบาทที่สี่

จึงตั้งเกิดสัมผัสเต็มท่อนของโคลงสี่สุภาพต่อไปนี้ :—

(เส้นขีดโยงข้างล่าง — สัมผัส สระ

„ „ „ บน — „ อักษร)

มัน โหมก ไค้กแถม

ต้มขมิ้น

๔ ๑ ๔ ๒
เขตงขตปรเปรงแตง

๒
คาดคองคองคาด ๗

© คบ แคบแอบอดอ

๒๒๒๒ ๒๒๒๒

๓ ๑ ๒
ท เทาเขาหิมายมุต

มนใจ

๒๒. ยางค่างเยยตยต

๑๓ ยงเยอก ๔ เย็นนา

ได้ เต็มเป็นสุขได้

สร้างเค้าเราเกษม ฯ

จะเห็นได้ว่า โคดงทมิฬมีผลเต็มที่ คือ :-

(๑) คำที่ ๕ วรรคหน้าสัมผัสอักษรกับคำที่ ๓ วรรคหลัง หรือที่ ๒ ในบาทเดียวกัน สัมผัสเช่นกันของเดียวกันทุก ๆ บาท

(๒) คำที่ ๒ รับผิดชอบสัมผัสกับคำที่ ๓ เฉพาะวรรคหน้า นอกจากนั้น คำที่ ๓ สัมผัสอักษรกับคำที่ ๒ คำที่ ๓ รับผิดชอบสัมผัสกับคำที่ ๔ และที่ ๕ เฉพาะวรรคหน้า สัมผัสเช่นกันของเดียวกันทุก ๆ วรรคหน้า

(๓) คำที่ ๔ วรรคหลังนิยมใช้อักษรนำของพยางค์ เช่น ถวิด, ไฉน, กษัย, เกษม, แถง และเด่นอ ฯลฯ

กลอน

จงสังเกตลักษณะของกลอนต่อไปนี้

(เห็นชัดโยงข้างล่าง — สัมผัสสระ

,, ,, ,, บน — ,, อักษร)

๑* เพ็ญพระจันทร์, นนต้วาง, แด่ข้างขึ้น กระด่ายมัน, เม้าเพ็ญ, จนเป็นบ้า

อัน... มวย, ไล่ส่ง, ทุกเวลา

น้ำใจข้า, คงมัน, ทองคนแรม

ไต่ยดพกดร, รักเหตอ, ไม่เบี้ยว

ออกจะหัก, หวงของค, คีวทวงแหยม

ให้แคนคิด, จิตเจ็บ, ทเห็บแหม

ไม่ยอมแยม, เยือนให้, ชนใจเอ๋ย ฯ

จะเห็นได้ว่า กถอนบทหนึ่งมักบาทกได้ กำหนดอย่างน้อย ๒ บาท
บาทหนึ่งแบ่งเป็น ๒ วรรค ๆ ละ ๘ คำ (๖-๘ เป็นอย่างมาก)

คำสุดท้ายวรรค กลอนสลับ ใช้คำตาย หรือเสียงจัตวา ห้าม
เสียงสามัญ คำสุดท้ายวรรค กลอนรับ ใช้เสียง จัตวา หรือคำตาย หรือ
มรรูปไม่วรรณยุกต์ ห้ามเสียงสามัญ ทำนองเดียวกับกลอนสลับ คำสุดท้าย
ท้ายวรรค กลอนรอง ใช้เสียง สามัญ ห้ามเสียงจัตวา คำสุดท้ายวรรค
กลอนส่ง ใช้เสียง สามัญ ห้ามเสียงจัตวาทำนองเดียวกับกลอนรอง

กลอนสำหรับ ขับร้อง มีบทละคร สักวา และบท ดอกสร้อย มัก
ใช้วรรคละ ๖-๘ หรือ ๘ คำเป็นพิน ส่วน เสภา นั้นใช้ ๘ หรือ ๘ คำ
กลอนสำหรับขับร้องเหล่านี้ขึ้นต้นด้วยกลอนนับคู่ คือ กลอนสลับ (ดู
ตัวอย่างข้างบน)

กลอนสำหรับ อ่านเล่น มีกลอนเพลงยาว กลอน ตลาด หรือ
กลอนสุภาพ หรือกลอน ๘ กลอนนิราศ กถบท โดยมากนิยม ๘ คำ
เป็นเกณฑ์ ส่วนเพลงยาวและกถบทมักใช้ ๘ หรือ ๘ คำเป็นพิน กลอน
สำหรับอ่านเล่นเหล่านี้ ขึ้นต้นด้วยกลอนนับคู่ คือ กลอนรับ เช่น

๑ ขอเขียนคำ, คำรา, อุทาหรณ์

ให้จำง่าย, หมายพจน์, แบบบทกลอน

ครูอาจารย์, ท่านสอน, อย่างอนใจ

จงทราบไว้, ในกลอน, เรียกบทอนนับ

หนึ่งบาทคำ, กำกับ, มีศัพท์ไซ

แบ่งสองวรรค, หักนับ, ดำดัมไป

ต้องคำให้, ได้ครบ, จึงจบกลอน

สัมพัสบักับ คือ :-

- (๑) คำสุดท้ายวรรคหน้ารับสัมผัสสระกับคำที่ ๑ หรือที่ ๒ หรือที่ ๓ หรือที่ ๔ หรือที่ ๕ คำใดคำหนึ่ง (แต่นิยมคำที่ ๓) ในวรรคหลัง สัมผัสเช่นนทานของเดียวกันทุกบาท
- (๒) คำสุดท้ายวรรคหลังบาทเอก ต้องรับสัมผัสสระกับคำสุดท้ายวรรคหน้าบาทโทถัดไป
- (๓) คำสุดท้ายวรรคหลังบาทโท รับสัมผัสสระกับคำสุดท้ายวรรคหลังบาทเอกต่อไป

สัมพัสเต็มที คือ :-

- (๑) คำที่ ๓ รับสัมผัสสระ กับคำที่ ๔ เฉพาะ วรรคหน้า สัมผัสเช่นนทานของเดียวกันทุกวรรคหน้า
- (๒) คำที่ ๓ รับสัมผัส อักษร หรือ สระกับคำที่ ๔ เฉพาะ วรรคหลัง สัมผัสเช่นนทานของเดียวกันทุกวรรคหลัง
- (๓) คำที่ ๕ รับสัมผัสสระกับคำที่ ๗ หรือที่ ๖ ในวรรคเดียวกัน สัมผัสเช่นนทานของเดียวกันทุกวรรค ทั้งวรรคหน้าและวรรคหลัง

แบบฝึกหัด

๑. โคลงสี่สุภาพบทหนึ่งมีกบาท และบาทละกี่คำ ?
๒. โคลงสี่สุภาพกำหนด เอก โท อย่างละเท่าไร ?
๓. โคลงสี่สุภาพมีแผนผังกับอย่างไร ?

๔. จงยกตัวอย่าง โคตงแบบนามบทหนึ่ง
๕. โคตงสี่สุภาพมีสัมผัสเต็มท่อนอย่างไร ? อธิบายและยกตัวอย่าง
๖. กตอนบทหนึ่งมีกบาท บาทละกัวรรค วรรคละกัคำ ?
๗. กตอนมีแผนสัมผัสบังคับอย่างไร ?
๘. จงยกตัวอย่าง กตอนสี่สุภาพนามบทหนึ่ง
๙. กตอนที่มีสัมผัสเต็มท่อนอย่างไร ? ยกตัวอย่างมาด้วย
๑๐. กตอนสำหรับขับร้องได้แก่กตอนอะไรบ้าง ?
๑๑. กตอนสำหรับอ่านเดินได้แก่กตอนอะไรบ้าง ?
๑๒. กตอนสำหรับขับร้องกับกตอนสำหรับอ่านเดิน ^{ขึ้นต้นต่างกัน}
อย่างไร ?
๑๓. จงยกตัวอย่าง กตอนสำหรับขับร้องมาให้ดูสักบทหนึ่ง
๑๔. จงยกตัวอย่าง กตอนสำหรับอ่านเดินมาให้ดูสักบทหนึ่ง

พิมพ์ที่ไทยวัฒนาพานิช (แผนกการพิมพ์)

เลขที่ ๔๙๑ ถนนพระราม ๑ อำเภอปทุมวัน ทรนคร
บุญพริ้ง ต. สุวรรณ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๔๙๘

